CLARISSIMO VIRO

VIGLIO ZVICHEMO

PHRYSIO,

Priuati Concilij Hispaniarum Regis apud inclytam Bruxellam Præsidi dignissimo,

Georgius Viuiennus Antuerpianus

S. D.

QVIDEM admirari *sæpe soleo, Dignissime Præses, cùm tot tamq; indignis modis humani generis natura sit deprauata, adeóq; procul ab insita ac genuina sua indole recesserit, vt vix sui similis esse videatur: Diuino tamē munere & concessu quosdam semper extitisse homines, qui excellenti quopiam planéq; cælesti spiritu instincti, de officijs humanæ naturæ, de legibus, alijsq; id genus honestæ vitæ præceptis ac retinaculis, grauiter & scriberēt, et disputarēt: vt ne quô iā lōga peccādi cōsuetudine, et graui naturæ suæ vitiositate hoīes vehementer procliues erant, in oīa flagitiorū genera ꝑcipites irēt. Quāuis enī externa hoīs species, aut vt Plato appellat,* τὸ ἔλυτρον *simplex sit, si tamen internam quoq; conditionem, ac totum hominem propiùs contemplari, penitiusque introspicere velimus: penè nihil homine prodigiosius fingi potuisse deprehendemus: Quippe qui ex duabus aut tribus partibus multo diuersissimis compactus, perpetuo quodam, eóq; intestino bello grauissimè sine fine concutitur &*

diuexatur: vt turbatis seditione sensibus, vix vllæ leges tanto in tumultu audiri posse videantur. Et corpus quidem si intueamur, vsq; cô brutorum generi non præstat homo, vt firmitate, mole, robore, velocitate, cæterisq; dotibus eius omnibus inueniatur inferior: animã verò eiusq; dignitatem & energiam si spectemus, adeò hac parte diuinitatis capax est, vt ipsas etiã separatas substantias ac spiritales liceat præteruolare, adeóq; vnum cum Deo fieri. Quòd si corpus ei additum non fuisset, numen erat: si mẽs corpori nõ fuisset indita, pecus erat. O monstrum hominis. Has tamen duas naturas, tanto inter se discrimine distãtes, tamq; diuersas, summus ille Demiurgus mirabili quadam concordia optimè colligarat. at cacodæmon ille, capitalis pacis inimicus & hostis, infœlici rursus discordia disiunxit: vt iam neq; dirimĩ queant sine maximo cruciatu, neq; coniunctim viuere sine aßiduo & implacabili bello: planèq; (quod dici solet) vtrunq; in altero auribus lupũ tenet, possetq; mutuò competere versiculus ille lepidißimus: nec tecũ possum viuere, nec sine te. Adeò graui & perplexa seditione inter se tumultuantur, veluti diuersa, quæ vnum sunt. Corpus, vt ipsum est visibile, rebus visibilibus capitur & delectatur: vt est mortale, temporalia sectatur: vt est graue ac terrenum, deorsum sidit, atque terrena quærit. Contrà anima generis ætherei memor, summa vi sursum nititur, et cum terrestri mole luctatur, contemnit ea quæ sub aspectum cadunt, scit enim esse caduca: quærit quæ verè, quæ semper sunt. Immortalis amat immortalia: cœlestis cœlestia. Similis similibus afficitur, nisi penitus fuerit per prauam consuetudinis corruptelam corporis immersa sordibus. Neque

verò hanc

verò hanc tam grauem tamq; miserandam discordiam fabulosus ille Prometheus hoīs naturæ insæuit: qui, vt apud poëtas est, menti nostræ de quoq; animāte particulam aliquam admiscuisset: neq; primitiua conditio, quæ vtiq; recta fuit, indidit: sed peccati pœna inuexit: peccatum, quod bene conditum erat, malè deprauauit. Pœna siquidem nec iustior, nec verò conuenientior esse potuit: quàm vt qui Deo rerum omniū architecto, suoq; conditori parere recusarat, ipse sibi grauis atq; rebellis fieret, & vt vellet, obedire non posset: vt pectus hoīs haud dißimile sit seditiosæ cuipiam Reipubl. quā quoniam ex varijs hominum generibus cōstat, propter dissensionem studiorū in varias etiam scindi partes, crebrisq; motibus & factionibus collidi oportet. Hoc tantū dißidium cùm in vnoquoque sit homine, eóque non possint non in quauis hominū societate periculosi ferè oriri motus, & graues extare seditiones: non defuere tamen vllis sæculis magni viri, qui quasi meliori sydere nati, considerantes hanc tantam rei indignitatem, non cessauerūt, túm in se, tùm ī alijs hos intestinos motus, quoad eius fieri posset, diligenter componere, atque represso insano illo affectionū noxiarum tumultu, rationē officij dignitatisq; suæ commonere, ad se vt regnum pertinere cogitaret, atque ita lege naturæ comperatum esse, vt ipsa quidem sola tanquā dictator præsit, præscribat, imperet: subiecti verò sint & pareant affectus omnes, cùm cæteri qui non perinde bruti sunt, tum in primis qui à recto iudicio quàm maximè, & omnino δὶς δὶα πασῶν dißident, suntq; infimè ad pecorum humilitatē abiecti: quod genus sunt, libido, luxus, inuidentia, hisq; consimiles animi morbi: qui ad vnum omnes veluti fera-

 uifor-

ui sordidi & improbi ergastulis sunt coërcendi, vt si queant, pensum operámque domino præscriptam præstent, sin minus, nihil certè damni dent. Etenim modis oĩbus indignũ esse censebant, naturã humanã ignoratione sui primùm, dein morum peruersitate, quæ diu inter mortales inoleuerat, de gradu naturæ sublimis deiectam esse, quæ à primordijs rerum cognata fuerat affinisq; diuinæ, ac ab ipso statim tyrocinio vitæ erraticis mendosisque moribus imbutam, ex perenni contagione passim pollentis imperitiæ in ordinem quodammodo cæterorũ animaliũ redactam esse, quum tamen numero, vt dicitur, exẽpta sit, idque originis insignitæ nobilisque priuilegio. Quã ob causam homines nõnulli ingenti concepto spiritu, latentem veritatẽ, multáque caligine conuolutam summi boni naturam indagare, ac per omnia naturæ vestigia persequi instituerunt, studio sanè acri ac vehementi: fecerũtque posthabita corporis fortunarũque cura, disciplinarum vt honestissimarum facultatem sibi primùm compararunt, deinde earum adipiscendi viam quandam posteris ratione ac præceptis munitam traderent, & procliuem, quantùm id fieri posset: quo inanium, fluxarum, friuolarum rerũ aut moderato, aut semel etiam excusso studio, ijs rebus operam nauare inciperent, ex quibus homini cùm humanitas accedit, tum verò ratio & intellectus, natura tantùm incohoata instituuntur et cõsummantur, sine quibus nec expeditè satis, nec commodè, nec eleganter pensum agendæ vitæ absoluere possumus: ita futurum arbitrantes, vt homines nimium de corpore meriti, ob idque humi serpentes, vt bruta animantia, excitare tandem sese possent, et assurgere ad cognitionem sui, ex

eóque

eóque intelligentiæ gradu sursum faciem erigere, ac ad cœlum aspirare. Porrò vnicum hunc fuisse scopum eorum qui vetustissimis illis temporibus efferatos hominũ animos ad humanitatẽ informare, legibusque moderari studuerunt: indicio est, τὸ γνῶθι σεαυτόν, paucissimis, vt oppinor, satis animaduersum, suisque põderibus expensum, in templo quondam toto orbe nobilissimo consecratũ, tanquã oracularis prudẽtiæ caput. Huc enim summa humanæ sapientiæ pertinet. Circa hoc Philosophia, & de natura, & de moribus differens, præcipuè cõmentata est, id deniq; mortales inter diuos olim relatos, diuinisque honoribus gentium scitis donatos, cœlum vt suspicerent admonuit: despicerẽt autẽ res temporarias, ac infra se positas. postremò is fuit sensus, vt simile veri est, sæculis illis antiquissimis, quæ Heroas edidisse dicuntur. Atque hoc, mea quidẽ sententia, ingeniosissimorum hominum studium originem nobis iuris primũ naturalis, tũ gẽtilis quoq;, atq; ciuilis dedit. Nam qui seipsum norit, haud difficulter intelliget, aliquid se habere diuinũ, vt ait Cicero, ingeniumq; in se suum sicut simulachrũ aliquod dedicatũ putabit, tantóque munere semper dignũ aliqd & facere et sentire studebit: & cùm se ipse perspexerit, totũque tentarit, intelliget quemadmodum à natura subornatus in vitam venerit, quantaque instrumenta habeat ad obtinendam adipiscendamque sapientiam, ac nihil perinde conuenire, quàm si ex natura viuat: & naturæ quidem ius esse, quod nobis non opinio, sed quædam innata vis adferat: hinc Religionem illam prouenire, quæ in cultu ac reuerentia summi numinis consistat: hinc pietatem, quæ erga patriam aut parentes aut

 alios san-

alios ſanguine cōiunctos officiū cōſeruare moneat: hinc gratiā, quæ in memoria et remuneratione beneficiorū, & honorū, et amicitiarū obſeruantiā teneat: hinc vindicationē, per quā vim & cōtumeliā defendendo aut vlciſcendo propulſamus à nobis, & à noſtris, qui nobis eſſe chari debēt, & p quā peccata punimus: hinc obſeruātiā, p quā ætate, aut ſapiētia, aut honore, aut aliqua dignitate antecedētes reueremur et colimus: hinc veritatē, per quā dam⁹ operā, ne q̄d aliter q̄ cōfirmauerim⁹ fiat, aut factū aut futurū ſit. Hinc deinde tāq̄ ex vberrimo quodā fonte per varias gentes & ciuitates, variæ quoq; leges promanarūt: quibus illi quidē q̄bus à natura maior quædā ad virtutē propenſio atq; conatus obuenisset, de officio tātùm admonerētur, quippe qui ſtatim vt via indicata eſſet, ſua ſponte ſatis alacriter ad honeſtatē cōtēderēt, alij verò metu quodā à diuerſa via retinerentur. Etſi enī Ariſtoteles interrogatus quid emolumenti ex lōgo ſapiētiæ ſtudio cepiſſet, reſpondit, vt autor eſt Laertius, τὸ ἀνεπιτάκτως ποιεῖν ἃ τινες διὰ τὸν νόμων φόβον ποιοῦσι: *quoniā tamen vix paucis ad eū modū philoſophari cōtingit, ſed ob vitioſitatē naturæ ferè fit, vt maior pars vicat meliorē: operæpretiū fuit certas quaſdā inuenire leges, q̄bus q̄ refractario eſſent ingenio, illi quidē quantùm fieri poſſet aſſuetudine paulatim ad meliorē quoq; vitæ rationem pellicerētur, reliquorū certè pro!itas interim ab eorū iniurijs defenſa foret. Nam vt præclarè veriſſimeq́; ab eodē Philoſopho ſcriptum eſt,* ὥσπερ καὶ τελεωθὲν βέλτιστον τῶν ζώων ἄνθρωπός ἐστιν, οὕτω καὶ χωρισθὲν νόμου καὶ δίκης χείριστον πάντων. Χαλεπωτάτη γὰρ ἀδικία ἔχουσα ὅπλα, ὁ δ᾽ ἄνθρωπος ὅπλα ἔχων φύεται φρονήσει καὶ ἀρετῇ, οἷς ἐπὶ τἀναν-

τία ἐστὶ χρῆσθαι μάλιστα. διὸ καὶ ἀνοσιώτατον καὶ ἀγριώτατον ἄνευ ἀρετῆς, καὶ πρὸς ἀφροδίσια καὶ ἐδωδὴν χείριστον. Quã[q] aũt singulari quodã benefi- cio summi numinis, operáq; & studio maximorũ viro- rũ nũc ita constitutã Iurisprudẽtiæ disciplinã habea- mus, eóq; fines eius prolatos, vt ad summũ penè gradum peruenisse videatur, proindéq; minimè sit opus, vt nos nostræq; farinæ hõies quicq̃ operæ aut olei in scribẽdis libris cõsumamus, quibus huius facultatis pomeria aut extendere aut colere nitamur, quum hac in parte, si vl- la in alia, abundè à plurimis, iisdéque doctissimis viris, quorũ tu nequaq̃ postremus es, sudatũ sit, quorũ vtilis- simis monumẽtis oĩbus frui licet: tamẽ quoniã nõ oĩbus per occupationes, aut ætatẽ etiã grandiorẽ, tã latè oẽm in partẽ patentes Iurisperitorũ terminos assiduè per- lustrare licet: rem haud absurdã me facturũ sum arbi- tratus, si toto vtriusq; iuris corpore quãta possem ma- xima diligẽtia semel, iterum, iterúmque euoluto, inde SYNOPSIN quãdã ad meã ipsius vtilitatẽ cõpa- rarẽ, cuius oportunitate fieret, vt ĩ medijs etiã grauis- simisque negotijs ipsum corpus ceu breui tabula com- prehensum, ob oculos positũ quandocũque cernere libe- ret, etiã liceret: eò quòd si destinatũ finem consequutus essem, nulla lex quãlibet prolixa, nulla regula, nulla sententia Iuris studioso necessaria, in vniuerso corpore Iuris vel diuini, vel humani foret, quæ non paucissimis verbis hoc in enchiridio contineretur: imò nullus Iuris flosculus, nullũ brocardicũ vspiam vel in contextu vel in glossa extaret, quod hîc nõ protinus & emendatius & cũ auctario desideranti in oculos incurreret: quan- doquidẽ vt idipsum commodius fieret, ordinẽ Alphabe- ticum in rerũ dispositione me sequuturum arbitrabar,

qui statim de quauis re, & verborum phrasi, aut sententiarũ definitione quærenti respõderet. Quod opusculũ cùm iam ad vmbilicũ perduxissem, & vt ad meã tantùm vtilitatẽ conscripseram, ita etiã intra priuatos parietes continerem, semperque continendum iudicarem, vt domino tantùm suo, cui elaboratus erat, fructũ expectatum adferret: accidit vt amicis quibusdam, qui (vt fit) me salutandi gratia nonnunquam adire solent, in manus venerit. Hi primò gustatis aliquot pagellis, dein maiori animaduersione toto percurso libello, tum eodem non minori auiditate regustato (vt quidem præ se ferebant) penitus consilium meum quo adscribendũ veneram labefactare aggreßi sunt, iniquũ esse clamitantes, vt qui libellus nõ vulgarem vtilitatem, si euulgaretur, de se præbere posset, is adeò mordicus à me domi & obstinatè promeretur: esse enim permultis eandẽ legendi causam, quæ mihi fuißet scribendi. Atque illi quidem toto pectore id agebant, vt relicta priore sententia, quem priuato vsui libellum paraueram, eũ publicare in animũ inducerem. Verùm ego ab huiusmodi instituto tunc quidem temporis prorsus abhorrebam, tum ob alias nonnullas causas, tum quòd non ita pridem nõ sine meo malo expertus essem, quàm sit quorundam Typographorum supina oscitantia, ac eorum qui formulas componunt, aut corrigendis præsunt, nõ ferenda incuria. Quorum hominum quoniã ferè omnino ἄμουσοι sunt, in huiusmodi scriptis, qualis est hæc nostra SYNOPSIS, perfacilis vbique lapsus est, quum non rarò prætermißio vnius syllabæ, imò frequẽter vnius literæ defectus, aut etiã pũcti, totas corrũpat leges, aut legũ allegationes. Ἀλλὰ τί ἂν καὶ πάθῃ τις, ὁπότε φίλοι τινὲς ὄντες βιάζοιντο: *Iacienda itaq; fuit alea*

paulo secũdioris fortunæ spe subnixis, quã superiorib⁹ tẽporibus vsi sumus. Absit enĩ, vt si quid in nostra q̃uis tenui literularũ suppellectile iudicio doctorũ virorum habere videamur, quod ad cõmunẽ vtilitatẽ non nihil cõferre poßit, id ꝑtinaciter publico negemus, quãdo iuxta Græcorũ prouerbiũ ἄφθονοι τῶν μουσῶν θύραι esse debẽt. Nam quod ad sciolos quosdã attinet, id verò nostro quidẽ iudicio, tãti nõ est, vt propter eorũ maleuolẽtiã publicis studijs bene velle & facere etiã, quãtũ quisq; potest, desinat. Procudimus ante annũ, aut circiter, quatuor Oeconomicorũ libros, cõsarcinauim⁹ sub idẽ tẽpus totidẽ Ethopoliticorũ Centones, quibus simul ea docemus quæ ad mores priuatos, simul quæ ad magistratùs, similesque functiones ciuiles ꝑtinent: criminati sunt factũ, & q̃dẽ vehemẽter, nec malo, vt sibi videbãtur, iure. Edidimus postremò libellos de officio pij patris & matris familiâs. Hîc demũ se cõtinere nõ potuerũt, quin nimisquã impudẽter in autorẽ eius debaccharẽtur, haud cõuenire vociferãtes, vt qui ĩter Iurisperitos nomẽ ꝓfiteatur suũ, is in huiusmodi argumẽtis tractãdis operã aliquã studiũq; ponat, quod illud aliud sit nihil, q̃ falcẽ vt dicitur, in alienã messem mittere. O excussum iudiciũ, et, si dijs placet, vel Ariopago dignũ. Vt enim disciplinarum facultates inter se distinguunt, ità vni tãtũ ꝑ totã ætatẽ incũbendũ esse censent, cæteras quasi aduersæ sint fugiẽtes. Ergo malè sibi, suisque studijs cõsulere videbũtur? q̃ flagitiosißima quorũdã cõsuetudine relicta, q̃ sapiẽtiã quæstui habere instituentes, tẽporis cõpẽdia sequũtur doctrinæ dispẽdio, nõ à rudimẽtis literarũ statim ad verã solidãq; eruditionẽ contẽdũt, sed velut gnaui ac strenui indagatores ꝑ oĩa oĩm disciplinarũ monumẽta eã vestigare ĩstituũt? Vbi igitur orbis ille disciplinarũ? quẽ orbẽ magnorũ spirituũ olim homines, vel potius Heröes nationis literariæ,

non vno quidē illi & altero spiritu, sed tamen vna contentione, inoffensóque tenore percurrere solebāt, quēq; in fabularū vetustissimis cōmentis adumbratum videmus: qualia sunt aurea Mercurij virga, ægis illa Palladis, deniq; Musarū cantus, cū cæterarū, tū Calliopes earū coryphææ, ἣ δὴ, vt inquit Hesiodus, προφεστάτη ἐστὶν ἁπασίων. Etenim *ipsarū chori auios in montes abstrusi à vatibus, & veluti per manus reste data conserti, nihil aliud potius, quàm scientiarū cōsensum, coniunctionemq; studiorū significāt, & manifestè ostēdūt. Adeò vnā & alterā sine reliquis mancas esse censebat antiqtas, et necessarijs adminiculis destitutas: vt præter alias etymologias cōmodissimè* μούσας *appellatas esse credā, quasi* ὁμοῦ οὔσας. *Etenī oēs artes quæ ad humanitatē ptinēt, qbusq; Musæ præsidere creditæ sunt, habēt quoddā cōmune vinculū, & cognatione quadam inter se continentur. Nunc verò quid indignius, quid præcellentissimæ literarū claritati turpius? quā quod quorundā desidia hac tēpestate passim fieri videmus, vt qui aut medicos, aut Iuris studiosos, aut alterius cuiusuis scientiæ sectatores se profitentur, si quādo vsu venerit, vt de aliqua earū differendū eis sit, cuius titulū ipsi nō susceperint, imò verò si oratio ipsis paulo cultior habenda sit, ij nisi veniā perambitiosè præfati fuerint, tā impudenter atque improbè facere videātur, quàm qui aliena de messe fascem collectum eunt? quasi circulus ille disciplinarū, qui olim optimè coaluerat, nūc in partes solutus sit aut concisus, debeatq; vna solùm in eius parte quisque versari, eamq; tueri & tractare tantùm, alijs oībus prætermissis, cui semel se addixerit. Verùm enimuerò nō hæc eò à me dicūtur, quòd cuiquam eam de*

me existimationẽ præbere cupiã, quasi inclytã illam, magnificeq́ olim celebratã ἐγκυκλοπαιδείαν aliquo modo absoluissem: haudquaq́ ita stolidè placemus nobis & blandimur ipsi, vt id nobis arrogare nõ pudeat, quod vix paucißimis, vt tanto quidẽ in studiosorũ numero, magno ingenio, summóq́ studio viris cõtingere potuisse cõstat: Tãtùm illud specto, vt barbarã quorundã sciolorum importunitatẽ coarguã. Quòd si olim, dũ erat tẽpus, ipsis, nescio quo fato (neq́ enim culpã impingere libet) rectè studiorũ rationẽ inire nõ cõtigit, iamq́ in grãdiori ætate eã mutare pudet, pigetq́, debebãt saltẽ gratulari ijs, quibus id dexteriore Minerua aut indultum, aut nõ omnino negatũ esse viderẽt: certè inuidere & obtrectare minimè debebãt, nedum bucculentis (vt ita loquar) conuicijs persequi: Quãquã vereor, vt vel nũc satis operã meã illis probaturus sim, cùm hãc vtriusque Iuris SYNOPSIN in lucẽ emittimus, quã negare nõ poterunt, quin ex media nostra professione producta sit. Nã & de ætate nostra nescio quid eos interdũ cõmurmurare audio, ceu ea minor sit minorisque iudicij, quàm vt tã varias res simul & difficiles tẽtare debeat: minor etiã sit, quàm vt eã Gallici Doctores in ordinẽ suũ cooptare debuerint. Quid est, si nõ illud est, cornicum oculos configere? cùm hi ipsi Critici quãlibet prouectæ ætatis ne vnam quidẽ causam, vt credo, bono iure duntaxat defensitare possent, eoq́ cogitare meritò deberẽt, doctrinã nõ tã annorũ numero, quàm ingenio, studioq́ æstimandã esse: posteaq́, si ætatem spectare libeat, etiã bis pueri inueniãtur senes. Sed valeãt cũ importuna sua maledicentia morosi isti vitiligatores, et si quidẽ sapiẽtiæ nõ omnino vanã opinionẽ apud cordatos

homi-

hoines habere velint, meminerint ante oĩa se eã non carpendo aliorũ lucubrationes consequuturos esse, sed imitando potius, aut meliora etiã præstãdo, ne vt sunt plærique, ita etiã apud eruditos habeãtur μωμᾶσθαι μὲν δυνατοὶ, μιμεῖσθαι δὲ ἀδυνατώτατοι. Apud nos profectò eorũ improbitas nunquã tantũ momenti habitura est, vt ob eã à recto summisque viris semper frequentato studiorũ instituto vel latũ culmũ deflectamus, minusque de publicis bonarũ disciplinarũ studijs, si qua parte ea iuuare possumus, bene mereri velimus & enitamur. Quamobrẽ cũ hanc vtriusque Iuris SYNOPSIN nostrã nõnulli familiares amici minimè obesæ naris, sed Iuris vtriusque viri cõsultißimi indignũ esse iudicarẽt, vt domi ppetuò asseruarẽ, eiusque vsum hoc pacto Reipubl. literariæ inuidiosè subducere viderer, permisi haud inuitus, vt priuatis parietibus relictis, in publicũ prodiret, quẽque suo dño aliquãdiu fructũ attulerat, eũ quantũ in se esset, oĩm studiosorũ coẽm faceret. Porrò vt hoc qualecunque opusculũ noĩs tui claritati nũcupandũ putaremus Præses dignißime, potißimùm nobis causam dedit singularis tua in nos beneuolentia: qua factũ est, vt pluribus longeque maioribus beneficijs libẽtißimè agnoscamus nos dominationi tuæ deuinctos esse, quã vt vnquã pares referre gratias posimus: quo sic quãdoquidẽ tantæ benignitati re satisfacere in nostra nõ est potestate, saltẽ volũtas defuisse nõ videretur, si hoc qualequale grati animi monumentũ apud oẽs publicè extaret: quanquã etiãsi huiusmodi causa nõ suppeteret, libelli huius dedicatio, quoniã SYNOPSIN vtriusque Iuris cõtinet, nõ oĩno malè cũ dignitate tua cõuenire æstimari queat. Ita enĩ se res habet: tu quidem & qui simili in dignitate sunt

constituti, tanquã ad gubernacula rerũ humanarũ per Reges merito vestro collocati, modis oĩbus summaque vigilãtia in lõgũ porrectis oculis prouidetis, vt quãuis horribiles interdũ oriantur tẽpestates atque procellæ, quãuis multi paßim existãt scopuli in cœlũ etiã minantes, quãuis multæ ac periculosæ hinc inde Syrtes, Scyllæ, Charybdes, aliáq; id genus mõstra locorũ appareant, per hæc tamẽ uĩa ciuitates atque Respublicæ sic cursum suũ teneant, vt si minus præcaueri poßit, quin subĩde superãte fortuna leuis aliqua sit faciẽda iactura certè sine naufragio per impetuosum huius mũdi pelagus ĩ portũ salutis appellãt: Nos verò quasi Celeustarũ munere fungẽtes, per huiusmodi librorũ voces quoquô versus pertingẽtes, ac oĩm circũsonãtes aures, breuib⁹ licet verbis, tamen sedulò monemus & cohortamur, vt quoniã isto in negotio alij aliã vobis subsidiariã operã præbere debẽt, partibus quisque suis gnauiter ac ꝓ virili satisfacere nitantur, quiescant q̃bus cura nulla aut functio demandata est, sed ociosè sub foris agere cõceditur: ne importuna sua φιλοπραγμοσύνη, ac inordinato discursu dũ nihil agũt, agãt nauẽ in ꝑiculũ. Porrò vt milites quamcunque præstant in bello operam, ea nõ aliô quàm ad ducẽ refertur, nec verò aliô referri debet: & sicuti qui in nauigio ad clauũ sedet, prospicit ille quidẽ saluti nautarũ vectorumque oĩm, sed nautæ vicißim quicquid pro suo quisque officio agunt, id non illibenter vniuersum eô destinant, vt gubernatori leuiorem atque secundiorem operam suam faciant, quò vt ille in cõmune omniũ saluti industria sua consulit, sic hi vicißim eãdẽ ꝓ suo quisq; officio viribusq; adiuuẽt: eũdẽ etiã ĩ modũ cõuenire existimaui vt quã toti⁹ Iuris Synopsin ad meã quidẽ vtilitatẽ prius cõpararã,

postea vero ad publicũ vsum editurus erã, tibi præ cæteris vir præstantissime dedicarã, vtpote qui in administratiõe tã multarũ Rerũpublic. principẽ locũ meritò felicissimeq́; lõgo tẽpore tenuisti, atque etiãnum tenes: quo ita quantũ pro viricularũ nostrarũ modulo licet, harũ omniũ salutẽ ipsi quoque nõnihil nostris adminiculis iuuaremus, simulque aduersus quos dixi sciolorum iniurias ingenij nostri qualicũque fœturæ de custodia aliqua ac defensione prouideremus. Quã sanè tutissimã illi nos adeptos esse nemo dubitabit, si pro singulari tua humanitate, ac benignissima in oẽs studiosos animi propẽsione, in amplissimis tuis ædibus receptũ ei dare, & dũ aliquo saltẽ, quolibet loco reponere nõ grauaberis. Nõ ambigimus impudẽter, vt in mensa lucubratoria, pluteísve tuis cõspiciatur, classiarijs eiusmodi debetur locus: nostræ SYNOPSI satis magnũ honorẽ nimiumque dignationis habitũ fuisse credemus, si vel in quouis bibliothecæ tuæ loculamento eã cõsistere permittas, nec prius introspicias, quàm à grauissimis negotijs curisque perpetuis feriatus, animi causa ac tempusculi trãsmittẽdi gratia aliud tibi nihil agendũ esse iudicabis. Quòd si id nunquã cõtingat, tũ inde tamẽ nõ mediocriter nobis gratulabimur, quòd vir tãtus in bibliotheca sua locũ ei aliquẽ fauere, ac animũ nostrum, quoniã honos alit artes, ad diligentius bonarum disciplinarũ studiũ huiusmodi receptu inflãmare dedignatus non erit. Bene vale vir incomparabilis, ac pro beneuola tua in omnes philomusos animi inductione, perpetuam fœlicitatem à Deo Opt. Max. optatam feras. Datum Bruxellæ anno à natiuitate Dñi M. D. LXIII. Ipsis Calend. Maij.

GEOR. VIVIEN. ANT.

SYNOPSIS VTRIVSQVE IVRIS.

Distinctio Prima.

B alijs doceri non debet, qui alios docere debet.

ff.de edend. l. si quis ex argentarijs.§.final. iuncta glos. in authent. de sanctissim. episcop. §. damus.collat.ix.

Ab arbitrio si quis iussus est ex compromisso soluere pecuniam, & moram fecit: pœnam ex compromisso debet. Sed postea soluendo, pœna liberatur.

l.final.de recept.arbit.

Ab eo plura sunt exigenda, cui plura committuntur.

C.de episcop.& cleric.l. presbyteri. cum ibi alleg.per solutionem.l. si fugitiui. C. de seruis fugitiuis.ad suam cõtrariam.l. si quis.ff. de pœnis.Cõtrà de l.nemo.C.de summ. trinitat.& fide cath.l.final.

Ab illicitis petitionibus abstinere consultius est: quoniam iudex non admittet eas.

l.nam idcirco.C.de rescinden.vend.

Abigæi sunt, quibus est cura alienis animalibus insidiari, & ea alibi transponere.

l.1.ff.de abigæis.

Ab initio licitum est contrahere, sed ex postfacto non licet resilire.

l.sicut ab initio. C. de action. & oblig. & ff. commo.l.incommodato.§. sicut. & l. de re-

 scind.

ſcind.vend.l.de contractu. & C.de tranſact. l.quamuis. & C. de contrahend. emption.l. non idcirco.in fin.& C.ſi cert.petat.l. eo ꝗ. & ff.mandati.l.ſi mandauero.§.ſicut.& inſtitut.eod.§.penul.ff.de iudic.l.interdũ.§.ſi ſenator.& ff.de cura.fur.l.cuius bonis.in prin. & C.de donat.l.ſi quis ar.§.final.

Ablatiuus abſolutus faciat conditionem.

ff.de condit.& demonſtrat.l.à teſtatore.

Ab õni militia ſerui ꝓhibẽtur,alioqn capite puniũtur.

ff.de re milit.l.ab omni.

Abrogare eſt penitus corrigere ſiue remouere. Derogare tamen,eſt corrigere in parte tantummodo.

ff.de verb.ſignific.l.abrogare.

Abſens per diſtantiam habetur.

ff.de ritu nuptiar. l. in eo.§. deinde. & ff.de arbit.l.ſicuti.

Abſens reus ꝓcuratorẽ cauſã abſentiæ reddere poteſt.

l.abſens.ff.de procurat.

Abſentia eius, qui reipublicæ cauſa abeſt, neque ei, neque alij debet eſſe damnoſa.

ff.de reg.iur.l.abſentia.

Abſurdum eſt, aliquem cogi ad præſtandum quicquam propter rem extra ordinem conſecutam, quam alioqui ſuo iure habiturus fuiſſet.

l.is qui in poteſtate.in princ.ff.de lega.ꝑſtãd.

Abſurdum ſequitur ad abſurdum.

No.glo.ſol.mat.l.diuortio.ſup verbo alioqn

Abundans cautela non nocet.

vt not.in l.pediculis. §. labeo. de aur. & argent.legat.melior textus eſt,in l.teſtamentũ. C.de teſtam.& ibi vide gloſ.in verbo cautelas.&

las.& in l.penul.& ibi gloſ.& Bal.C.de euic. Item contrà,ff.de regul.iur.l.actus.

Ab vniuerſali ad ſuas inferiores eſt bona conſequẽtia. l.ſi quis is,qui ducenta.ff. de rebus dub.l. in hoc articulo.ff.de hæredi.inſtituend.

A *Capite edenda eſt ratio.* ff.de eden.l.argentarius.§.edi.

A*cceptilatio eſt liberatio per mutuam interrogationẽ, qua vtrique contingit ab eodem nexu abſolutio.* l.i.ff.de acceptilat.

A*cceptilatio in diem facta nullius eſt momenti.* l.in diem.ff.eod.titul.

Acceptilatio ſub conditione fieri non poteſt. l.acceptilatio ſub conditione.ff.eod.tit.

Acceſſorium ſequitur naturam ſui principalis. c.cùm ex iniuncto.de nou.oper.nũciat.l. iiij. C.depoſit. l. cùm principalis. ff.de reg. iur. & l.hæres à debitore.§.quod ſi ſtipulator.ff. de fideiuſſorib.fideiuſſor. in princip.c. acceſſorium.de regul.iur.lib.ſext.extra de officio deleg.cap.i.Sed contrà,de l.i.C.de iud.

Accidens magis incipitur,quàm natura. l.i.§.beſtias,cũ alleg.in gloſ.ff.de poſtu.Contrà, de l. final. C. de his, qui veniam ætatis impetrauerunt.& §.pauonum. inſtit. de rer. diuiſion.

Accidens ſequitur naturam ſui ſubiecti regulariter. l.eius artificij.C.de oper.liber.

Accipiendo ſortem, quis dicitur (ſeu videtur) tacitè renunciare ad intereſſe. ff.ſi quis cautio. l.ij. primo reſponſ.& ibi vide.l.pro illa parte.& l. centũ capue. ff. de eo

quod certo loc.& l.fin.eod. Contrà de l.cùm ſtipulatus ſum.ff. de verb. oblig. ff. & C. de iudic.l.1.vide de hac materia reportata.& ff. de do.l.eleganter.§.non ſolùm.alia ratio informat pactum.l. interpoſitos. C. de transactionibus.

Accuſatoribus falſorum monetariorum, immunitatem permittimus.

l.1.C.de fal.moneta.

Accuſatus nō poteſt aliū accuſare pendente illa actiōe.

l.neganda.C.qui accuſ. nō poſſ.nam relatione decriminum,nō purgatur crimen.l.is, qui reus.ff.de public.iudic.

A certo, propter incertum non eſt recedendum.

ff.de iuriſd.omnium iud.l.ſi idem.& de in litem iuran.l.1.& l.partum.C.de rei vend.

Actio nihil aliud eſt, quàm ius perſequendi quod ſibi debetur.

Inſtit.de action.in princip.l.nihil aliud. ff.de act.& oblig. Hanc definitionē craſsè & generaliter accipiendam,vaniſsimis altercationibus commentatores obſcurant.

Actio debet accipi per emphaſim, non pro qualibet externa actione: ſicut dicimus eum qui contra ius aliquid facit, nihil agere.

Inſtitut. quibus ex cauſ. manu. non licet. in princip.ſed pro legitima perſecutione. Item quod ſignificat clauſula in definitione Iuris & iuſtitiæ,Ius ſuum cuiq; tribuendi: hoc denotāt in definitiōe actionis iſta verba: Quod ſibi debetur. Nam actio à Iuſtitia & Iure deſcendit, inſtruens iudiciorum executionem.

Qui

Qui ius suum habet, ei nihil debetur. Cōtrà, cui nihil debetur, is habet ius suum. Huic ergo secundum iustitiam & ius nihil tribuendum est. Consequenter, nihil potest persequi in iudicio per actionem. Hæ causæ & gradus ciuilium rerum diligenter obseruandæ sunt studiosis. Ex iustitia, ius: ex iure, actio: ex actione, iudicium: ex iudicio descendit executio eorum, quę iusta sunt. Nisi enim huiusmodi ordine gradatim perueniretur ad distributionem iuris: raperet vnusquisque pro libitu vsque ad perniciem & interitum humanæ societatis, iuxta illud iustitiæ axioma. Quod libet, licet.

Actio est legitima formula, per quam homines inter se disceptant apud iudicem.

l. ij. §. deinde ex his. Definitio à causa formali ducta est: sicut superior ab effectu.

Actionem dare, est admittere actorem ad intendendam persecutionem: Dare iudicium, pro eodē. Oppo. Negare actionem, Eximere actionem, hoc est, differre ac impedire tantisper actorem, donec agi lege non possit.

Actio exempta dicitur, cùm iam desijt agi posse.

l. sed & si per prætorē. ff. ex qb. caus. maior.

Actio de dolo non patitur aliam actionē secū cōcurrere.

ff. de dolo. l. ij. §. actis.

Actio directa & vtilis habent eundem effectum: & eiusdem sunt potestatis.

ff. de nego. gest. l. actio.

Actio furti competit ei, cuius interest saluam esse rem: licet non sit dominus.

 instit.

instit.de oblig.quę ex delic.nas.§.furti actio.

Actio iniuriarum non competit hæredi.

ff.si quis cautio.l.si eum in iudicio.§. qui iniuriarum.

Actionem non parit interesse ex mala causa.

l.j.§.si mecum.ff.ad exhibend.

Actiones creditorum seu causæ non debent differri.

§.cum igitur.Institut.de bonor.possession.

Actio nonnunquam naturaliter accipitur pro eo quod facimus.

l.hæredes palam. §.fui.ff. de testamen. Vno contextu actionis (inquit Vlpianus) testari oportet.

Actiones compositæ sunt, quibus homines inter se commodius quàm armis disceptarent.

l.ij.§.deinde ex his.ff.de orig.iur.

Actio est ex persona actoris æstimanda, quid contineat.

l.penult.in fin.ff.de iurisd.

Actionis acerbitas interdū verbis temperanda est, propter reuerentiam personarum, quanquam res eadem maneat.

l.non debet.ff.de dol.mal.

Actiões sequūtur vniuersalē hæredem nō particularē.

ff.ad Trebel.l.j.§.si hæres.cum ibi not.

Actionis verbo continetur in rem, in personam, directa, vtilis, præiudicium, cautio damni infecti, legatorū, dupli, & cæteræ.

l.Actionis verbo.ff. de act.& obl. & l.actionis verbo.& l.quibus præcipua.§.vlt. ff. de verb.signifi.l.ij.ff.de euict.l.i.ff.vti posside.

Actionem intendere, actionē instruere, actionē dictare, vel formulā, actionē instituere: ad partes refertur.

Actio-

Actiones ne populus, vt vellet, institueret, certas solennesq; esse voluerunt.
Pompon. in l. ij. §. Deinde ex his legibus. ff. de orig. iur. ea ratio hoc seculo suadet, adeoq; probat, necessariam in iudicijs esse mediocrem quandam solennitatem proponendæ actionis.

Actionis formula, est apta facti apud iudicẽ expositio, ꝑ quã legitima persequendi causa protinus appareat.
l. edita. C. de edend.

Actorẽ appellãt Iurisc͡os. petitorẽ, Reũ verò possessorẽ.
vt l. iij. §. ibidem. ff. de carbon. edict.

Actor & Syndicus promiscuè accipiuntur.
l. j. ff. quod cuiusq. vniuers. nom. l. cùm aliquando. ff. neg. gestor.

Actorẽ frustrãdo efficere, hoc ẽ, litẽ calũniosè differre.
l. vlt. ff. de procurat.

Actio prima, Actio secunda, rectè dicitur, pro instãtia prima. Instantia secunda. Nam actionem primam Cicero appellat, in re præsenti iudicare sine progressu ad aliam cognoscẽdi dilationem, pro Flacco: Itaq; recuperatores (inquiens) contra istum, rem minimè dubiam, prima actione iudicauerunt. Cùm iudicatũ nõ faceret, addictus Hermippo. et ab hoc ductus est.

Actio semel extincta non reuiuiscit.
ff. de sol. l. quæ res. §. arena.

Actio semel extincta resuscitatur.
ff. si ex nox. cap. agn. l. alio. & ff. de cõtrahen. empt. & vendit. l. ij. §. cùm quis. Cõtrã, l. qui res. §. aream. ff. de solut.

Actor agit quando vult, sed reus non.
l. purè, §. final. ff. de dol. mal. excep. & l. si

quando.C.de dilat.

Actor debet sequi forum Rei.

C.de iurisd.omnium iudic.l.ij.& l. in criminali.& cap.sanè. & cap.si clericus . & c.cùm sit generale. extrà, de foro competent. Contrà, C. vbi in rem act. l. final. in fin. & extra de for. compe.l. cùm taliter, & cap. quod clericis.

Actore nō probāte Reus absoluitur, etsi nihil p̄bauerit.

l.qui accusare. C. de edend. & l.actor. C.de probat. & in cap. cùm eccl. sutrina. de caus. possess,& capit. 1. vt eccles. benefic. si dimi. confe.Contrà,ff.de edend.l.quisquam.& l.1. §.edenda.eod.titul.

Actori incumbit onus probandi.

C.de edend.l.qui accusare.& ff. de probat.l. 1.Contrà. Imò vtriq; incūbit onus probandi.l.vbi.C.ad l.Cornel.de fal.l.falsitas.C.de aboli.nec codicillis.in fin.eod.

Actori nō debet licere quod Reo nō licet, aut p̄mittitur.

Vlpian.de reg.iur.

Actore non probante: qui conuenitur, & si nihil ipse præstat, obtinebit.

l.i. & l. qui accusare.C.de edend.Institut.de interdic.§.commodum.& de legat.§.Nō solū.l.is qui.ff.de publ.iud.l. actor. C.de probat.l.final.C.de rei vendic.l.i.C.de prohibi. seques.pecu.l.Cogi.C.de petit.hæred.l.Creditor.C.de vsur. Actor aliquādo semiplenè probans,grauat reum probatione.l.in bonæ fid.& l.delata.C.de reb.credit. A re itē exigitur probatio.l.vbi.ff.ad l.Cornel. de fal.l. fallaciter.in fin.ff.de abolit.

Actus se-

Actus secundum naturam sui subiecti regulatur.
l.eius.ff.de oper.libe. Contrà, ff.ad l. Aquil. l.ij.in fin.

Actus secundum substantiam iudicatur actoris, vel eius artificij.
ff.ad l. Aql.l.itē si obstetrix.§.sed si p lusum.

Actus stipulantis, & promittentis, debet esse cōtinuus.
ff.de verb.oblig.l.continuus.§.i.eod.tit.

AD arbitros itur, non differendarum litium causa, sed tollendarum.
l.quamuis arbiter.de recept.arbit.

Ad arma & rixam non patiatur prætor procedere, quod potest iurisdictione sua componere.
ff.de vsufruct.l.æquissimum.& de offic.prę-sid.l.congruit.

Ad augmentationē delicti sequitur augmentatio pœnæ.
C. de seru. fugit.l. quicunq;. C. de episcop. audien.l.iij. Contrà, instit. vi bonor.rapto. in princip.§.& l.Celsus.ff. de arbit.& §. penult.instit.de iniurijs. Quia maius est delictū offendere dominum, vel legem, quàm eius ministrum:& tamen qui offendit, minùs punitur:quia minùs offendit, qui legē offendit.

Ad crimen publici iudicij persequendum frustra interuenit procurator.
l.penul.§.ad crimen.ff.de pub.iudic. sed bene potest pro allegante causam absentiæ.

Ad ea, quæ frequenter accidunt iura se adaptant, & non ad ea, quæ rarò.
l.iura.& l.ex his.& l.nam ad ea. ff. de leg. & se. cum l. sequente. & in authent. vt matres debi.§.quia verò.coll.vij.contrà, institut. de

 re.diu.

re.diu.§.insula.So.illud probabiliter accidit.

A Deo autem totius mundi elementa processerunt, et eorum dispositio in orbem terrarum producta est.

l.j.in princ.C.de veteri iur.enucleand.

A Deo gubernatur imperiũ, et per eum refrenata sunt bella: pax decorata: & status reipubl. sustentatus.

l.i.in sui princ.C.de veteri iur.enucleand.

Adhibenda est fides peritis in arte.

ff.de ven.in possess. mittend.l.i. §.i. Cod.de iud.l.certi iuris est.

A dignioribus est inchoandum.

Instit.de iur.natur.§.final.

A digniori debet fieri denominatio.

l.quicquid.§.cùm partes.ff.de acq.rer.dom. & l. quæritur Hermaphrod.ff. de stat. hom. Itẽ notatur in ca.quod in dubijs.de cõsec.eccles.vel altar.Cõtrà,quia matrimoniũ non à dignitate denominatur,hoc est,cõiunctio maris & fœminę à matre denominatur: quãdoquidẽ matrimoniũ dicitur nõ patrimonium. Instit.de nup.in princ.c.fin.de cõuers.cõiug.

Ad intentionẽ proferentis sermonem est recurrendum.

ff.de leg.j.l.si quis.

Ad inuestigandam actionem, semper respiciendum est qua mente aliquid faciat is qui actione vult.

vti l.mandasti.ff.negoc.gest.

Ad iudicem actor prouocat inuito Reo: Compromissum verò non fit, nisi vtroq; consentiente.

l.Non distinguemus.§.j.Et §.de officio.

Ad officia seu munera publica minus idonei alijs deficientibus ab initio eliguntur.

l.generaliter.§. spurios. ff.de decu. extra de

relig.

relig.domib.eod.

A*doptio non ius sanguinis, sed agna. aufert.*
ff.de adop.l.qui in adoption.

Ad possessionē vni⁹ cōtrariorū seqtur destructio alteri⁹
ff.de instit.act.l.si pupillus.C.de fruct.l.i.

A*d præscriptionem tunc est recurrendum cùm aliàs non potest sciri veritas.*
ff.de leg.iij.l.minus.ff.si pars hæred. pe.l. de aqua pluui.arcend.

A*d præsens oua cras pullis sunt meliora.*
ff.de transact.l.cum.

A*d præsumptionem tunc est recurrendum, cùm veritas sciri non potest.*
ff.de.leg.iij.l.minus. & ff. si pars hære. pe. l. antiqui.& facit in argu.l. inducto.ff. de aqua plu.arcend.l.quo coniecturus.

A*d quæstionem facti non respondet Iuris peritus.*
ff.de iud.l.eum.§.fin.& ff.de testib.l.iu.§. tu magis scire potes.& l.i.C. de eden. Contrà, de l.arethusa.ff.de statu homin.

A*d quem spectat onus, & emolumentum.*
ff.de re.iu.l.secundum naturam.& l. final. §. sed cum.C.de fur.Cōtrà,institut.de legi.paren.tut.in fine.& ff.de negoc.gest. l. si negocia.& l.qui proprio.ff.de procur.

A*d remunerationem, quilibet obligatur.*
l.sed etsi lege cōmissoria.§.cōsuluit.ff.de petit.hæred.iuncta l.si verò non remunerandi. §.idem Papinianus.ff.mandati.l. si non sortem.§.libertus.ff.de condiction.indebit.

A*d veritatē copulatiue reqritur, quod vtraq; pars sit vera.* l.si quis ita stipulatus fuerit.ff.de verb.obl.cum suis alleg.

Ad ve-

Ad veritatẽ disiunctiuæ sufficit alterã partẽ esse verã.
ff. de verb. oblig. l. si ita quis. §. verum. l. si quis ducenta. eod. tit. & l. si quis. §. vtrùm. ff. de reb. dub. cõtrà, ff. de verb. signifi. l. ea quędam. C. de instit. & substit. l. generaliter.

Ad veritatem vniuersalis requiritur, omnes singulares eius esse veras.
l. si is, qui ducenta. ff. de reb. dub.

Aduersa fortuna non est præspicienda.
ff. qui & à quibus. l. Iulianus. Contrà, de negoc. gest. l. diuortio.

Aduersus dolũ præsumptũ non est facienda restitutio.
l. hoc auxilium. ff. de minoribus.

Aduersus fiscum solummodo emptores petitione precij compensationem iure obijcere prohibentur.
l. si ex venditione. in fin. C. de compensa.

Adulterium propriè dicitur in nupta, quasi transitus ad alterius torum. Stuprum in virgine, vel vidua.
ff. ad l. Iuliã. de adult. l. inter liberas. pro hoc glosa super rub. C. eod. tit.

Aduocati æquiparantur militibus.
l. aduocati. C. de aduocat. diuers. iudic.

Aduocatis danda est dilatio.
ff. ex quib. caus. mandat. l. ait prætor. §. final.

Aduocatorum officium necessarium, & laudabile est, & militibus æquiparatur.
l. laudabile, in princ. C. de aduoc. diuers. iud.

ÆQualitatis & iustitiæ sumus amatores.
in authent. de no. eli. colla. l.

Æquissimum est laborem cuiusq; digna recompensatione remunerari: quia Cùm labor in damnis mortalis crescit egestas, *vt ait Cato.*

C. de al-

C.de allu.l.final.§.similiter.

Æquitas præfertur rigori.

in capit. furt. de transactionibus.& ff.si pars hæredit. petatur. l. i. §. si ego. C. de iudic. l. placuit.

Æquitas suadet, vt vnicuiq; ius suum restituatur.

ff.de condict.indeb.l.nam natura.

Ære luo pignus, cruce pœnas, luce tenebras. Dicitur & luere quando salitur, vt ouis.

No.glo.l.licet certus.C.de locat. & conduc.

Æs nostrum est, quod ab alijs nobis debetur. Æs alienũ est, quod alijs à nobis debetur.

l.cadere diem.ff.de verb.significat.

Æstas incipit ab æquinoctio vernali, & finitur in æquinoctio autumnali. Et ita senis mensibus æstas atq; hyems diuiditur.

l.i.§.æstatem.ff.de aqua quot.& æsti.

Æstimatio nonnunquam nudæ possessionis petitæ fit cum suis fructibus.

l.si mulier.§.qui possessionem.ff.quàm met. caus.

Ætas impuberum ignorat, quod viderit.

l.i.in fine.C.de fals.monet.

A*Duersus delicta propterea actiones introductæ sunt, vt pœna earum timeatur. Quare ante admissum delictum pacta ad occasionem delinquendi facta non valent: quanquã post delictum, quod infectum fieri non potest, aliter est: vt dirimantur controuersiæ inter homines.*

Ita accipiendus est Paulus in l.Si vnus.§.pacta quæ turpem.ff.de pact.

Affectus non punitur nisi sequatur effectus.
cap.final.de spon.& ff.de pœn. l. cogitationis.ff.quod quisq; iur.l.prima.in fin.Contrà,de leg.si quis seruo. C.de furtis. & C.de episcop.& cler.l.si quis non dicam rapere.Et de his qui ad ecclesiam confugiunt.l.præsenti.& ibi per glos.Item contrà,de §. bestias in l.prim.ff.de postu.in glo.

Affectus punitur vltrà,quàm se extendat.
l.quoniam multa.C.ad l.Iul.de vi pub.& priuata.quia,qui solam possessionem habere affectauit non occidere punitur capitali supplicio:vnde voluntas, & propositum hic non distinguit maleficium,quod est alibi.vt ff.ad l.Cor.de siccar.l.i.§.diuus.

Affectus tantùm punitur sicut effectus.
C.ad l.Cor.de siccar.l.is. qui cum telo. cap. nuper.cum glos.extrà,de biga.C,de episc. & cler.l.si quis non dicam.

Affirmanti incumbit probatio,& non neganti.
l.ij.ff.de proba.& in ca.vnico. vt ecclesiastic. benef.sine diminutione conferantur.

A fine denominatur res.
C.de iudic.l.rem non nouam.§.final.& ff.de leg.iij.l.ex imperfecto.

Afflictio non est danda afflicto.
ff.ad l.Rhod.de iactu.l,nauis.ff.de offic.præsid.l.diuus Marcus.in princip.extrà,de cleri. ægrotant.cap.ex parte. Institut. de rer.diuis. in fine.& ff.de iurisd.omnium iud.l. si idem. C.de episc.audiend.l.tam dementis. Cod.de pœn.l.omnes.

AGentes & consentientes pari pœna puniuntur.
l.iubemus nulli.§. œconomus. C.de sacro.eccles.vt not.in ca.i.de offic.et pot. iud. dele.in ca.notum.ij.q.j.cap.faciētes. lxxxvj. dist. Cōtrà, de l.quid.§.penult.ff.qui notant. infam.Contrà,C.de furt.l.eos. & Institut.de obligat.quæ ex delict.nascunt.§.hi.

Agnatione posthumi rumpitur testamentum.
Institut.de exhæred.liber.in princip.§. posthumi.Contrà,de inoffic.testam.l.si mater.

A Iure naturali descendit maris & fœminæ coniugatio,& liberorum procreatio,& educatio.
l.j.§.penult.ff.e.

A iuuene cupido credatur reddita virgo.
vt notat glos.ff.mandati.l. si verò nō remunerandi.§.si adolescens.

ALearum vsus res antiqua est.
in authent. alearum vsus. C. de reli. & sum.fu.& aleæ lusu.

A legatario potest legari.
Instit.de sing.re.per fideicom.relict. in princip.& de fideiuss.hæred.§.eum quoque.

Alicui nō prodest nec nocet, iusiurādū iter alios factū.
l.j.ff.similiter in possessione vētris nomine.

Alienatio est actus per quem dominium transfertur.
C.de fund.dotal.l.j.

Alienationis verbo nō tantū cōtinetur dni translatio, & seruorū manumißio,sed etiā vsus,& vsufructus cōstitutio,& pignoris,vel hypothecæ obligatio, & seruitutis impositio,et etiā cōtract⁹ emphyteuticus.
l.si.C.de reb.ali.vel non.

Alienum factum nemo promittere potest.

Instit.

instit.de inut.stipul. §. si quis alium. & ff.de verb.oblig.l.stipulatio ista.in princip.

Alimenta contrariè sumuntur.

l.cum hi.§.modus,ff.de transact.

Alimenta immodicè & intemperatè sumpta prouocant ad luxuriam & libidinem.

l.si adulter,C.de adult.& l. quæ adulterium. C.de adult.& in cap.i.xliiij.distinct.cũ seq.

Aliqd cõceditur ne res pereat,quod aliàs nõ pmittitur.

ff.de petition.hæred.l.si bonæ fidei.

Aliqua conceduntur per obliquum, quæ non conceduntur de directo: vel aliquid per alium consequitur,quod per se non consequitur.

ff. quæ res pigno. obl. l. final. & vide gloss. Contrà, ff. de negoc. gestis. l. qui alien. §. quanquam. & ibi vide cautè, in glos.in verbo,quæ nec.

Aliquando aliquid non desideratum prodest, quod desideratum non prodest.

l.ij.§.simili modo,ff.si quis cau.

Aliquando contentum ponitur pro continente.

ff.de pact.l.iurisgentium.§.quod ferè ibi pactorum,id est, instrumentorum, quibus pacta inseruntur.

Aliqua per obliquum conceduntur, quæ directo nõ conceduntur: Siue: aliqua per aliũ consequuntur,quæ quis per seipsum non consequeretur.

ff.quæ res pig.obl.poss.l.Aristo.in fin. & vide ibi glos. Contrà, de l. qui alienam. ff. de neg. gest. §. quanquam. & vide glos. super vers.quia nec ipsam.

Aliqua trãseunt cũ vniuersitate, quæ p se nõ trãseũt.

ff.de

ff.de contrah. empt. & vendit.l. in modicis. cum ibi allegatis. Contra, ff.ad Trebellian.l. si per vim.& l.si filius.& l.quia perinde. cum allegat.in gloss.

Aliquid est iustum cuius contrarium est iustius.
C.de procur.l.exibend.& in glos. notatur su per verbo.iniust.ff.ad l.Aquiliam.l. finali.ita quod aliquid est malum, cuius contrariũ est deterius.ff.de re iudic.l. quoties. Contrà, de ar.à contrario sensu.ff.de offic.eius cui mãd. est.l.i.§.huius rei.

Aliquid nõ debet esse superfluũ in iure, nec in regula.
C.de nou.cod.comp.l.vnica, circa medium. ff.de euict. l.si ita quis. contrà, quia duæ leges sunt aliquando similes, ergo vna earum superfluit.l.si quis in conscribẽdo.C.de pact. & de episc.& cler.l.raptores.C.de rapt.virg.

Aliquid permittitur gratia virtutis, quod aliàs nõ permitteretur.
ff.de postu.l.j.§.denique eos.

Aliquid probatur eo ipso, quod contrarium ostenditur.
l.super seruis.C.qui milit.lib.duodec.

Aliquid prodest quod desideratum non prodest.
l.iiij.§.final.ff. si quis cau. Institut. de excus. tuto.§.item tria.

Aliquid publicé permittitur, quod priuatim non permittetur.
ff.de rer.diuis.l.in tantum.§. sacræ autẽ res sunt, quæ publicè.etc.

Aliquid viciatur licet peruenerit in eum casum, à quo incipere potest.
ff.de recep. arb. & qui arb.l. non distinguemus.

mus.§.compromiſſo ſoluto.

Aliquis magis debet velle mori, quàm peccare.

ff.quod met.cauſ.l.iſti quid.§.penult.Cōtrà, ff.de his, qui ante ſent.mo.l.j.§.cum factum.

Aliquis fortiter non debet aſſerere, quod ignorat.

ff.de ac.empt.& vēd.Iulianus.§.quod tamē.

Aliquis non auditur ſi dicat ſe ignorare, quæ tractauit in proœmio.

Forū.& ff.ad ſenatuſcon.Velleian.l.quanq̄.

Aliquis non cogitur aliquid emere, vel vendere.

C.de iur.deliberand.l.inuitū. C.de cōtrahē. empt.& vend.l.nō enī.ff.de act.re.amo.Cōtrà, de §.penult.inſtit.de his, qui ſunt ſui vel alien.iur.& §. non ſolùm. Inſtitut.de leg. & §.final.inſtitut.de donat.

Aliquis non debet duplici pœna ex eodē delicto puniri.

l.ſanctio legum.ff.de pœnis.

Aliquis non debet eſſe iudex in propria ſua cauſa.

ff.de arbi.l.penult.ff.de iuriſd.oīm iud.l.qui iuriſdictioni præeſt.C.ne aliquis in cauſ.ſua. in rubro & nigro.Cōtrà, de l.ſi libertus.ff.de operis libertorū.ff.de contrah.empt.& vendit.l.hæc ve. Solutio poteſt eſſe moderator. vt l.in re mandata.C.manda.

Aliquis non debet eſſe nimis credulus.

ff.de in rem verſ.l.iij.in fin.§.ſed ſi.

Aliqs nō debet ex eodē facto pœnā et præmiū reportare.

ff.de neg. geſt.l. ſi quis. &. ff. ſolu.matr.l. ſi quis ab hoſtibus.

Aliquis non debet fortiter affirmare, quod ignorat.

ff.de act.empt.& ven.l.Iulianus.§. qd tamē.

Aliquis non debet locupletari, cum iactura alterius: vel alie-

vel alieno damno. ff.de cond.indeb.l.nã.cum ibi alleg. Cõtrà,quis vſucapione efficitur locupletior:& tamen permittitur. Solutio,rigor ſcriptus in ſpecie præfertur æquitati in genere.Inſtit.de vſucap.per totum.

Aliqs nõ debet lucrũ facere ex dãno vel pœna alterius. ff.ex quib.cauſ.l.ſciendum.

Aliquis non debet poſtulare illud, cuius contrarium in caſu contrario non eſſet poſtulaturus. C.de ſolu.l.penult.C.de vſu.l.ſi ea lege.Cõtrà,ff.locat.l.ea lege.ff.de procur. l. qui proprio.§.incertus.

Aliquis non debet repoſcere res ſuas per rixas,vel contentiones,ſed amicabiliter. l.ſi ex plagis.§.tabernarius.ff.ad l.Aquiliã.

Aliquis non debet nec poteſt ſubire vicem duorum. ff.de pact.l.ſi plures,cũ ibi alleg. Contrà, l.ſi Conſultus. ff. de adop. cum alleg. in dí. l. ſi plures.

Aliquis non debet venire contra factum ſuum. ff.de adop.l.poſt mortem.C.de contrahend. empt.l.non idcirco.ff.de ſeru.ruſt.præd.l.& per fundum.C.de ſeru.communi pignor.dato.l.ſi creditoribus.& C.de reuo.don.l.cùm profitearis.C.de remiſ.pignor.l.j.Sed cõtrà, C.de agri,& cenſ.l.quemadmodum.& C. de libe.cauſ.l.j.& C.de anno.ciui.lib.xj.

Aliquis non grauatur ex ſola præſumptione. ff.de pœnis.l.abſentem.

Aliquis non poteſt renunciare iuri ſuo,quod ius neſcit ſibi competere. C.de furtis.l.fin.§.ſin autem.cùm dicit text.

ita tamen & cæter.C. de inoffic. testa.l. mater.in fin.& l.eum qui.in princip.Contrà,C. de transac.l.sub prætextu. ff. de verbor.oblig.l.qui Romæ.§.fin.& ff.de pact.l.final. & l.tres fratres.

Aliquis non potest venire contra suum factũ propriũ. ff.de adopt.l.post mortem. de cõtrah. empt. & vend.l.non idcirco.cap.diuersis. extrà, de cleric. coniug. Contrà, de l,cassa. & l. iubemus.ij.§.j.C.de sacrosanct.eccles.& de agri. & cens.l.quemadmodum.lib.xi. & ca. nosti. de elect.

Aliquis non præsumitur eijcere seu donare suum. ff.de prob.l.cum indebito.versic.verò.Contrà,ff.mandat.l. si verò. §. inde Papinianus. ff.ad l. Aquil.l.si proc.Contrà. ff. de leg.pat. tut.in princip. & ff. de aur. & arg.leg. l. qui vxori.

Aliquis non præsumitur immemor suæ salutis æternæ. C.ad le.repe.l.final.idem in cap.sancimus.et notatur in fine glos.instit.de iniu.j.quęst.vij. & in l.i.ad l. Cornel. de fal. glos. est in cap. fin.de dol.& contum.

Aliquis non præsumitur suum iactare. ff.de probation.l. cum de indebito. §. verò. Contrà.ff.mandat.l.si verò remunerandi. §. idem Papinianus.

Aliquis non tenetur diuinare. ff.mandat.l.si fideiussor. §. si cũ debitor.& l. si putator.ff.ad l.aquil . Contrà, institut. de leg.pat.tut.& ff.de aur.& arg.leg.l.qui vxori.ff.si pars hæred.pe.l.antiqui.

Aliquis pu-

Aliquis punitur, si mandatum excesserit.
l.bene gesserit.ff.mandat.l. diligenter.
Aliud est accusare maiores, seu eos, quibus reuerentia debetur: aliud verò expostulare ac verecundè exponere sæuitiam eorum intolerabilem.
l.i.§.quod autem dictum est.ff.de offic.præfect.vrb.
Aliud est fideiubere, aliud iubere.
ff.quod iussu.l.i.§.sed & si.
Aliud est pœna, et aliud est fraus. Nam fraus sine pœna esse potest, pœna autē sine fraude esse nō potest: pœna enim est noxæ vindicta, sed fraus ipsa noxa dicitur. & quasi pœnæ quædam præparatio.
l.aliud est fraus.ff.de verb.signification.
Aliud est reddere, aliud est de suo proprio dare.
ff.depositi.l.i.§.eleganter. Contrà, de verb. significat.l.verbum.& ff.de aur.& argent.legat.l.qui vxori.in princip.
Aliud pro alio inuito creditore solui non potest.
ff.de reb.credit.l. mutuum. & l. eum à quo. cum leg.sequent.C.de solu.ff. si certum pet. l.ij.§.i.C.de secund.nupt. authent. sed si aurum. Sed hoc fallit:infra de re.iu.l.miles.C. de donat.l.si quis argentum. in princip. & ff. de leg.i.l.si domus.§.confitetur.& ff. de leg. iij.l.non dubium.§.final.cum multis alleg.in glos.dictæ le.eum à quo.C.de sol.& libera.
Allegans contraria non est audiendus.
cap.sollicitudinem.extra de appel.C. de fur. l.i.ff.de cond.& de l.Titi.Contrà,ff.de inoffic.testam.l.Papinian.& l.si non impubes.ff. de colla.bon.l. nunquam. ff. de acquir. pos-

ſeſſ.l.naturaliter.§.ij.

Allegans fruſtratoria non auditur.

C.de deb.fi.l.hi,qui à fiſco.lib.xj.

Allegans impoßibile non auditur.

l.confeſsionibus.cum alleg.in gloſ. ff.de interrogat.actionib.& l.inde veracius. §.fin.in gloſ.ff.ad leg.Aquil.contrà,omne argumentum,vt iacet eſt neceſſarium.l.leg.C.de leg. l.propriè.ff.qui & à quib.l. proſpexit. Ergo omne argumentum à contrario ſenſu eſt impoſsibile.l.j.ff. ad municip. §. magnum. Inſtit.de furt.§.nec.cum ſimilibus.ſed allegans argumentũ à cõtrario ſenſu auditur.ff.de offic.eius cui mandat.eſt iuriſd.l.j.§. huius rei. ergo & allegãs ad impoſsibile auditur, vt dictũ eſt ſuperius:ab eo plura exigũtur, cui plura cõmittũtur.l.ſi fugitiuũ. C.de ſeru.fug.& l.presbyteri.C.de epiſc.& clerc.contrà, de l. nemo.C.de ſumma trinit. & fid. cathol. & l. fin.C.vt nemo priua.l.in ſeruorũ.ff.de pœn.

Allegans ſuam turpitudinem non eſt audiendus.

C.de ſeru.pig.da.ma.l.ſi.C. de cõd.ob turp. cauſ.l.mercalem.& C. de tranſactio.l. tranſactione.Contrà,de liberali cauſa.C. leg.j. & l.ſi filium.& cap. inter dilectos.de donation. gloſ.eſt in cap.iij.loco de præſumpt.vbi licet quandoq; ſuam turpitudinem allegare.

Alteri non parceret,qui ſibi ipſi non parcit.

ff.de bonis eo.qui ante ſentẽt.mor.ſibi cõſc. l.final.circa fin.

Alteri per alterum nõ debet iniqua conditio adferri.

ff.de re.iu.l.nõ debet.Et dicitur pro, & contrà:pro,vt in gloſ. inſtitut. de autho. tut. in princ.

princ.quia pupillus non obligatur sine tutoris authoritate:cum authoritate verò sic.

Alteri stipulari nemo potest.

l.stipulatio ista.§.alteri. ff. de verb. oblig. & institut.de inutil.stipul.§.alteri.

Alterius circumuentio,alij nõ præbet actionem.

ff.de reg.iur.l.apud Cellum.§.quæsitum est. §.illa etiam quæstio. & §. quæ in tutore.ff. de dol.mal.& met.exceptio.

Alterius temeritas non debet alij nocere.

C.de testam.l.quicquid.§.cum partes. & C. quemad.testam.aperi.l.Consulta.

Alternatiua petitio non est admittenda.

ff.de stipul.seru.l.si ita.& ff. de test.l. tutor. ita rectè. & ff. de iniurij. l. prætor edixit.§. quod autem.& ibi vid.concordant.in glos.

AMbigua locutio,pro meliori,& certiori parte est interpretanda,& intelligenda.

ff.de vsur.l.creditorum.cum ibi notat.

Ambigua responsio debet interpretari cõtra proferẽtẽ.

l.Labeo.ff.de contrah.empt.& vendit.

Ambulatoria est defuncti voluntas, vsque ad vltimum vitæ exitum.

vt ff.de adop.liber.l.iiij.§.final.

Amicus ex mente debet perpendere voluntatem amici sui,& seruare alias non est bonus amicus.

l.Pamphilo.ff.de leg.iij.

Amissum non intelligitur,quod alteri ablatũ non est.

l.nec vtile. ff. ex quibus cau. maior xxv.annis restit.in integrum : aliud de iure canonico.de ap.lib.vj.

Amor calefacit.

In authent. quib. mod. natural. effici. sui. §.illud.

A*Ncilla aliquando emitur, vt pariat.*
ff.de lega.ij.leg.Pamphila.

Angustia temporis aliquando vitiat stipulationem.
ff.de verb. oblig.l. continuus. §. cum ita. & instit.eo.§.loca.

Anima est præferenda quibuscunque rebus.
C.de sacro.sanc. ecclesia.l. sancimus. §. penult.& in authent.vt cum de ap.cog.§.si autem.collat.viij.Idem notatur in cap. cum infirmitas.versic. cæterum de pœnitent. & remission.cap.solitę.de ma.& obed.& Aristoteles vij.Politic. idem not. in c.præcipimus. xij.q.j.& in cap.si habes.xxiiij.quæst.iij.

Anima in principio suæ creationis, est tanquam tabula rasa, in qua nihil depictum est: depingibilis tamen virtutibus, & scientijs.
Idem qui ante.tertio de anima.

Animalia ad agendum sunt temporalia, ad excipiendũ.
ff.de excep.do.l.purè.§.final.

Animalia naturalis iuris peritia censentur.
l.j.ff.de iust.& iur.§.penult.

Anima sedendo, & quiescendo fit prudens, & sapiens.
Aristot.vij.Physicorum.

Annua si debes, exordia perspicis anni. Annuo si debes in fine teneberis anni.
glos.not.hos versi.Instit.de verb.obli. §. sed & si ita.

Ante litem contestatam, seu litis contestationem, non dicitur quis petere: sed petere velle.
l.amplius.& l.velle.ff.rem rat.haber.

Ante pri-

Ante primum nihil est.
in prooemio.ff.§.nos verò.& ff.de verb. sig. l.proximus.

A Persona in qua est compromissum, nunquam est recedendum.
ff.de verb.oblig.l.si quis arbitra.in fin.& C. de contrahend.empt.& vendit.l. fin. cap. in causis.de elect.l.fin.Contrà,ff.pro socio. l. si societatem.l.iij.C.de dotis promiss.

A psona nō est recedēdū ei⁹,cuius arbitriū insertū est.
l.si quis arbitratu.ff.de verb.oblig. l. fin. C. de contrahend.empt.c.in causis.de elect.

Appellatione armorum, fustes, & lapides continētur.
l.armorum.ff.de verb.signific.& instit.de interdic.§.qui autem.

Appellatione carbonum, materia non continetur.
l.carbonum appellatio.ff.eod.

Appellatiōe familiæ, & ipse prīceps familiæ cōtinetur.
l.familiæ appellatione.ff.eod.

Appellatione filij oēs liberi continentur. l.filij.ff.eo.

Appellatione fratrum, & sorores continentur.
l.Lucius Titius.§.quęsitum est.ff.de lega.iij. & ff.de pact.l.tres fratres.

Appellatione fundi plena proprietas continetur, & omne ædificium, & omnis ager.
l.fundi appellatione.ff.eod.ff.de vsuf.l.idem Neracius.§.non solùm.& l.si proprietas.

Appellatione hæreditatis bonorum possess. continētur.
l.hæreditatis appellatio.ff.eod.

Appellatione hæreditatis, etiā dānosa hæreditas cōtinetur. l.hæreditatis appellatio.ff.eod.

Appellatione hoīs, tam fœmina q̄ masculus cōtinetur.

l.hominis.ff.eod.

Appellatione liberorum, nepotes, & pronepotes, cæteriq́ qui ex his descendunt, continentur.

l.liberorum appel.ff.eod.

Appellatione liberti, & liberta continetur.

l.liber.ff.eod.

Appellatione mulieris & virgo viri potẽs continetur.

ff.de verb.sign.l.mulieris.

Appellatione mulorum & mulæ continentur: quemadmodum appellatione seruorum et seruæ continetur, & ita sub masculino genere, continetur fœmininũ.

Appellatione parentum non tantum pater, & auus, & proauus continetur, sed & mater, & auia, proauia.

l.parentum appellat.ff.eod.

Appellatione patroni, & patrona continetur.

l.pa.ff.eod.

Appellatione partis vel portionis, dimidia pars continetur.

ff.de verb.sign.l.nomen filiarum. §. portionis.& l.nomina, quæ partis.ff. eod.ff. de interro.act.l.de ætate.§.interrogatus.

Appellatione pecuniæ omnis res signatur.

ff.de calumniato.l.j.& C.de constit. pecun. l.recepticia.§.& neminem.

Appellatiõe præsidis cõtinetur quilibet rector prouĩciæ

l.j.ff.de offic.præsid.

Appellationis remedio extinguitur pronunciatum.

l.ij.in fin.ff.ad Turpil.l.ij.ff.de pœn. Contrà, ff.de his, qui not.infam.l. furti. ij. respon. in fin.quia suspenditur, & ideo si non prosequitur retro habet effectum.C. de temp. appel. l.final.§.illud.

Appellatione rei,& pars continetur.
l.appellatione rei.ff.de verb.signif.
Appellatione rerum,& personæ continentur.
l.omnia,quæ.ff.de leg.ij.§.cùm ita legatur.
Appellatione residui totum continetur.
l.ij.C.de hæred.constitu.
Appellatione teli,continetur ferrum, fustis, lapis, & omne quod nocendi causa habetur.
l.si pignore.ff.de furtis.
Appellatiōe tigni,ōis materia cōtinetur, ex qua ædificia constant. l.tigni appellatio.ff.eod.
Appellatione vsufructus proprietas continetur.
ff.de vsufr.ea.rer.l.final.
Appellationis remedio extinguitur pronunciatum.
l.j.in fin.ff.ad Turpilianum.et notatur lex ij. ff.de pœnis.Contrà,ff.de his,qui not.infam. l.furti.ij.respon.quia ibi suspenditur iudicatum, & ideo non sequitur appellatio habet effectum contra pronunciatum. C. de tempo.& repara.appella.l.final.§.illud.
Appellatio non debet reprobari.
l.Pomponius.ff.de neg.gest.
A*pud arbitrum non habet locum reconuentio.*
c.cum dilectus.ff.de recept.
Apud Deum non est exceptio personarum.
§.hinc nobis.in authent.de mona. colla.j. & cap.noui. extra de iudi. & institut. de rerum diuis.& l.cōmuni hermaphrodito.ff. de stat. hom.Contrà,quia cōiunctio maris & fœminæ denominatur à matre,& nō à patre, quia dicitur matrimonium.institut.de iure natur. gent.& ciui.& de nupt.in princip.

Arbiter

Arbiter nihil extra compromissum facere potest. de recept.arb.

Arbiter non est cogendus sententiam dicere, nisi compromissum interuenerit.

Vlpian.in l.litigatores.de recept.arb.

Arbiter qualem sententiam dicat, non refert: dummodo dicat quod ipsi videtur. Certissima etenim ductrix conscientia est.

l.qualem autem.ff.recept.arb.

Arbiter si forte vrgetur à prætore ad sententiã: æquissimum erit, si iuret, sibi de causa nondum liquere, spacium ei ad pronunciandum dari. Ibid.

Arbiter etsi errauerit in sententia dicenda, corrigere eam non potest.

l.qã arbiter. *Incerta sententia arbitri nulla est.*

l.quid tamen. Pomponius ait: inutiliter arbitrum in certam sententiam dicere: vt puta, Quantum ei debes, redde: Diuisioni vestræ stare placet: Pro ea parte, quam creditoribus tuis soluisti, accipe. de recept.arbit.

Arbiter si quis factus sit de re sua, sententiam dicere nõ potest: quia se facere iuberet, aut facere probiberet. de recept.arbit.

Arbiter hoc tempore cum iureiurando non possunt eligi: hoc est, partes compromittendo in aliquem, nõ possunt iurare, staturos se arbitri sententiæ, qualiscunque tandem fuerit.

Nouell.de iudicib.Constitu.lxxxij. Et quia (inquit Iustinianus) lõgo rerũ vsu & experientia cognouimus, periculosum & lubricum id est: sancimus, ne quis omninò in posterum arbiter compromissarius fit, qui cũ cautione

præstiti

præstiti iuramenti iudicet, ne exinde homines imprudentes in periurium incidant, per iudicum imperitiam peierare coacti. Et in hoc mutatur, l. ne in arbitris. C. de recep. arb.

Arbitri duo, si non consentiant, eligere debent tertiũ.

l. item si vnus. §. principaliter. Et l. Sed si ita. in princip. ff. de recept. arb.

Arbiter posteaquam recepit compromissum, nõ potest alium substituere.

l. non distinguemus. §. quæsitum est. ff. eodem titulo.

Arbiter quandoque accipitur pro iudice delegato.

ff. de iud. l. fin. aliàs & ad totam causam, aliàs ad aliquam litis partem olim dato, cum Magistratus ipse adesse nequiret cognitioni, quę à præsente desiderabatur. Quare in iudicijs vniuersalibus & generalibus, frequẽs admodum est mentio arbitrorũ. l. Arbitro. ff. Qui satisd. cog. l. fin. ff. famil. ercisc. l. pro socio arbiter. ff. pro socio.

Arbitrium est facultas dicendæ inter controuertentes sententiæ, priuato consensu, non autem publica authoritate tributa. non autem arbitrij appellatione continetur cuiuslibet paruus adfectus, sed arbitratus boni viri.

l. in proposita. ff. pro soc.

Arbitrium recipere: officium arbitrandi suscipere, auditorium recipere, ad arbitrum pertinent.

Vlpian. in l. iiij.

Arbitrium & iudicium differunt: nam iudicium est certæ pecuniæ: Arbitrium incertæ. Ad iudicẽ hoc modo venimus, vt totam litem aut obtineamus, aut

amit-

amittamus: At arbitrum hoc modo adimus, vt neque nihil, neque tantum, quantum postulauimus, consequamur. Tullius pro Comœ.

Arbitriũ recepisse videtur qui iudicis ptes suscepit, sineq̃, se sua sẽtẽtia cõtrouersijs impositurũ pollicetur.

Vlp. in l. Pomponius ait.

Arbitriorum genera sunt duo: Vnum huiusmodi, vt siue æquum sit, siue iniquum, parére debeamus. Quod obseruatur, cũ ex cõpromisso ad arbitrũ itum est. Alterum eiusmodi, vt ad boni viri arbitratum redigi debeat etiam si nominatim persona sit comprehensa, cuius arbitratũ fiat.

l. societatem mecum. ff. pro socio.

Arbitrum esse filiumfamilias de re patris dicitur. Nã & iudicem eum esse posse, plerisq̃ placet.

Caius in l. Quin etiam. ff. recept.

Arbitro contumeliam faciunt, qui eum spernunt, & ad alium eunt.

Vlp. in l. litigatores. in princ. de recept. arbit.

Arbitrio si non pareatur, habet actor stipulationem, hoc est, actionem ex stipulatione.

Vlp. in l. Pomponius ait. §. j. ibidem.

Arbitrium non valet in quo libera facultas arbitri sententiæ futura non est.

l. Item si vnus. §. item si plures. recept. arbit.

Arbitria propagari, hoc est, in alios transferri, prohibetur rectissimè.

l. nou distinguemus. §. idem Pedius. de recept. arbit.

Arbitratu rem determinare, Sentẽtiam dicere, vel ferre, Arbitratum esse, Iudicare item arbiter dicitur.

l. inter Statillianũ. & l. de his reb. de recep. ar.

Arbitro-

Arbitrorum sordes, vel euidēs gratia probari si poterit: habet succumbens duo remedia: Alterū, exceptionē doli mali, aduersus agētē ex stipulatu: Alterū quia potest actione de dolo, ex clausula doli, quæ cōpromisso subijci solet, aduersus victorem agi apud iudicem ordinarium. l.iij.C.de recept.arbit.

Arbitriū in altero genere si fuerit iniquum, potest redigi ad arbitratum boni viri.

l.si societatem coieris, Et l. societatē mecū. §.arbitrorum, cū seq.ff.pro soc. l.si libertus. ij.ff.de oper.liberto.l.iij.C.de dot.promiss.l. si quis arbitratu.ff.de verb.oblig.

Arbitrium iudicis, officium iudicis.

Pedius quoq;(inqt Vlpianus)lib. octauo scribit:arbitriū iudicis in restituēda re tale esse: vt eū quidē, qui vim admisit, iubeat restituere, etiā si ad aliū res peruenit:eū autē, ad quē peruenit, etiā si alius metū admisit. Arbitriū iudicis, Arbitriū boni viri, Religio iudicātis. Papinian.in l.q̄sitū. ff.de testib. Oīa enī ista, ex cōstante illa & perpetua volūtate boni & ęqui velut ex vno ꝓcedūt, & eodē tēdūt, s.ad dirimēdas celeriter cōtrouersias litigantium.

Arbitrium admittere, ab initio liberum est: susceptum verò non licet deserere.

l.j.& iij.§.j.ff.de arbit. Finge enim(inqt Vlpianus)post causam iam semel atq; iterū tractatā, post nudata vtriusq; intima, atq; secreta apta, arbitrū vel gratię dantē, vel sordib⁹corruptū, vel ex alia causa nolle sentētiā dicere.

Arbitrum postulare est optimum, vt arbitrio eius vsusfructus in integrum restituatur.

Iabolenus in l.à liberto.ff.de bonis libert.

Arbitrio domini debet res existimari.
ff.de in lit.iu.l.si tutor.

Arguendum est de contractibus, ad vltimas volūtates.
ff.de verb.oblig.§.j.Contrà,§. si impossibilis.Institut.de inutil.stipul.ff. de verb.oblig. l. stichum scio. & l. cum in annos, §. fin.ff. quando dies leg.cedit.igitur est sępe arguendum de vltimis voluntatibus ad contractus. l.cum quidā in fin.C. de verb.sign.& è conuerso,de contractibus(vt dictum est)ad vltimas voluntates, vt l. final. C. de lega. & l. testamentum,de testam.

A*rgumentum à contrario sensu fortissimū est in iure.*
l.j.§.huius rei.ff.de offic.eius cui mandat.est iurisd.Instit.de liber. in princ. Contrà, C.de episcop.& cleric.l.conuenticula. & l. nemo. de iudic.

Argumentum,est ratio quæ rei dubiæ facit fidem, authore Cicerone.
l.fin.ff.de Publicia. Eiusq; rei argumentum est,primò æquitas,deinde exceptio.

Argumentum per simile,dissoluitur per dissimile.
C.de commer. l.ij. extrà, qui fi. sunt le.cap. per venerabilem.in antiq.

Argumentum quasi arguto ac subtili quodam artificio elicitum. Estq; hoc multiplex:à præiudicijs,vel ab authoritate:à definitione:ab etymologia: à coniugatis,seu deriuatis:à toto integrali: à toto quantitatis: à toto in modo:à toto vniuersali:à partibus integralibus:à partibus quantitatis: à partibus in modo: à partibus subiectiuis:à genere: à specie : à causa efficiente,& finali:à causa formali:ab ordine:à compa-

ratione:

ratione: à maiori: à minori: à pari, vel simili: à iudice ad arbitrum: à feudo ad emphyteusim: ab emphyteusi ad censum: à commodato ad precarium & contra: à legatis ad fidei commissa: à falcidia ad Trebellianicam: à contractu ad vltimam voluntatem: à contractibus ad quasi contractus: à contractu ad distractum: à contractibus ad delicta: vel ex diuerso, à delictis ad contractus: ab vltima voluntate ad iudicia, vel contrà: ab armata militia, ad cœlestem & togatam militiam: à libertate ad piã causam: ab alimentis ad piam causam, vel contrà: à dote ad piam causam: à fisco, ad piam causam: à milite ad piã causam: à pupillo ad rempublicã, vel contrà: ab alimentis ad dotem: à minoribus ad furiosos, mente captos, & prodigos: à minoribus ad piam causam: à persona ad tempus: à persona ad res, vel contrà: à re ad tempus: à tempore ad locum: à persona ad locum: à verbis legis ad verba testatoris: à transactione ad rem iudicatam: à sententia ad testamentum: à ciuilibus ad criminalia: ab adquisitione ad retentionem: à dominio ad possessionem: à legitima patroni, ad legitimam filij: à dote ad donationem propter nuptias: à pactis ad statuta: à differentibus: à contrarijs: ab adiunctis: à connexis: ab antecedentibus: à consequentibus: à repugnantibus: à correlatiuis: ab effectis, vel euentis: à scripto contra sententiam: à sententia contra scriptum: à verisimili seu coniectura: à more: ab opinione: à natura: à qualitate rei, vel personæ: à tempore: à loco: à signis: ab extremis: à subiecta materia, etc. Quæ huc referri quoque possunt de præsumptionibus, ea suo loco trademus.

Arma magis, quàm iura miles scire debet.
l.sancimus.in princip.C.de iur.deliber.

Armis arma repellere licet.
ff.de vi & vi arm.l.j.§.vim vi.& l.iij.§. cum igitur.eod.tit.& ff.de iust.& iur.l.vt vim. & in cap.significasti.ij.de homi.

Arrogo, quis suus est, sed habet meus esse necesse.
Not.glos.patris adopto suum, sed patris permanet idem.institut.de adop.§. imperatoris authoritate.

Ars imitatur naturam in quantum potest.
ff.de adopt.l.de adoption.Institut.eo.§. minorem natu non posse.

Ars mathematica, vel diuinalis, quod idem est, damnabilis & interdicta est.
C.de malefi.& mathem.l.ij.

Artifex commendat opus suum.
ff.de ĩ integ.restit.l.j.C.q̃n et qb.debe.quart. pars.l.j.circa.med.ff.de statu hom.le metusa.

Artificium per exercitationem suscipit incrementum.
l.legatis seruis.ff.de leg.iij.

A *Sententia arbitri non appellatur.*
C.de arb.l.j.ff.eo.tit.l.diẽ,pferre.§.stari. Cõtrà, de l.arbi.ff.q satisd.cog.& C. de iudi. l.j.& l.final.in fine.

A sententia interlocutoria non appellatur.
C.de episc.aud.l.ij.& l.nõ recepi.C. quor.ap pel.nõ reci.l.ante finẽ temp.& ibi vide l. pro hac parte. Secus de iure canonic.vt cap.cordi.de ap.lib.vj.& ff.qui satisd.cog.l. arbitrio & l.ij.ff.de appel.reci.vel nõ. Et ibi vide pro ista parte.l.sopitum. de iure canonico casum quoq; cap.prædic.cod.in antiq.extrà.

Aßignatio pro traditione habetur.
ff.de peric.& cõmo.rei vẽdi.l. qa si nocet. §. materia.ff.nau.cau.sta.l.idẽ ait.in princip.

AVaritiam esse radicem ac matrem omnium malorum, & ideo fugiendam summopere.
constat in authent.vt iud. sine quoq. suffrag. §.j.in fin.colla.ij.

Audacia mulierum est reprimenda, quia non est licitũ inijcere manus in viros suos.
in authent.de nupt. §.rursus.colla.iiij.

Audacia, quæ vertitur circa licita approbatur.
ff.de libe. & post.l. Gallus. §. videndum est. Sed audacia circa illicita reprobatur.l.si quis in tantam.C.vnde vi.

Aurũ habetur preciosius metallũ: et post aurũ, argẽtũ.
Not.glos.in authent.de consulib.§.spargere. versic.soli enim aurum.colla.iiij.

Authoritates, etiamsi malorum Philosophorum, & poetarum, sunt tenendæ & allegandæ.
l.septimo mense.ff.de stat.hom. & C. ad exhib.l.ad exhibẽdũ.& ff.de iudic.l.proponebãtur, circa finẽ.l.si pater.ff.de sol.extrà, de his, quæ fi.à præ. si con.ca. c.cum apostolica sede. Cõtrà, ff.de rer.diuis.l.sed diui.ff.de rapt. l.necessarium.C.de contrah. empt. & vend. l.fin.item cõtra.de l.si societatem. ff. pro socio.C.de do.promis.l.iij.

Authoritati rusticorum creditur.
ff.de leg.iij.l.si chorus.

Aut quæstio tua fatua est, aut nescio quid quæris.
l.domicius labeo.ff.de testa.

A verbis legis non est recedendum.
ff.de leg.iij.l.nõ aliter.

DISTINCTIO SECVNDA.

Eatius sit dare, quàm accipere.
vt ff.cōmo. l.iij. & c. cū Matthæ.de celebr.missar.extrà.
Bellum permissum est.
ff.ad l. Aquil.l.præceptore.aliàs,est l.qua actione.§.si quis in collustatione.& §.si qs in.C.quæ res pig. ob.pos.l.spem.& C.de athle. per totū lib.x.
Benè autem vniuersa geruntur, & competenter, si rei principium fiat decens & amabile Deo.
in authent.quomodo opor. episc. & cler. ad sa.or.pro.prin.colla.j.
Benefacientibus nobis benefacere tenemur: nam beneficij receptor naturaliter obligatur ad antidona.
l.sed & si lege.§.consuluit senatus.ff. de pet. hæred.iuxta istud: benefaciētibus vobis, benefacite, etc.
Beneficium iur.nemini est auferendum.
xxviij. distinct. quædam. de hoc in fin. & in regul.iur.indultum.lib. vj. & in authent. de nupt.§.si verò.
Beneficium non confertur in inuitum.
C.de iur.delib.l. nec emere. Contrà, de leg. solutionem.ff.de solut.& l.soluendo. de negoc.gest.ff.& l.seruus vectantem.ff.de verb. oblig.
Beneficium Principis, aliàs iudicis debet concedi sine alterius præiudicio.
ff. ne quid in loc. publ. l.j. & ij. C.de eman. lib.

lib.l.nec auus.& C.de euict.l.ij.Contrà,ff.ex quib.cauſ.maiores.l. ſciendum. ff. de reli. & ſump.fun.l.ſi quis ſepulchrum.

Beneficium ſeu priuilegium principis eſt latiſſimè interpretandum: præcipuè quod neminem lædit.

ff.de conſtit.princ.l.final.Contrà,de l.ſi quãdo.C.de inoffic.teſtam.cũ alleg.alioqui prorſus tollendum eſt:vt,olim tibi.de verb.ſign.

Beneficium voluntarium magis eſt præmiandum, quàm neceſſarium.

ff.de bonis liber.l.qui tamen maior.Contrà, de l. ſi fideiuſſor.§. ſi neceſſaria. ff. qui ſatiſdar.cogan.

Bene merentibus præmia ac beneficium, ſiue priuilegium, debet concedi: imò tribui oportet.

vt C.de ſtatu.& imagi.l.& virtutum perſo. cum ibi allega.

Bene omnia geruntur ſi principium rei fuit decens & amicabile Deo.

in authen.quomod.oport.epiſco.& cler.col. j.§.nos igitur.

Benignior ſententia in dubijs eſt præferenda.

ff.de reg.iur.l.benignior. & l. ſemper in dubijs.eod.

Benignitas rigori præfertur.

l.final.in fin.ff.de offi.præſid.& C.de iudi.l. placuit.& §.de pact.l.maiorem.

Benignius eſt dare, quàm accipere.

not.gloſ.ff.commo.in rubr.

Benignius leges interpretandæ ſunt, quo voluntas earum conſeruetur.

ff.de leg.& ſena.conſul.l.benignius.

Bona ecclesiæ sunt bona pauperum.
in authent.de emphi.contract. colla. ij. & de non alien.& permu.rebus eccl.§.hisdem. aliàs.§.si verò in gloss.colla.ij.

Bonæ fidei possessor fructus etiam ante litis contestat. perceptos non lucratur.
ff.de rei vend.l.sumptus.

Bona fides in contractibus est seruanda.
l.bonam fidem.C.de act. & oblig. & l. bona fides.ff.depositi.Contrà,de l.in causæ.§. idẽ Pomponius.ff.de mino.& l.iij.§.penul. cum ibi allega.ff.de milit.testam.

Bona fides non patitur vt idem bis exigatur.
ff.de re.iu.l.bona fides.Contrà,instit. si quadrup.pauper.fec.dic.§.fin.cum ibi notatis.

Bona presbyterorum vel clericorum sine hærede decedentium ecclesijs debent aßignari.
l.si quis presbyter.C.de episcop.& cleric.

Boni iudicis interest lites dirimere.
C.de iudic.l. properandum. ff. si cert. pet. l. si quidam.

Boni mores præualent diuitijs.
l.scire oportet.§.cũ reliquis.ff.de tut. & cur.

Bono melius inueniri potest.
ff.de verb.oblig.l.vbi autem.

Bonum est cohortare iuueniles calores,ne cupidum debiti crescere exitum sentiat.
C.de bo.quæ libe.l.nõ solũ.§.ipsum autem.

Bonum est habere nomen bonum.
C.de summ.trinit.& fid.cathol.l.j.§.hanc enim legem.

Bonum initium est spectandum.

Instit.de vsuc.§.diuturna..& C.de vsu.trãs. l.vnica.

Bonũ publicũ & cõmune præferendũ est priuato.

in authen.de non alien.& permu.§. oportet enim.colla.ij.

Bonum quanto quietius vel communius, tanto melius, dignius, & diuinius.

in authen.de restit.& ea quæ parit in §.licet. & §.sancim⁹.coll.iiij.C.de cadu.toll.l.j.in fi.

Bonum voluntarium est magis præmiandum, quàm necessarium.

ff.de ope.lib.l.iij.& l. mater. Cõtrà, de l.si fideiussor.§.si necessaria.ff. qui satisd. cogant.

Bonus præsumitur, qui de bono genere est.

vt not.glos.ff. de alimen. & ciba. leg. l. cum vnus.in authent.de referẽd.§.is qdẽ.colla.ij.

Bonus præterea qlibet p̃sumitur, nisi probetur malus.

Not. gloss. in l. seruos legauit. ff. de manumiss.testam.

Bonus vir arbitraturus non est: vt qui iustam excusationem adferret, defendere cogeretur.

l.non cogendum.in princ.ff.de procurat.

Boues magis armentorum, quàm iumentorum genere appellabis.

ff.de verb.signif.l.boues.

Breuitate gaudent moderni.

l.j.in glos.ff.quod met.caus.cum ibi allegat.

DISTINCTIO TERTIA.

Alamitas matris non debet nocere ei, qui in vtero est.
l.& seruorum.§.fin.ff.de stat. homi. & instit. de ingen. ff.è contrario.

Calliditas non debet alicui prodesse, & alteri nocere.
ff.ad exhi.l.sed si hæred.§.interdum. & ff. si quis cautio.l.si duo.in princip.& ff. de dol.l. j.& ff.pro socio.l.verum.§.tempus.

Caput est principale membrum hominis.
ff.de reli.& sumpt.fu.l.cum in diuers.

Castitas sola est, quæ potest cum fiducia animas Deo præstare.
in authent.de leno.colla.ij.§.sancimus.

Casus fortuitus liberat obligatum ab obligatione.
C.de pigno.actio.l.qui fortuit.ff.eod.l.si creditor. Contrà, C. de furtis. l. subtrac. & de condi.inde.l.eum quidam.

Casus fortuitus non est sperandus.
ff. qui & à quib. l. Iulianus. de negoc. gest. l.diuortio.

Casus obliuioni datus, & omissus, dispositio iuris communis relinquitur.
l.voluntatis.C.de fidei.& ff.de lib. & postu. l.commodissimè.& l.cum prætor, cum suis simili.ff.de iudi.

Cauendum est de eo, quod faciendum in futuro.
l.in omnibus.ff.de iudi.

Causa actionis durior effici videtur, aliàs loco, aliàs persona mutata.
l.j.ff.si ex noxa.caus.agat.
Causa debet præcedere effectum.
l.neq.C.de furtis.et ff.quæ res pign.l.Titius.
Causæ Cognitio dicitur ad differentiam actionis, quæ obiter indulgetur.
l.si quis adfirmauerit.ff.de dol.mal.
Causæ ecclesiæ æquiparantur publicis causis.
l.vt inter diuinum.de sacros.ecclesijs.
Causa effectionis suspitionem remouet.
ff.de rit.nupt.l.non solùm.§.de vno.
Caussæ quædam non admittunt arbitros, propterea ne periclitentur.
l.non distinguemus.§.Iulianus.& §. de liberali.de recept.Quia fauor libertatis est,vt maiores iudices habere debeat,puta, quam sint priuati arbitri.
Causa est addenda quoties fit aliquid.
ff.de transact.l.cum hi.§.in causa. C. de test. & ff.de suspec.tutor.l.iiij.§.final.
Causa est illius,ad quem pertinet emolumentum.
l.damnum.§.in propria.ff.quando appellandum est.
Causa reipublicæ abesse non dicitur, qui sui priuati causa in legatione est.
l.vere.ff.ex quibus cau.maiores.§.liberorũ.
Causarum merita partium assertione panduntur.
cap.j.de causa possess.& propri.l.fin. & C. si per vim vel alio modo.l.finali.

C*Edens bonis propter successionem non efficitur infamis.*

l.debitorum.ff.de his,qui notant.infam.

Certi debemus esse de facto proprio.

l.quisquis.C.de rescind. empti.ff. de acquir. hæred.l.sed & si de sua.& l.cũ familia.Cõtrà imò aliquando est iusta ignorantia in facto proprio.ff.condi.& demonst.l.sed & si ius.ff. de.pact.l.inter.§.j.

Certissimũ est ex contractu alterius neminẽ obligari.

C.ne vxo.l.cunctæ.

Certus certiorari non debet.

l.j.in fin.ff.de act.empt.

Cessante caussa,cessat effectus.

l.qui prohibet.ff.de iudi.C.de episc. & cler. l.generaliter.& C.de hæred.instit.l. si pater. & l.cæcum cessante.de appella.Contrà,ff.de posthum.l.j.§.sexũ.& C.de fals.cau.adiec.et ff.de petit.hæred.l.j.Solutio : cessante causa finali,cessat effectus,nõ autẽ impulsiua. Cessante causa impediẽte,cessat impedimentũ.l. liber.§.j.ff.de his,qui not.inf.l.si torus.ff.de lega.iij.§.fi.C.de hęred.instit.l. si pater. Cõtrà,de l.ij.ff.de mi.l.si seru.ff. de adi.le. & ff. de postu.l.j.§.sexum. Item de lega.j.ff.de minor.

Cessante labore,cessare debet remuneratio laborum.

de præben.cum secundum.

Cessante legis ratione,cessat lex vel ipsum ius.

ff.ad Sylleia.l.fin.ff.de adul.& l.si maritus.§. scripsi.& C.de præscrip.long.temp.l.fin.

C*Haritas bene ordinata,incipit à seipsa.*

C.de ser.& aqua.l.pręses.extrà,de p̃bẽd. & dignit. ca.dilecto.in antiq.Cõtrà, ff.quod

met.

met.cau.l. isti quidam. & in institu.de noxal. action. §.final.cum alleg.

CIrcuitus est vitandus.

ff. de condict.indeb.l. domin. testam. & C. de adopt.l.fin. Cōtrà,ff.ad l.Rhod. de iact.l. ij.in princip.& ff.de vsufr.& quemadmodum cap.l.si vsufruct.in princ.

Citatio facta die non feriato,vt fiat actus die feriato. non valet.

ar.l.pro parte. ff. de serui. quia res peruenit ad talem casum,à quo incipere non potest.

Citatio sine die,non valet.

arg.leg.ita.ff.de verb.oblig.

Ciues non debent aliàs quam per portam egredi:alioqui capite punientur.

l.fin.ff.de re.diuis.

Ciuilis obligatio,ciuilia iura corrumpere potest, naturalia verò non vtiq.

Instit.de legit.agnat. tutel. §. final. Contrà, de §.cùm autem.instit.de capi.diminut.

Ciuilis ratio,iura naturalia corrumpere non potest.

ff.de cap.dimi.l.eas obligationes.

Ciuilis sapientia est sacratissima philosophia.

C.qui vt indig.l.j.

Ciuilis sapientia omnia decem domini mandata ambit. Primò,Deum credere iubet.

C.de sacro sanct. eccle.l. j. eóque veritatem colit. Secundò,quod vetat assumere nomē domini in vanum. C. de re.cre.& iureiurād. l. iurisiurandi. Tertiò , cum reuerentiam paren-

parentibus præstare mandat.ff.de in ius voc. l. parentes. Quartò, adminiculum iustitiæ diebus festiuis vetat facere.C.de ferijs.l.act⁹. & leg.festos. Quintò,quenquam interficere prohibet,quamquam vilem. ff.ad l. Cornel. de sic.l.j.§. præterea. Sextò, furtiua committere cõtemnit, & famositatem omnimodo, vt C.de fur.& ser.corrupt.l.ciuile.& ff. de furt. l. si pignore. §. species. Vnde Cato: Alienum noli concupiscere. Idem Cato: Propria iuuant,furtiua nocent. Septimò,adulteros non immerito corrigit,& illos qui mœchantur coërceri iubet. vt C. de rapt. virg. l. j. Octauò, falsa testimonia omnino prohibet. vt ff.ad leg.Corn.de sic.l.j.§.præterea.

Ciuilis sapientia precio non est æstimanda.
ff.de va.& extraor.cogn.l.j.§.ĩ philosoph.

Clàm delinquens magis peccat, & ideo grauius punitur, quàm qui palam.
ff.de admi.tu.l.nõ existimo. & ff.de rit.nup. l.fin.in glo.C.de summ.trinit.& fid.cathol. l.nemo.& C.de seru.fugit.in authen. ibi.posita,sed non iure.

Clàm generalis,plura continens,ad omnia refertur.
l.talis scriptura.ff.de lega.j. Contrà,ff. de in ius vo.l.fin.& ff.de verb.obl.l.doli clausula.

Clarum est,quod probatione non eget.
l.j.ff.de in integ.restit.

Clausula generalis non refertur ad expressa.
ff.ex quib.cau.maior.l.sed si prætorem.

Clausula generalis plura sequens ad omnia refertur.
ff. de lega. j. l. talis. & l.j. C. de lib. præte. Contrà,

Contrà, de in ius voc.l.fin.l. doli clausul. ff. de verb.oblig.

Clementia nos facit pares Deo, in quantum nostræ fragilitati possibile est.

Not.glo.C.de nup.l.imperial. & C.de don. inter vir.& vxo.l.fin.in fin. Contrà,ff.de postu.l.j.§.sexum.

Clerici debēt esse audaces ad defendendū legē Christi.

in authent.de non alien.aut per §.diligenter. & §.super hoc.col.ij.super verb. degenerari.

Clerici sunt digniores militibus.

C.de summ.trinit.& fide cath.l.nemo.

Clericus est miles cœlestis.

instit.de execu.tu.§.idem in milite.in glo.super verb.nolens.

Coacta voluntas est voluntas.

ff.quod met.caus.l.si mulier.l.antepenul. in glos.super verb.voluimus.

Coacta voluntas excusatur.

C.de sepul.vio.l.si seruus.

Cogitur quis rem suam vendere.

ff.de reli.& sumpt.l.si quis. institut. de don. §.final.

Commentariensis dicitur princeps carceris, qui ponit alios custodes sub se.

Not.glos.le.penult. C.de custo.reo. & debet puniri si accusati fugerint, quos in custodia habebat:quia capitaliter punietur, si per dolum suum effugerint,vel per culpam. Si autē casu fortuito euaserint carcerē,nō tenebitur.

Commodatum debet esse gratum.

instit.quib. mod.re cōtra.obli.§. cōmodata.

Com-

Commodum eius esse debet, cuius est periculum.
Instit.de contrah.emption.§.si post.in fin.& C.de fur.l.fin.C.sed cũ in secundam.in fin.
Commodum est possidere.
ff.de rei vendic.l.is,qui.instit.de interdict.§.commodum.cuiusq; rei principium potissima pars est.l.j.ff.de ori.iu.vnde glo.not.dimidium facti,qui bene cœpit habet.
Communio parit discordiam.
l.cum pater.§.dulcissimi.ff.de lega.ij.
Communis error facit ius.
ff.de offic.prçt.l.Barbarius.ff.de suppel.l.iij. Contrà,ff.de legi.l.quod non ratione.ff.de aur.& argent.leg.l.ornamentum.
Comparatiuus præsupponit positiuum.
l.cum furti.ff.de condi.furti.
Competens scientia toleratur.
cap.cum nobis.de elect.
Compromissum ad similitudinẽ iudiciorum redigitur, & ad finiendas lites pertinet. l.j.ibidem.
Compromissum nõ fit, nisi actore & reo consentiente.
l.Nõ distinguemus.§.j.& §.De offic.ibidẽ.
Compromissum plenum appellatur, quod de rebus controuersij suæ omnibus compositum est.
In l.quid tamen.ff.de recept.arb.
Compromissum dici nõ potest, nisi pœna cõpromissa sit.
l.non distinguemus.§.j.de recept.arbit.
Compromissum si sine die confectum est, necesse est arbitrô, omnimodo diem statuere, partibus cõsentientibus, & ita demum causam disceptare.
l.licet autem prætor.de recept.arbit.
Compromissum soluitur die, morte, acceptilatione, iudicio,

dicio,pacto.

l.nō diſtinguem⁹.§.ſumma rei.de recep.arb.

Compromiſſum non extenditur in comprimittentis hæredes,de quibus non fuerit cautum.

l.diē proferre.§.j.l.ſed interpellatur.§.ſi ab altera parte.ff.eod.tit.cap.fin.de arbit.Quod accipe,ante dictā ſentētiā.Itē,rectè cōpromittitur in duos,vt ſi īter eos nō cōueniat,eligāt Titiū mediatorē,cuius autoritati ſtetur,Verū ſi generaliter cautū fuerit,vt tertiū eligāt arbitri:nō valet cōpromiſſum.l.item ſi vnus.§ ſi in duos.ff.de recept.c.innotuit.de arbit.

Conceſſo vno,conceduntur omnia,ſine quibus non peruenitur ad illud vel iſtud.

ff.de iuriſd.om.iud.l.ij.& not.in §. fin.ff. de ſeru.ru.præ.& ibi vid.gloſ.

Conditio debet adimpleri in forma ſpecificata et reali.

l.Mæuius.ff.de condi.& demonſtr.

Conditio debet eſſe de præſenti non de futuro.

ff.de cōdit.inſtit.l.inſtitutio.in fin. & è cōuerſo:cōditio debet eſſe de pręterito,nō de pręſenti.l.in teſtamēto.ff.de condi.inſti.Contrà de l.quibus diebus.§.ij.ff.de cōdi.& demōſt. quia legatur ſub iſta conditione, ſi moritur.

Cōditio furtiua,eſt rei pſecutio. l.j.C.de cōd.furt.

Conditio,ſexus,ætas,diſcretio,fama. Et fortuna, fides,in teſtibus iſta requires.

not.gloſ.in l.teſtium.ff.de teſti.

Conditio videtur eſſe adimpleta, ex quo non remanet per eum,qui eam vult adimplere.

l.dedi.§.fin.ff.de cōdi.cau.da.cauſa nō ſecu.

Conductor non tenetur de caſu fortuito.

Inſtit.de loca.& conduct.§.qui pro vſu.

in authen.vt cum.de app.cognit.§.super.

Considerari non debet illud, quod veraciter euenire potest, vel non solet, & maximè si sit odiosum.

ff.de contrah.empt.& vẽdit.l. si in emptiõe. §.libe.& instit.de inutil.stipul.§.j.

Consobrini de iure ciuili possunt coniungi, per matrimonium.

instit.de nupt.§.duorum autem fratrum.

Constat plus valere veritatem, quàm simulare gestum.

vt c.plus valere quod agi.l.j.

Consuetudo dat ordinariam iurisdictionem.

l.inspeximus.in glos.super verb.consuetudidinem.C.de emancip.

Consuetudo est altera natura.

Not.gloss.ff.de libe.& posthu.l. si quis. sup. verb.consuetudo.& l. nulli. ff. quod cuiusq. vniuers.

Consuetudo est optima legum interpres.

de consuet.cum dilectus.contra, de transact. c.legis.

Consuetudo patriæ est attendenda.

ff.de lega.j.l.seruus ple.in fin.& ibi vid.glos.

Consuetudo patrisfamilias est attendenda.

ff.de leg.j.l.si seruus.in fin.& ibi glos.

Consuetudo vincit legem.

C.de ædifi. priua.l. an in totum. & Contrà, C.quæ sit long.consuet.l.ij.& ibi vid.secundum leg.

Consulte agit, qui præcepto legis obtemperat.

C.de furt.l.in ciuilem.& de colla.l.filię licet.

Contractus ex conuentione legem accipiunt.

l.j.C.commo.& ff.depos.l.j.§. si conuen. &

facit.ff.loca.l.si donum.& ff.de contrahend. empt.l.si quis fundum.

Contractus non debet claudicare.

ff.de verb.sign.l.labeo.Cótrà Instit.de auth. tut.§.j.& cap.de illis. de desponf. impub. & ff.de act.emp.l.Iulianus.§. si quis à pupillo.

Contrahentes licet inter se decipere.

ff.de mi.l.in causæ.§.penult.

Contra maiorem nemo præsumat honorem.

not.glos.ff.de alie.iu.mu.caus.facta.l.ij.

Contraria non possunt se compati in eodem subiecto.

ff.de iurisd.omnium iud.l.si per errorem. & ff.mandati.l.j.Contrà,C.de seru.fugit.l.j. & secundum naturam.ff. de re.iu. vbi agens & patiens,& onus & emolumentum,sunt cótra eandem personam. Item, quia causa & effectus sunt:sed modo vnum contrariũ est causa alterius, bene dicit litera, quod copia est causa inopiæ verè habendæ. in procemio. ff. §.nos verò.

Contrariorum est eadem disciplina.

Institut.de his,qui sunt sui,vel alien. iur.§.j. Instit.de tutor.§.j.Contrà,imò contraria,ff. de offic.eius cui mand.est iurisd.l.j.§. huius rei.& ff. de verb. oblig. l. inter stipul. §. sacramenta.

Contra verbosos noli contendere verbis: Sermo datur cunctis,animi sapientia paucis.

Not.glo.ff.de ali.iu.mu.cau.fact.l.ij.

Controuersiæ sorte alibi diuidere oportet.

ff.familiæ ercisc.l.si qui sunt.

Contumaciam litigatoris arbiter punire poterit, pecuniam

niam eum aduersario dare iubendo.

l.non ex oĩbus.ff.de recept.& l.ij. C.eod.tit.

Contumax dicitur ille, qui ternis edictis citatus est, vel vno peremptorio pro omnibus copiam sui facere vi contemnitur.

ff.de re iu.l.contumacia.

Conuentio duorum est lex.

l.eadem lege.C.de condic.ob cau.da.

Conuentio partium est seruanda.

ff.depos.l.j.§. si conuenerit.& C. de oper.li. l.j.Contrà,ff.de pact.l.pacta,nouissima.

Correctio legum vitanda est.

C.de appella.l.pcipimus.in fin.& in authent. quib.mod.naturales effic.leg.in princ.col.vj

CRescente malitia, crescere debet & pœna.

C.de seru.fugit.l.quicunq;.§.final. & ca. quoniam frequen.vt lit.non cõ.& C.cum nõ ab homine.de iudic.

Crimen adulterij est proprium delictum mulierum.

l.eum qui nocentem.ff.de iniur.

Crimen legis cor. de sica. committitur, cum contrahitur, si voluntas nocendi intercedat.

l.j.C.ad l.Cor.de sica.& ff.eod.l.iij.§.diuus. & l.diuus.& l.infans.& arg.ff.de iniur. l. iniur.& institut.de oblig.quæ ex delict.nascũt. §.placuit.& ff.de pœnis.l.respiciendum.

Crimina & infamia respiciunt corpus delinquentis in iuria bona solummodo.

ff.de accu.l.ex iuditiorum pu.

CVi damus actionẽ multò magis damus exceptionẽ.

l.factũ.aliàs,l.inuitus.§.cui dam⁹.ff. de reg. iur.Cõtrà,de l.si quis conductionis.§.locati.

Cui debetur aurum, vel argentũ, poteſt ſolui pecunia.

l.ſi quis argentum.C.de don.& ff.de aur. & arg.l.j.§.final.Contrà,ff.de ſolu.l.Paulus.

Cuilibet debet ſufficere de ſuo.

l.ſi irreptione.ff.finium regundor.

Cuilibet experto in ſua ſcientia credendum eſt.

ff.de ſtat.hom.l.ſeptimo menſe.

Cuilibet permittitur ſanguinem ſuum redimere.

ff.de bo.eod.l.j.& ff.de præuaric.l.final.

Cuilibet patria ſua eſt dulciſſima.

l.qui habeat.de leg.iij.

Cui licet, quod maius eſt, non debet, quod minus eſt non licere.

l.nõ debet.ff.de re iu.l.Marcellus.ff. de don. cau.mor.Contrà,quia maius eſt damnare in metallum,quàm deportare:quia primum inducit maximam capitis diminutionem: ſecundum,mediam.inſtit.de cap.dimin.§. media.& §.maxima.& tamen præſes prouinciæ poteſt damnare in metallum: & non poteſt deportare.l. illicitas. §. qui vniuerſas. ff. de offic.præſid.iuncta l.j.§. diſpoſitione, aliàs, deportatos.ff.de lega.iij.

Cui mandantur præcedentia, & ſequentia videntur mandata.

C.de procur.l.inuitus.& ff. de condi. indeb. l.indebitum.

Cui plurima dedit Deus: facilè dare debet.

in authen.de non ali.aut permut.re.l. ſancimus, aliàs ſinimus,& ſumus.coll.ij.

Cui plus committitur, ab eo plus exigitur.

l.presbyteri.C.de epiſc.& cleric.

Cui ſunt interdicta minora, & maiora ſunt.
ff.de ſeru.exportan.l.cui pacto.
Cuiuſcunque rei principium potiſſima pars eſt.
Vnde not.gloſ.dimidium facti, qui bene cœpit habet.ff.de orig.iur.l.j.in princip.
Cuius eſt onus, eius debet eſſe emolumentū, et è contrà.
Inſtit.de legit.patron.tutel.§.final.& ff.de re iu.l.ſecundum naturam.
Cuius eſt ſolum, eius eſt vſq; ad cœlum.
ff.de ſeruit.l.intercedat.
Cuius non fit mentio in priuilegio nominatim, id non comprehenditur ſub eo.
c.dudum inter.de priuileg.
Cuius per errorem dati repetitio eſt, eius conſulto dati donatio eſt.
ff.de reg.iur.
Culpa eſt rei ſe alienæ immiſcere ad ſe non pertinenti.
ff.de re.iu.l.culpa.Contrà, de negoc.geſt.l.ij.l.nam & ſenilis. quia negociator ſe immiſcet alienis negotijs: & tamen non eſt culpabilis.
Culpa ſimilis eſt, tam prohibita diſcere, q̃ docere.
l.culpa.C.de male.& mathe.Contrà, de leg.quicunq;.C.de hære.
Culpa ſine voluntate delinquendi committitur.
l.qui occidit.§.penul.ff.ad leg. Aquil. & ff. de mi.l.ex cauſa.§.ſimiliter cùm.
Cum aliquid probibetur & omne per quod deuenitur ad iſtud.
in cap.tuæ.de procur.
Cum amplius ſolutum eſt, quam debebatur: cuius pars non inuenitur, quæ repeti poſſit: totum eſſe indebitum intelligitur, manente priſtina obligatione.

ff.de reg.iur.

Cum facto enim animum furis furtum exigit.

ff.ad leg.Aquil.l.si quis.vel sic, furtum sine affectu furandi non committitur.

Cum habentibus symbolum, facilior est transitus.

l.in rem.ff.de rei vendi.

Cum hōies beati sint, ad malū nihil est, quin inueniāt.

in authen. de eo qui rē eccle. super verb.dudum.alle.est in titu.de non ali.aut permu.§. lex.colla.ij.

Cum homines dediti sunt semel ad malum, non est malum, quod adinueniant.

in authen.vt hi qui oblig.perhib.se ha.col.vj §.quid enim.& in glos.in vers.adinueniat.

Cū iudicatur rē meā esse, simul iudicatur illius nō esse.

ff.de procur.l.Pomponius scribit.

Cum lex in præteritū indulget, in futurum vetat, quod indulsit. vt ff.de leg.& senatusc.l.cùm lex.

Cum natura quandam cognationem inter homines constituit, alterum alteri insidiari nefas est.

l.vt vim.ff.de iust.& iur.

Cū ptor vnū ex plurib.vetat.cæteris cōmittere videtur vt ff.de iud.l.cum prætor.Contrà, C.ad leg. Iul.de adul.& stu.l.j.in fin.

Cū principalis causa nō stet, nec etiā ea, quæ sequūtur.

ff.de reg.iur.l.cum principalis causa.

Cum quid cōceditur, & oīa, sine quibus esse nō potest.

l.ij.ff.de iurisd.oīm iud.& C.de ori.iur.l.j.& C.de iud.quoties. & ff. de aliment. & cibar. legat.l.vel legatis.& ff.de offic. eius cui mādat.est iurisd.in fin.& ff.queādmodū testam. aperiant.l.ij.§.inspectio.& ff.si vsufr.pe.l.j. §.j.

§.j.& ff.de ser.ru.præ.l.j.§. qui habet. & ff. de procur.l.à die.& l.ad legatum.

Cum quid impeditur propter vnum, eo remoto tollitur impedimentum.
ff.de diuort.& repud.l.penult.in glos.

Cum quid mandatur, & ea quæ ex mandato sequuntur mandata videntur.
ff.de condi.indeb.l.debitũ.de procur.l. procurator. Contra, de oper.nou.nuncia. l. procurator. §.final.

Cum quis iudicio sisti promisit, nec adijcit pœnam si statum non esset: incerti cum eo agendum est in id, quod interest.
l.final.ff.Si quis in ius vocat.

Cum res ad eum casum venit, à quo incipere non potest talis actus non valet.
l.pro parte.ff.de serui.

Cum res aliqua venditur vel ab aliquo alienatur trãsit ad illum, in quem alienata est cum sua causa.
l.alienatio.ff.de contrah. empt. l. si debitor. C.de di.pio.

Cum rex iustus sederit super sedem suam, non aduersabitur sibi quicquam malum.
in epistol. inter claras. circa princip. C. de sum.trinit.& fid.cath.

Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris.
Not.glos.in l.si finita.ff.de dam.infect.§. sed si in plures.super verbo, vnica.

Curator furiosi nullo modo libertatem potest præstare.
l.fin.ff.de cu.fu.

Curiosus debet esse creditor, quo res credita vertatur.
ff.de in rem vers.l.quatenus.

l.debitorum.ff.de his,qui notant.infam.

Certi debemus esse de facto proprio.

l.quisquis.C.de rescind. empti.ff. de acquir. hæred.l.sed & si de sua.& l.cũ familia.Cõtrà imò aliquando est iusta ignorantia in facto proprio.ff.condi.& demonst.l.sed & si ius.ff. de.pact.l.inter.§.j.

Certissimũ est ex contractu alterius neminẽ obligari.

C.ne vxo.l.cunctæ.

Certus certiorari non debet.

l.j.in fin.ff.de act.empt.

Cessante caussa, cessat effectus.

l.qui prohibet.ff.de iudi.C.de episc. & cler. l.generaliter.& C.de hæred.instit.l. si pater. & l.cæcum cessante.de appella.Contrà,ff.de posthum.l.j.§.sexũ.& C.de fals.cau.adiec.et ff.de petit.hæred.l.j.Solutio : cessante causa finali,cessat effectus,nõ autẽ impulsiua. Cessante causa impediẽte,cessat impedimentũ.l. liber.§.j.ff.de his,qui not.inf.l.si torus.ff.de lega.ij.§.fi.C.de hęred.instit.l. si pater. Cõtrà,de l.ij.ff.de mi.l.si seru.ff. de adi.le. & ff. de postu.l.j.§.sexum. Item de lega.j.ff.de minor.

Cessante labore, cessare debet remuneratio laborum.

de præben.cum secundum.

Cessante legis ratione, cessat lex vel ipsum ius.

ff.ad Sylleia.l.fin.ff.de adul.& l.si maritus.§. scripsi.& C.de præscrip.long.temp.l.fin.

C*Haritas bene ordinata, incipit à seipsa.*

C.de ser.& aqua.l.prȩses.extrà,de pbẽd. & dignit. ca.dilecto.in antiq.Cõtrà, ff.quod met.

met.cau.l. isti quidam. & in institu.de noxal. action. §.final.cum alleg.

CIrcuitus est vitandus.

ff. de condict.indeb.l. domin. testam. & C. de adopt.l.fin. Cõtrà,ff.ad l.Rhod. de iact.l. ij.in princip.& ff.de vsufr.& quemadmodum cap.l.si vsufruct.in princ.

Citatio facta die non feriato,vt fiat actus die feriato. non valet.

ar.l.pro parte. ff. de serui. quia res peruenit ad talem casum,à quo incipere non potest.

Citatio sine die,non valet.

arg.leg.ita.ff.de verb.oblig.

Ciues non debent aliàs quam per portam egredi:alioqui capite punientur.

l.fin.ff.de re.diuis.

Ciuilis obligatio,ciuilia iura corrumpere potest, naturalia verò non vtiq.

Instit.de legit.agnat. tutel. §. final. Contrà, de §.cùm autem.instit.de capi.diminut.

Ciuilis ratio,iura naturalia corrumpere non potest.

ff.de cap.dimi.l.eas obligationes.

Ciuilis sapientia est sacratissima philosophia.

C.qui vt indig.l.j.

Ciuilis sapientia omnia decem domini mandata ambit. Primò,Deum credere iubet.

C.de sacro sanct. eccle.l. j. eóque veritatem colit. Secundò,quod vetat assumere nomẽ domini in vanum. C. de re.cre.& iureiurãd. l. iurisiurandi. Tertiò, cum reuerentiam paren-

parentibus præſtare mandat.ff.de in ius voc. l. parentes. Quartò, adminiculum iuſtitiæ diebus feſtiuis vetat facere.C.de ferijs.l.act⁹. & leg.feſtos. Quintò, quenquam interficere prohibet, quamquam vilem. ff.ad l. Cornel. de ſic.l.j.§. præterea. Sextò, furtiua committere cõtemnit, & famoſitatem omnimodo, vt C.de fur.& ſer.corrupt.l.ciuile.& ff. de furt. l. ſi pignore. §. ſpecies. Vnde Cato: Alienum noli concupiſcere. Idem Cato: Propria iuuant, furtiua nocent. Septimò, adulteros non immerito corrigit, & illos qui mœchantur coërceri iubet. vt C. de rapt. virg. l. j. Octauò, falſa teſtimonia omnino prohibet. vt ff.ad leg.Corn.de ſic.l.j.§.præterea.

Ciuilis ſapientia precio non eſt æſtimanda.
ff.de va.& extraor.cogn.l.j.§.i philoſoph.

Clàm delinquens magis peccat, & ideo grauius punitur, quàm qui palam.
ff.de admi.tu.l.nõ exiſtimo. & ff.de rit.nup. l.fin.in glo.C.de ſumm.trinit.& fid.cathol. l.nemo.& C.de ſeru.fugit.in authen. ibi.poſita, ſed non iure.

Clàm generalis, plura continens, ad omnia refertur.
l.talis ſcriptura.ff.de lega.j. Contrà, ff. de in ius vo.l.fin.& ff.de verb.obl.l.doli clauſula.

Clarum eſt, quod probatione non eget.
l.j.ff.de in integ.reſtit.

Clauſula generalis non refertur ad expreſſa.
ff.ex quib.cau.maior.l.ſed ſi prætorem.

Clauſula generalis plura ſequens ad omnia refertur.
ff. de lega. j. l. talis. & l.j. C. de lib. præte.
Contrà,

Contrà, de in ius voc.l.fin.l. doli clauſul. ff. de verb.oblig.

Clementia nos facit pares Deo, in quantum noſtræ fragilitati poſſibile eſt.

Not.glo.C.de nup.l.imperial. & C.de don. inter vir.& vxo.l.fin.in fin. Contrà,ff.de poſtu.l.j.§.ſexum.

Clerici debẽt eſſe audaces ad defendendũ legẽ Chriſti.

in authent.de non alien.aut per §.diligenter. & §.ſuper hoc.col.ij.ſuper verb. degenerari.

Clerici ſunt digniores militibus.

C.de ſumm.trinit.& fide cath.l.primo.

Clericus eſt miles cœleſtis.

inſtit.de execu.tu.§.idem in milite.in glo.ſuper verb.nolens.

COacta voluntas eſt voluntas.

ff.quod met.cauſ.l.ſi mulier.l.antepenul. in gloſ.ſuper verb.voluimus.

Coacta voluntas excuſatur.

C.de ſepul.vio.l.ſi ſeruus.

Cogitur quis rem ſuam vendere.

ff.de reli.& ſumpt. l.ſi quis. inſtitut. de don. §.final.

Commentarienſis dicitur princeps carceris, qui ponit alios cuſtodes ſub ſe.

Not.gloſ.le.penult. C.de cuſto.reo. & debet puniri ſi accuſati fugerint, quos in cuſtodia habebat:quia capitaliter punietur, ſi per dolum ſuum effugerint,vel per culpam. Si autẽ caſu fortuito euaſerint carcerẽ,nõ tenebitur.

Commodatum debet eſſe gratum.

inſtit.quib. mod.re cõtra.obli.§. cõmodata.

Com-

Commodum eius esse debet, cuius est periculum.

Instit. de contrah. emption. §. si post. in fin. & C. de fur. l. fin. C. sed cũ in secundam. in fin.

Commodum est possidere.

ff. de rei vendic. l. is, qui. instit. de interdict. §. commodum. cuiusq; rei principium potissima pars est. l. j. ff. de ori. iu. vnde glo. not. dimidium facti, qui bene cœpit habet.

Communio parit discordiam.

l. cum pater. §. dulcissimi. ff. de lega. ij.

Communis error facit ius.

ff. de offic. prę t. l. Barbarius. ff. de suppel. l. iij. Contrà, ff. de legi. l. quod non ratione. ff. de aur. & argent. leg. l. ornamentum.

Comparatiuus præsupponit positiuum.

l. cum furti. ff. de condi. furti.

Competens scientia toleratur.

cap. cum nobis. de elect.

Compromissum ad similitudinẽ iudiciorum redigitur, & ad finiendas lites pertinet. l. j. ibidem.

Compromissum nõ fit, nisi actore & reo consentiente.

l. Nõ distinguemus. §. j. & §. De offic. ibidẽ.

Compromissum plenum appellatur, quod de rebus controuersiis suæ omnibus compositum est.

In l. quid tamen. ff. de recept. arb.

Compromissum dici nõ potest, nisi pœna cõpromissa sit.

l. non distinguemus. §. j. de recept. arbit.

Compromissum si sine die confectum est, necesse est arbitro, omnimodo diem statuere, partibus cõsentientibus, & ita demum causam disceptare.

l. licet autem prætor. de recept. arbit.

Compromissum soluitur die, morte, acceptilatione, iudicio,

dicio,pacto.

l.nõ diſtinguem⁹.§.ſumma rei.de recep.arb.

Compromiſſum non extenditur in comprimittentis hæredes,de quibus non fuerit cautum.

l.diẽ proferre.§.j.l.ſed interpellatur.§.ſi ab altera parte.ff.eod.tit.cap.fin.de arbit.Quod accipe,ante dictã ſentẽtiã.Itẽ,rectè cõpromittitur in duos,vt ſi ĩter eos nõ cõueniat,eligãt Titiũ mediatorẽ,cuius autoritati ſtetur,Verũ ſi generaliter cautũ fuerit,vt tertiũ eligãt arbitri:nõ valet cõpromiſſum.l.item ſi vnus.§ ſi in duos.ff.de recept.c.innotuit.de arbit.

Conceſſo vno,conceduntur omnia,ſine quibus non peruenitur ad illud vel iſtud.

ff.de iuriſd.om.iud.l.ij.& not.in §. fin.ff. de ſeru.ru.præ.& ibi vid.gloſ.

Conditio debet adimpleri in forma ſpecificata et reali.

l.Mæuius.ff.de condi.& demonſtr.

Conditio debet eſſe de præſenti non de futuro.

ff.de cõdit.inſtit.l.inſtitutio.in fin. & è cõuerſo:cõditio debet eſſe de pręterito,nõ de pręſenti.l.in teſtamẽto.ff.de condi.inſti.Contrà de l.quibus diebus.§.ij.ff.de cõdi.& demõſt. quia legatur ſub iſta conditione, ſi moritur.

Cõditio furtiua,eſt rei pſecutio. l.j.C.de cõd.furt.

Conditio,ſexus,ætas,diſcretio,fama. Et fortuna, fides,in teſtibus iſta requires.

not.gloſ.in l.teſtium.ff.de teſti.

Conditio videtur eſſe adimpleta, ex quo non remanet per eum,qui eam vult adimplere.

l.dedi.§.fin.ff.de cõdi.cau.da.cauſa nõ ſecu.

Conductor non tenetur de caſu fortuito.

Inſtit.de loca.& conduct.§.qui pro vſu.

Confeßio absente aduersario facta, non valet.

ff. de interrog. action. l. final.

Confeßio in carcere facta, non valet.

l. qui in carcere. ff. quod met. cauf. & ff. de communib. l. j. §. diuus. & §. quæstionẽ precij facere testamentum. & ff. de testa. l. qui à latronibus.

Coniuncti loco vnius habentur.

not. glos. si fortidianum. C. de leg. & C. de cadu. toll. l. si vero quidam. & §. sin autem disiunctum. & ff. de l. j. l. si pluribus.

Cõiũctio disiũctiua, aliquãdo ponitur pro copulatiua.

l. generaliter. C. de insti. & subsli.

Coniunctio disiunctiua posita inter personas, pro coniuncta habetur.

l. pen. C. de verbor. sign. vt si testator diceret, Titium aut Mæuium instituo hæredem: ista coniunctio, aut, habetur pro copulatiua, & coniuncta: & sic vterq; esset hæres. Secus autem si poneretur inter res: quia tunc haberet vim suam, vt in eadem l. cum quidam.

Conatum fieri non nocet, vt effectus sequatur.

ff. de re iud. l. si se. §. damnatum.

Consanguinei sint, qui ex eodem patre nati sunt, & nõ ex eadem matre.

instit. de le. ag. suc. §. j.

Consentaneum est, verbis factam obligationem, posse alijs verbis dissolui.

Instit. quib. mod. toll. oblig. §. quo genere. & ff. de re. iu. l. nihil tam na.

Considerare debent patres quoniam filij fuerunt à parentibus suis.

in authen.

in authen.vt cum.de app.cognit.§.super.

Considerari non debet illud, quod veraciter euenire potest, vel non solet, & maximè si sit odiosum.

ff.de contrah.empt.& vẽdit.l. si in emptiõe. §.libe.& instit.de inutil.stipul.§.j.

Consobrini de iure ciuili possunt coniungi, per matrimonium.

instit.de nupt.§.duorum autem fratrum.

Constat plus valere veritatem, quàm simulare gestum.

vt c.plus valere quod agi.l.j.

Consuetudo dat ordinariam iurisdictionem.

l.inspeximus.in glos.super verb.consuetudidinem.C.de emancip.

Consuetudo est altera natura.

Not.gloss.ff.de libe.& posthu.l. si quis. sup. verb.consuetudo.& l. nulli. ff. quod cuiusq. vniuers.

Consuetudo est optima legum interpres.

de consuet.cum dilectus.contra, de transact. c.legis.

Consuetudo patriæ est attendenda.

ff.de lega.j.l.seruus ple.in fin.& ibi vid.glos.

Consuetudo patrisfamilias est attendenda.

ff.de leg.j.l.si seruus.in fin.& ibi glos.

Consuetudo vincit legem.

C.de ædifi. priua.l. an in totum. & Contrà, C.quæ sit long.consuet.l.ij.& ibi vid.secundum leg.

Consulte agit, qui præcepto legis obtemperat.

C.de furt.l.in ciuilem.& de colla.l.filię licet.

Contractus ex conuentione legem accipiunt.

l.j.C.commo.& ff.depos.l.j.§. si conuen. &

facit.ff.loca.l.si donum.& ff.de contrahend. empt.l.si quis fundum.

Contractus non debet claudicare.

ff.de verb.sign.l.labeo.Cõtrà Instit.de auth. tut.§.j.& cap.de illis. de desponſ. impub. & ff.de act.emp.l.Iulianus.§.si quis à pupillo.

Contrahentes licet inter se decipere.

ff.de mi.l.in causæ.§.penult.

Contra maiorem nemo præsumat honorem.

not.gloſ.ff.de alie.iu.mu.cauſ.facta.l.ij.

Contraria non possunt se compati in eodem subiecto.

ff.de iurisd.omnium iud.l.si per errorem. & ff.mandati.l.j.Contrà,C.de seru.fugit.l.j. & secundum naturam.ff. de re.iu. vbi agens & patiens,& onus & emolumentum,sunt cõtra eandem personam. Item, quia causa & effectus sunt:sed modo vnum contrariũ est causa alterius, bene dicit litera, quod copia est causa inopiæ verè habendæ. in procemio. ff. §.nos verò.

Contrariorum est eadem disciplina.

Institut.de his,qui sunt sui,vel alien. iur.§.j. Instit.de tutor.§.j.Contrà,imò contraria,ff. de offic.eius cui mand.est iurisd.l.j.§. huius rei.& ff. de verb. oblig. l. inter stipul. §. sacramenta.

Contra verbosos noli contendere verbis: Sermo datur cunctis,animi sapientia paucis.

Not.glo.ff.de ali.iu.mu.cau.fact.l.ij.

Controuersiæ sorte alibi diuidere oportet.

ff.familiæ ercisc.l.si qui sunt.

Contumaciam litigatoris arbiter punire poterit, pecuniam

niam eum aduersario dare iubendo.
l.non ex oĩbus.ff.de recept.& l.ij. C.eod.tit.
Contumax dicitur ille, qui ternis edictis citatus est, vel vno peremptorio pro omnibus copiam sui facere vi contemnitur.
ff.de re iu.l.contumacia.
Conuentio duorum est lex.
l.eadem lege.C.de condic.ob cau.da.
Conuentio partium est seruanda.
ff.depos.l.j.§. si conuenerit.& C. de oper.li. l.j.Contrà,ff.de pact.l.pacta,nouissima.
Correctio legum vitanda est.
C.de appella.l.pcipimus.in fin.& in authent. quib.mod.naturales effic.leg.in princ.col.vj
Crescente malitia, crescere debet & pœna.
C.de seru.fugit.l.quicunq;.§.final. & ca. quoniam frequen.vt lit.non cõ.& C.cum nõ ab homine.de iudic.
Crimen adulterij est proprium delictum mulierum.
l.eum qui nocentem.ff.de iniur.
Crimen legis cor. de sica. committitur, cum contrahitur, si voluntas nocendi intercedat.
l.j.C.ad l.Cor.de sica.& ff.eod.l.iij.§.diuus. & l.diuus.& l.infans.& arg.ff.de iniur. l. iniur.& institut.de oblig.quæ ex delict.nascũt. §.placuit.& ff.de pœnis.l.respiciendum.
Crimina & infamia respiciunt corpus delinquentis in iuria bona solummodò.
ff.de accu.l.ex iuditiorum pu.
Cui damus actionẽ multò magis damus exceptionẽ.
l.factũ.aliàs,l.inuitus.§.cui dam⁹.ff. de reg. iur.Cõtrà,de l.si quis conductionis.§.locati.

Cui debetur aurum,vel argentū,poteſt ſolui pecunia.
l.ſi quis argentum.C.de don.& ff.de aur. & arg.l.j.§.final.Contrà,ff.de ſolu.l.Paulus.

Cuilibet debet ſufficere de ſuo.
l.ſi irreptione.ff.finium regundor.

Cuilibet experto in ſua ſcientia credendum eſt.
ff.de ſtat.hom.l.ſeptimo menſe.

Cuilibet permittitur ſanguinem ſuum redimere.
ff.de bo.eod.l.j.& ff.de præuaric.l.final.

Cuilibet patria ſua eſt dulciſſima.
l.qui habeat.de leg.iij.

Cui licet,quod maius eſt,non debet,quod minus eſt non licere.
l.nō debet.ff.de re iu.l.Marcellus.ff. de don. cau.mor.Contrà,quia maius eſt damnare in metallum,quàm deportare:quia primum inducit maximam capitis diminutionem: ſecundum,mediam.inſtit.de cap.dimin.§. media.& §.maxima.& tamen præſes prouinciæ poteſt damnare in metallum ; & non poteſt deportare.l. illicitas. §. qui vniuerſas. ff. de offic.præſid.iuncta l.j.§. diſpoſitione , aliàs, deportatos.ff.de lega.iij.

Cui mandantur præcedentia, & ſequentia videntur mandata.
C.de procur.l.inuitus.& ff. de condi. indeb. l.indebitum.

Cui plurima dedit Deus:facilè dare debet.
in authen.de non ali.aut permut.re. l. ſancimus,aliàs finimus,& ſumus.coll.ij.

Cui plus committitur,ab eo plus exigitur.
l.presbyteri.C.de epiſc.& cleric.

Cui ſunt

Cui ſunt interdicta minora, & maiora ſunt.
ff.de ſeru.exportan.l.cui pacto.
Cuiuſcunque rei principium potiſſima pars eſt.
Vnde not.gloſ.dimidium facti, qui bene cœpit habet.ff.de orig.iur.l.j.in princip.
Cuius eſt onus, eius debet eſſe emolumentũ, et è contrà.
Inſtit.de legit.patron.tutel.§.final.& ff.de re iu.l.ſecundum naturam.
Cuius eſt ſolum, eius eſt vſq; ad cœlum.
ff.de ſeruit.l.intercedat.
Cuius non fit mentio in priuilegio nominatim, id non comprehenditur ſub eo.
c.dudum inter.de priuileg.
Cuius per errorem dati repetitio eſt, eius conſulto dati donatio eſt.
ff.de reg.iur.
Culpa eſt rei ſe alienæ immiſcere ad ſe non pertinenti.
ff.de re.iu.l.culpa.Contrà, de negoc.geſt.l.ij.l.nam & ſenilis. quia negociator ſe immiſcet alienis negotijs: & tamen non eſt culpabilis.
Culpa ſimilis eſt, tam prohibita diſcere, q̃ docere.
l.culpa.C.de male.& mathe.Contrà, de leg. quicunq;.C.de hære.
Culpa ſine voluntate delinquendi committitur.
l.qui occidit.§.penul.ff.ad leg. Aquil. & ff. de mi.l.ex cauſa.§.ſimiliter cùm.
Cum aliquid probibetur & omne per quod deuenitur ad iſtud.
in cap.tuæ.de procur.
Cum amplius ſolutum eſt, quam debebatur: cuius pars non inuenitur, quæ repeti poſſit: totum eſſe indebitum intelligitur, manente priſtina obligatione.

ff.de reg.iur.

Cum facto enim animum furis furtum exigit.

ff.ad leg.Aquil.l.si quis.vel sic, furtum sine affectu furandi non committitur.

Cum habentibus symbolum, facilior est transitus.

l.in rem.ff.de rei vendi.

Cum hoïes beati sint, ad malũ nihil est, quin inueniãt.

in authen. de eo qui rẽ eccle. super verb.dudum.alle.est in titu.de non ali.aut permu.§. lex.colla.ij.

Cum homines dediti sunt semel ad malum, non est malum, quod adinueniant.

in authen.vt hi qui oblig.perhib.se ha.col.vj §.quid enim.& in glos.in vers.adinueniat.

Cũ iudicatur rẽ meã esse, simul iudicatur illius nõ esse.

ff.de procur.l.Pomponius scribit.

Cum lex in præteritũ indulget, in futurum vetat, quod indulsit. vt ff.de leg.& senatusc.l.cùm lex.

Cum natura quandam cognationem inter homines constituit, alterum alteri insidiari nefas est.

l.vt vim.ff.de iust.& iur.

Cũ p̃tor vnũ ex plurib.vetat.cæteris cõmittere videtur vt ff.de iud.l.cum prætor.Contrà, C.ad leg. Iul.de adul.& stu.l.j.in fin.

Cũ principalis causa nõ stet, nec etiã eá, quæ sequũtur.

ff.de reg.iur.l.cum principalis causa.

Cum quid cõceditur, & oĩa, sine quibus esse nõ potest.

l.ij.ff.de iurisd.oĩm iud.& C.de ori.iur.l.j.& C.de iud.quoties. & ff. de aliment. & cibar. legat.l.vel legatis.& ff.de offic. eius cui mãdat.est iurisd.in fin.& ff.quẽadmodũ testam. aperiant.l.ij.§.inspectio.& ff.si vsufr.pe. l.j. §.j.

§.j.& ff.de ser.ru.præ.l.j.§. qui habet. & ff. de procur.l.à die.& l.ad legatum.

Cum quid impeditur propter vnum, eo remoto tollitur impedimentum.
ff.de diuort.& repud.l.penult.in glos.

Cum quid mandatur, & ea quæ ex mandato sequuntur mandata videntur.
ff.de condi.indeb.l.debitũ.de procur.l. procurator. Contra, de oper.nou.nuncia. l. procurator. §.final.

Cum quis iudicio sisti promisit, nec adijcit pœnam si statum non esset: incerti cum eo agendum est in id, quod interest.
l.final.ff.Si quis in ius vocat.

Cum res ad eum casum venit, à quo incipere non potest talis actus non valet.
l.pro parte.ff.de serui.

Cum res aliqua venditur vel ab aliquo alienatur trãsit ad illum, in quem alienata est cum sua causa.
l.alienatio.ff.de contrah. empt. l. si debitor. C.de di.pio.

Cum rex iustus sederit super sedem suam, non aduersabitur sibi quicquam malum.
in epistol. inter claras. circa princip. C. de sum.trinit.& fid.cath.

Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris.
Not.glos.in l.si finita.ff.de dam.infect. §. sed si in plures.super verbo, vnica.

Curator furiosi nullo modo libertatem potest præstare.
l.fin.ff.de cu.fu.

Curiosus debet esse creditor, quo res credita vertatur.
ff.de in rem vers.l.quatenus.

Currere plus, quæ lepas vetulam compellit egestas.
ff. de liber. agnosc. l. si quis. §. j.

DISTINCTIO QVARTA.

Damnum, quod quis sua culpa sentit, sentire non videtur.
l. quod quis. ff. de re. iu.

Dat Galenus opes, dat sanctio Iustiniana. Ex alijs paleas, ex istis collige grana.
Not. glos. in procemio. ff. §. nos verò. super verb. doctissimi. Item si modo pauper eges, ne plùs egeas lege leges. Grandia lucra leges fert ius illa seges.

Datum ob causam, causa non secuta potest retractari.
l. ea lege. C. de cond. ob. cau. dat.

De apicibus iuris non est curandum.
ff. mandati. l. si fideiussor. §. quid tamen. ff. ad leg. Aquil. l. ita vulneratus.

Debitor alternatiuus potest eligere suam rem, si voluerit ad dandum suo creditori.
C. de condi. indeb. l. penult.

Debitor esse definitis, qui nactus est exceptionem iustam, nec ab æquitate naturali abborrentem.
l. Marcellus. ff. de reg. iur.

Debitor est seruus fœneratoris.
Not. glos. ff. de lega. iij. l. fideicommissa. §. si rem. super verb. accipere. & l. si debitor. ff. de solu.

De causa legis non plus facienda est quæstio.

C. de

C.de furt.l.ancillæ.& ff.de constit.pec.l.j.§. de pupillo. Contrà, quia imperator in tit. de pactis.C. facit quæstionem in l. quis in conscribendo: vt, C.de episc.& cler. & ita potest opponi de aliis legibus similibus.

Deceptis & non decipientibus, iura subueniunt.

Vt in l.ij.C.si minor se ma.dixe.ff.ad Velleia. l.ij.C.ad Velle.l.si fine.

Decipi non debent, qui aliquem quasi virum bonum disceptatorem elegerunt.

Decipi non reputatur ille, qui scit se decipi.

ff.de ędil.edict.l.j.§.si intelligitur: quia scienti non fit iniuria, neque dolus. extrà, de regul.iur. lib. vj.

De dolo actio, plerunque datur, vbi ex dicto vel facto alia non nascitur actio.

l.quod venditor.ff.de dol.mal.

De dolo actio, maioribus hoc præstat, quod minoribus restitutio in integrum.

l.quidam debitor.ff.eod.tit.

De duobus malis, minus malum est eligendum.

ff.de reg.iur.l.quoties nihil. cum ibi allegat. Contrà, ff.ad leg. Aquil.l.ita vulnerat.

Defectus in dispositione contra personam propter habilitatem superuenientem se conualescere nō potest.

§.extraneum.instit.instit.de leg. Contrà, de l.si cognatus.ff.de reb.dub.

Defensor idoneus est, qui de solido cauet.

Instit.de eo, cui lib.§.hoc.

Defensor propriæ salutis in nullo peccasse videtur.

l.si vt allegas.C.ad l.Corn.de sicar.

De furto pacisci lex permittit.

ff.de pact.l.iuregentium.

De his,quæ foris sunt nihil ad nos,licet ab eis expediat habere bonum testimonium.
in cap.gaudemus.de diuor.

De his,quæ nō sunt,& quæ nō apparēt,idē est iudiciū.
l.in le.fundi.ff. de contrah. empt. & vendit. vt ecclesiastica beneficia.si.di. confer.cap. vt nostrum.

De his,quæ rarò accidunt miraculum est.
in authen.de consili.colla.iiij.

D*elegatos iudices hodie appellamus:quorum vsus quia nō intelligitur,admodum perniciosus est.Tantisper enim disputatur de potestate delegantis, de forma delegationis,de persona delegati: donec litigatores cum causa dispereant.*

Delegatus delegare non potest.
ff.de iurisd.omnium iud. l. more maiorum. & C.de iudic.l.à iudice.

Delicta non debent remanere impunita.
vt not.in l.vulneratus.in fin.ff.ad leg.Aquil.

Delicti enim veniam petentibus damus.
l.Manichæos.C.de hære.& mani.

Delictum patris filio nocere non debet.
C.ne fil.pro pat.per totum. ff. de in ius voc. l. adoptiuum. in fin. & instit. de ingen. §. j. Contrà verò, ff.ad l. Iul. maiest. l. quisquis. Item delictum debet nocere delinquente. C. de pœnis. l. sancimus. modo pater & filius eadem persona censentur,vel esse reputātur, vt l.fin.C.de impu.& aliis substi.& in authē. iureiur.colla.vj.

D*e modicis expensis non est curandum.*

ff.de

ff. de impenſ. circa res do. factis. l. omnino.
De modico item non eſt curandum.
ff. de ole. lega. l. ſi oleum. §. fin. cum lege ſeq. & ff. commodati. l. in rebus. §. poſſunt. & ff. de in integr. reſtitut. l. ſcio. & ff. de contrahẽ. empt. l. res. extrà, de ſimo. & ſi quæſtiones. Contrà, ff. de iud. l. ſi debitor. in glo. plus q̃ in text. & ff. de damno infect. l. ſi proprietarius.
Deportatus pro mortuo habetur.
ff. de bonor. poſſeſ. cõtra tab. l. j. §. qs alium.
Deportatus tanq̃ peregrinus capere non poteſt.
l. j. C. de hæred. inſtituend.
Depoſitarius & commodatarius non poßident.
inſtit. de interdic. §. poſsidere autem.
De præſenti præſumitur in futurum.
l. ſi qs adulterij. in gloſ. C. ad leg. Iul. de adul. & C. de natu. l. cum quis, & in authen. de reſtit. & ea quæ pa. §. verùm ſi quidã. & §. mulier enim. & in authen. vt nulli iudic. §. ſi qs verò accuſatus.
De quibus non habet tranſigi, nec ſtipulari.
l. ſi quidem. C. de contrah. empt. & vendit.
Derogare, eſt aliquid in parte legi ſubtrahere.
l. derogare. ff. de verb. ſig. Prorogare, eſt legẽ proferre ſeu prouulgare. Subrogare, eſt in parte legi aliqd detrahere, & ĩ parte adijcere. Abrogare eſt in parte legi aliquid adijcere, nil detrahere. Obrogare, eſt legẽ penitus tollere.
De ſe confeſſo non creditur ſuper crimine alieno.
C. de accuſ. l. fin. Contrà, C. de confeſſ. l. vnica. & C. de fal. mon. l. j. in princip.
De ſe, confeſſus nõ interrogatur quidẽ ſup facto alieno.
C. de accu. l. fin. Contrà, de l. prouinciarum.

C.de ferijs.

Des facie læta, sine lætitia faciei. Si dederis, perdes rem meritumq́; rei.

extrà, de do.cap.j.

Desijt esse miles seculi, qui factus est miles Christi.

Vt in vsib. feudo. de vasallo mi. qui arma bellica deposuit.colla.x.

De similibus ad similia procedendum est.

l.ij.C de vet.iur.enucl.

Desinit, quod cœpit: & perditur, quod non habetur.

ff.de vsufru.l.omnes.

Desolatis & tristibus est consulendum.

l.j.in fin.C. de his, quibus ante apert. tabu. hæredit.transmit.

De solennitatibus nihil est omittendum.

ff.de in integr.restitu.l.diuus.

Destructo principali, destruitur accessorium.

ff.de pecu.lega.l.iij.& l.cum principale.ff. de re iud.

Deterior dolus eius, qui interruptam litem deserit, q̃ qui semel acceptam derelinquit.

Vt in authen.de iud.

Deus est solus scrutator cordium.

Not.glos.in l.iij.in fin.ff.de interrog. action. & in c.nouit ille, qui scrutator est.ne seu vac.

Deus est totius operis præsul.

l.j.in princip.C. de vet. iure enuclean.& per eum omnia facta sunt.l.ij.§.omnia.C.eod.

Deus iudicat de voluntatibus, & sensibus, nec violatur castitas, vt de consensu mentis.

xxxij.quæst.V.in princip.

Deus non vult mortem peccatoris, sed magis, vt conuerta-

uertatur, & viuat.

In authen. vt non lux. hom. contr. natur. collat. vj. & C. de nupt. l. imperialis.

Deus omnium est principium, medium, & terminus.

in authen. de priui. do. colla. viij.

Deus solus scrutator est cordium.

Not. glos. in fin. ff. de interrog. act.

D*Iaboli & alij dæmones à Deo quidem natura creati sunt boni, sed ipsi de se facti sunt mali, & homo suggestione diaboli peccauit.*

In cap. firmiter. de summ. trinit. & fid. cathol.

D*ies dominicus sit à contractibus alienus, & cesset vox preconis.*

l. dies festos. C. de fer.

D*ies incertus conditionem facit in testamento.*

l. dies incertus. ff. de condition. & demõstrat. Imò, ferè semper pro conditione habetur. l. extraneum & commoran. C. de hære. instit.

D*ies naturalis continet xxiiij. horas, & incipit media nocte vsq; ad mediã noctẽ sequentẽ, more Romano.*

l. more. ff. de ferijs.

D*ifferentia est inter mulctam & pœnam.*

ff. de verb. sign. l. si qua pœna.

D*ifficile dignosci potest liber homo, à seruo.*

l. liberi in fine. & ff. de contrah. empt. & vendit. l. quia difficile.

D*ifficile est assueta relinquere.*

l. præcipiunt. ff. de ædil. edict.

D*ifficile est plures in vnum conuocare, & conuocatos conuenire.*

ff. de iustit. & iur. l. ex hoc iure. & ff. de arbi. l. Item si vnus. §. fin. & instit. de iur. nat. gent. & ci-

& ciu.§.senatuscon.

Difficile est, vt vnus homo vicem duorum sustineat.

l.si plures.ff.de pactis.

Difficilior est progressus de non esse ad esse, quàm de esse ad esse perfectius.

ff.de hæred.institu.l.talem.Concor.l.labeo.ff.de contrah.empt.& vendit.l.quod tamen.aliàs quartum.

Difficilius tollitur ius commune, quàm priuilegium: quia difficilius inducitur.

in authē.de re ali.nō ali.§.sed qa verius.ī fi.

Digniora sunt præponenda.

Not.glo.instit.de iur.nat.gēt.& ciuil.§.fin. Cōtrà, qa testamētū militis est dignius testamēto paganorū.Itē difficiliora sunt digniora facilioribus. & tñ de facilioribus determinatur, vel pmittitur.instit.de iust.& iur.§.his igit.

Dignitas & authoritas seruāda est, quantū ad mūdū.

ff.de post.l.ij.in glo.& ff.de offic.præsid.l.obseruandū. & ff.de ventr.inspic.l.j.§.si seruus.Non quo ad Deum: cùm ibi oēs sint ęquales: vt argum.ī auth.de mona.§.j.col.j.

Dignitas & fama similiter reseruandæ sunt.

l.j.de ventr.insp.§.quamuis.ff.eod.

Dignitas filij laus est, & gloria patris.

in authen.cōstit.quę de dig.coll.vj.cir.med.

Dignitatis contentio ex cōuersatione æquali nascitur.

ff.de offic.pręsid.obseruād.vbi dicitur.quod nimia familiaritas pariat contemptum.

Dignum est fraudem in suum authorem retorquere.

l.penult.C.de leg. Vnde Ouidius:

Discat in authorem pœna redire suum.

Dignum est, vt cuius præcellimus munere, illi omnino pareamus in opere.
in tit. de pace tenẽd. & eius vio. in prin. col. x

Di*gnus est mercenarius mercede sua.*
ff. de do. l. si pater. & ff. quod met. caus. l. metum. ij. §. sed licet. & matth. x.

Diligentem non est verisimile errare.
ff. de ꝓbat. l. cũ de indeb. in glo. cũ ibi alleg.

Directum dominium famil. erciscundæ solum habet locum adita hæreditate.
ff. famil. erciscun. qui erat hæres. circa fin.

Discipulus debet sententiam sui magistri defendere, & opinionem excusare. ff. de arbi. l. æqualem. §. nũc vidẽdũ. aliàs, l. dicere. §. vnde vidẽdũ.

Disponat, scilicet testator, & erit lex.
§. disponat. authen. de nupt. in ij. col.

D*ispositio facta in vno coniunctorum, ad reliquũ extenditur.* C. de furt. l. ancillæ.

Dispositio facta sub conditione, non extitura conditione pura facta reputatur.
ff. de noua. l. si pupillus. Contrà, de l. quibus diebus. ff. de condi. & demonst.

Dispositio iuris inhabilis facta, si in tempore habili conferatur, valida reputatur.
ff. de verb. obl. l. si rem meam. & l. si minor. de seru. exportand.

Dispositio super iure indebito vel fauorabili, validius inducit suum effectum: quàm super odioso.
ff. de condi. indeb. l. qui exceptionem.

D*ispositio tempore inhabili facta, si tempore habili conferatur, valida reputatur.*
ff. de verb. obl. & ff. de seru. expo. l. si minor.

Disposi

Dispositio videtur facta in locum, in quo eius consequitur & confirmatur affectus.

l.confirmatur.aliàs contraxisse. §.cõcupisse. ff.de act.& ob.& ff.de bo.auth.iud.poss.l.ij. Contrà,ff.de constit.pec.l.eum qui.

Dissoluta negligentia prope dolum est.

ff.mandati.si fideiussor.circa princip.

Distingue tempora,loca, & personas, & concordabis scripturas.

l.apud antiquos.C.de furt.in glos.

Diues dicitur, qui habet in bonis quinquaginta aureos & vltra.

l.nonnulli.ff.de accus.cap.prohibentur. & c. in primis.ij.q.j.

Diuiti donare,est perdere.

ff.de do.l.filiusfamilias.

D*Octor debet aliqua habere vltra illa, quæ dicit suis scholaribus.*

Not.glos.in proœmio.ff.is igitur. in fin. super verb.peritia.& ibi vid.

Dolo petit & facit,qui petit,quod restiturus est.

ff.de except.dol.Contrà, d.l.prim.§.redigũtur.ff.quorum lega.

Dolus alicuius non debet alicui esse damnosus.

l.electio.§.pen.in fin.ff.de noxa.cum all.pro hoc in l.iij.ff.de transact.Contrà, de l.fin. C. depo.& facit pro & contra, ff.de inofficioso testamento.l.si quis in suo.§.final.

Dolus cum dolo compensatur.

l.de vno.aliàs viro.ff.solu. matrim. & ff. de compen.l.si ambo.ff.de dolo. l. si duo. quia paria sunt delicta, & delicta paria mutua cõpensa-

pensatione tolluntur.c.penul. & final. extrà, de adult.

Dolus dans causam contractui, non rescindit contractū.
c.penult.ff.quod met.cau.

Dolus præponderat culpæ.
l.si obstetrix.ff.ad l.Aquiliam.

Dolus siue desidia alicuius nō debet esse dānosus alteri.
l.si electio.ff.de noxal.contra.de l.final.C.de adopt.C.de inoffic.testam.l.si quis.

Dominus membrorum suorum nemo videtur.
l.liber homo.ff.ad leg.Aquil.

Domum suam vnicuiq; reficere licet, inuito altero, dum tamen non officiat alteri ædificio, in quo ius non habet.
ff.de reg.iur.l.domum.

Domus est cuique tutissimum refugium, atque receptaculum est.
l.pleriq;.ff.de in ius.voc.& C.de prætor. l.j. libr.xij.

Domus tuta debet esse.
ff.ad senatuscon.Claud.l.j.

Donare est perdere.
ff.de do.l.filiusfamil.

Donari videtur quod nullo iure cogente conceditur.
ff.de re.iu.l.donari.

Donatarius donatori naturaliter obligatur.
ff.de pet.hær.l.sed si.

Donatio inter virum & vxorem non valet.
l.j.ff.de don.inter vir.& vxo.

Donationes causa mortis, legatis comparentur.
ff.de do.causa mortis.l.illud.

Dos filiæ, est proprium matrimonium filiæ.

ff.de mino.l.diuus.

Dos nõ constituit nuptias, sed coniunctionum affectus.
In authen.de cen.& se.§.sed nec.colla.iij.

D*Vae negationes aequiualent vni affirmationi.*
l.duobus.ff.de verb. sign. & ff. de iud. l. nõnunquã. Contrà, ff. de lega.iij. l. fideicommiss.& C.de seru.fugi.l.j.& §.seruus. Instit. de inutil.stipul.

D*uae propositiones vniuersales contrariae, & contradictoriae non possunt simul esse verae, sed bene falsae.*
ff.de re dub.l.si is qui ducenta.§.vtrum.Contrà, nam promissi plures stare in iudicio: stãt omnes praeter vnum: lex dicit, quod ista propositio est vera, oẽs stantes nõ esse. ergo nulli steterũt. ergo duę cõtrarię sunt simul verę. Itẽ nullo modo qs obligatur. ff. de fideiuss.l. Gręcè.§.illud.iũcta le.j.§.fin.ff.de verb.obl.

Duae res valent vnam.
Instit.de actionib.§.sed hodie. & C.de edict. diui Adrian. tollend.l.fin.nisi vna sit melior, quàm duae.ff.de inoffi.testam.l. nam et si parentibus.& in authen.de consanguin. & vterinis fratrib.§.fin.colla.vij.

Duae vices faciunt consuetudinem, & delicta iterata plùs puniuntur.
l.iij.in fin. C.de episc.audiẽ.& ff.de iu.pa.l.j. & ff.pe.l.autem damna.§.quisquis.C.de ser. fugit.l.quaecunq;.

Dubitantes de suo statu, vel errãtes nõ possunt facere testamentum. ff.de testa.§.de statu.

D*ubitare de singulis non est inutile.*
Not.glos.in l.nemo.C.de summ. trin. & fid. cathol.

cathol. super verb. requir.

Dubium non est eum, qui interferendæ ædis voluntate cesserat, iure cessum videri.

C. ad leg. Corn. de sicar. l. si vt allegas.

Dulcior est fructus post multa pericula ductus.

Not. glos. in l. non moriturus. C. de contrah. & cō. stipulat.

Dum defunctus habet defensorem, bona sua non debent vendi.

Instit. de eo cui libert. cau. bon. adijci. §. hoc.

Duo homines non faciunt turbam, nec tres: sed decem, vel quindecim.

ff. de vi bon. rapt. l. prætor ait. §. j.

Duo impedimenta, plus impediunt, quàm vnum: & duæ rationes plus operantur, vna: & duo vnicula fortiora sunt vno.

Instit. de adopt. §. sed hodie. & C. qui testam. face. poss. l. discretis. Cōtrà, ff. de his qui sunt sui vel alien. iur. l. patre furioso. circa fin. & l. nam & si parentibus. ff. de inoffic. testam.

Duo nasci simul non possunt, nec esse.

l. arethusa. ff. de stat. hom. & l. sequen. & de acq. poss. l. iij. §. è contrario.

Duo non possunt eandem rem possidere simul.

ff. de acquir. poss. l. iij. §. è contrario. in princip. & ff. commo. l. si vt certo. §. si duobus. Contrà, de l. si duo. ff. vti possi. & in l. iiij. §. è contrario. verb. Sabinus. de acquir. possess. inter l. clam. possidere. §. qui ad nundinas. quia ille qui est absens, retinet possessionem, & si emam eam, ago su. pos. tunc eā vsucapiam. ergo etc.

Duo non possunt esse domini eiusdem rei in solidum.
ff.commo.l. si vt certo. §. si duobus vehiculum.& ff.de lega.ij.l.Mæuius.§. duorum. & ff.de re.iu.l.quid.§.vidu.Contrà, quia si loco tibi rẽ in emphyteutesim, ego sum dominus & tu etiam,quia habes rei ven. ergo etc. ff. si ager vec. pe. l. j. & ff. de superfi. l. j. §. quod ait.l. final. iuncta leg. in rem. ff.de rei vend.

Duo non possunt ergo vnam rem poßidere.
ff.de acquir.possess.l.iij. Contrà,de l. si duo. ff. vti possi. iuncta leg. clam. ff. de acquir. possess.§.qui ad nundinas.

Duo testes sufficiunt ad probandum aliquid, vbi vnus testium de iure non adijcitur.
ff.de testibus.l.vbi.

Durum est & inhumanum reifamilias detegere paupertatem.
C.quand.& quomod. quærit. pars in bon.l. ij.§.male.circa med.lib.x.

DISTINCTIO
QVINTA.

Eadem est ratio finis, & eorum, quæ tendunt ad finem.
l.ratio.ff.de spon.

Eadem mulier duobus viris nupta esse non potest.
Instit.de nupt.§.affinitas.

Eadem res non debet diuerso iure censeri.
ff.de

ff. de vsuca. l. eum, qui ædes. in fin.

Ea, quæ ab hostibus capiuntur nostra sunt.
Not. glos. l. hoste. ff. de verb. sign. & instit. de rer. diuis. §. item. eod.

Ea, quæ de facto fiunt non sortiuntur effectum.
§. fin. instit. de ingenu.

Ea, quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio.
ff. de interrog. action. l. de ætate.

Ea, quæ domi fiunt non debēt per alios explicari, quàm per illos de domo.
l. consensu circa medium. C. de repud. ff. de act. & oblig. C. de testib. l. etiam.

Ea, quæ fiunt contra bonos mores, nullius sunt momēti.
l. iubemus. C. de sacrosanc.

Ea, quæ fiunt contra leges pro non factis habentur.
l. non dubium. C. de legi. C. de sacrosanct. ecclesia. l. iubemus. §. prædia autem. C. qui pro sua iurisd. iud. da. l. vnica.

Ea, quæ fiunt in domibus, non possunt per alios explicari, quàm per illos de domo.
l. consensu. C. de repud. Contrà, C. de test. l. etiam.

Ea quæ impossibilia sunt, vel in rerum natura nō sunt, pro non abiectis habentur.
ff. de reg. iur. l. ea quæ impossibilia.

Ea, quæ primo dicuntur, postea repetita esse videntur.
ff. de verb. oblig. l. Titia. §. respondet. & ff. si cert. pe. l. lect.

E*cclesia non claudit gremium redeunti.*
C. de sum. trinit. & fid. cath. inter claras. in fin. cap. super eo. de hæ. in vj. Contrà, §. de aposta. l. iij. & ibi vid.

Ecclesia non potest pati damnum perfectum prælati.
C.de sacro.sanc.eccle.l.iubemus.in glos. super verb.corrigimus.

Ecclesia nunquam moritur.
xj.quæst.iij.cap.liberti.

Ecclesia potest pati damnum per factum prælati.
C.de sacrosanct.ecclesia.l.iubemus j.

E*Dicta actio, speciem futuræ litis demonstrat:*
vt C.de æden.l.ij.

Edicta prætorum non debent esse illusoria.
l.si prætor.ff.de iud. & l. final. ff. ne quid in loc.publ.vel itinere fiat.

Editio actionis est, per quam demonstratur species futuræ litis. Sed hodie ex formulariorum libellis nulla potest colligi species litigandi. Ergo formulariorum loquacitas, non est editio actionis.

E*Ffectus aliquando est dignior sua causa.*
ff.de oper.lib. l.quod ex liberta. & instit. de ingenu. §.j. Contrà, in authent. constitu. quæ dig. §. ergo. aliàs, generaliter. colla. vj. & C.ad l.Iul.maiest.l.cum quis.cum sua glo.

E*I solum nocere debet iusiurandum, qui detulit.*
ff.de poss.l.eum qui.

Ei qui dicit incumbit probatio.
ff.de probat.l.ei qui.Contrà, de leg.siue possidetis.C.eod.tit.

Eius est interpretari, cuius est condere legem.
cap.inter alia.de sentent.excommu.

Eius est actionem denegare, qui possit & dare.
l.qui vetante.ff.de reg.iur.

Eius est nolle, qui potest velle.
ff.de reg.iur.l.iij.

Eius est

Eius est periculum, cuius est commodum.
Instit. de contrahen. emptio. & vend. §. sed si post. & C. tēp. quib. in integr. restitu. pe. l. superuacuam. & instit. de vsu. in princ. in glos. Contrà, ff. de eo quod cert. loc. l. ideoq;. & l. ij. ff. de offic. procons. & lega.

E*Lectio manifestat quem esse gratum, vt epist. nos reddentis.*
de summ. trinit. & fid. cathol.

Eligens vnum de beneficijs sibi competentibus non ideo alteri renunciare videtur.

E*Mens scienter rem alienam, non habet regressum, de emptione.*
l. fundum. C. de euict.

Emptio tam purè, quàm sub conditione contrahi potest.
instit. de empt. & vend. §. emptio. tam sub.

E*O solo quis carere debet, cuius emolumentum ad eum pertinet.*
ff. de inoffic. testam. l. contra veniam.

E*Rga Deum religio, erga patrem obedientia est.*
l. veluti. ff. de instit.

Error communis facitius.
l. barbarius. ff. de offic. prætor. l. j. C de testam. & ff. de offic. præsid. l. final. in fin.

Error falsæ causæ ratione boni finis non defenditur.
C. de vsu. pro do.

Error falsæ causæ vsucapionem non parit.
C. de vsucap. §. error.

Error in facto alieno, tolerabilis est.
l. fin. ff. pro socio.

Error in nomine non viciat contractum.

l.si in nomine.C.quemad.te.ordi.

Error non habet consensum.

ff.de iurisd.omnium iud.l.si per errorem.l.ij. ff.de iud.

Error proprij nominis non viciat actum, dum tamen de corpore agatur.

l.si frumentũ al.idem Pomponius.§. penult. ff.de re.vend. & C. de testa. l. si in nomine. Contrà,ff.de lega.j.l.iiij. & de hæred. instit. l.quoties.

Erubescimus sine lege loqui.

in authent.de trien.& semiss.§. cõsideremus. colla.iij.& C.de cõsul.l.fin.lib.xij. C.de colla.l.illam merito.verb.cõtendentibus. Contrà,de l.eum qui.ff. de do. & de omnibus legibus,de quibus arguitur à contrario sensu.

Erubescit lex,filios esse castigatores parentum.

In authen.de nupt. §.si verò.colla.iiij. Cõtra, de l.iu.ff.de cond.ob cau.data.

E*T quæ facti sunt iudicis potestati nõ committũtur.*

ff.de vsu.l.moram.

Et qui dicit incumbit onus probandi.

ff.de prob.l.ei qui.C.eod.l.actor.Contrà,de l.sancimus.C.de aboli.& de l. sine posiden. C.de probationibus.

E*Ventus damni restitui non indulget, sed inconsulta facilitas.*

ff.de minor.l.verùm.§.item.

Euentus iudiciorum sunt dubij.

ff.de pec.l.quod debetur.

E*x alterius pœna vel dãno quis ad lucrũ restituatur.*

l.sciendum.ff.si quis cau.

Exce=

Exceptio competens principali, competit fideiussori.
l.tam manda.C.de non num.pec. cũ ibi not.
Exceptio debet esse de regula, & sub regula cõtinetur.
l.quod liquido.ff.de penu.lega.
Exceptio peremptoria opponitur post sententiam.
ff.ad Macedonia.l.tamen.
Excommunicati eijciuntur à gremio matris Ecclesiæ.
Not.glos.l.penult.C.de sacrosanct.eccle. super verb.acrimoniam.
Excommunicationis sententia, siue iusta, siue iniusta, timenda est.
xj.quæst.iij.cap.j.& ij.
Ex compromisso placet exceptionem non nasci, sed pœnæ petitionem.
l.ij.de recept.arb. Verum si pœna non fuisset adiecta compromisso, sed simpliciter sententiæ stari quis promisisset: incerti aduersus eum foret actio.l. diem proferre. §.fin. ff. de recept.vid.alibi.
Ex compromisso arbiter infamiam non irrogat: quia nõ per omnia sententia est.
l.quid ergo.ff.de his qui not.infam.
Ex contractu obligatio, ex obligatione actio est. Obligatio est iuris vinculum, quo necessitate astringimur alicuius soluendæ rei, secundum Romanæ ciuitatis iura.
Instit.de oblig.in princip.ab effectu.
Ex conuentione partium, contractus legem accipiunt.
C.de condi.ob cau.da.l.ea lege.& ff. depositi.l.j. §.si conueniat.
Ex conuersatione æquali nascitur contentio, & postea contemptus dignitatis.

ff.de offic.præsid.l.obseruandum.

Ex differentia locorum nõ debet oriri diuersitas iuriũ.
C.de temp.inte.re.l. superuacuam. instit. de vsuca. in prin. Contrà, ff. quod cert. loc. l. non vtique.

Ex diuersis testamentis ius communionis nõ contingit.
C.de insti.& substi.l.conditioni.

Ex diuersitate locorum nõ debet oriri diuersitas iuriũ.
vt l.superuacuam.C.de temp. in integ. restitu.nisi ex diuersitate locorum, oriatur diuersitas actionis.

Ex duobus contrarijs fit optimum temperamentum.
ff.de procurator.l.sed hoc neq;. & not. glos. l.ij.§.si quis tamen.ff.si quis caut. & l. continuus.§.si quis insulam.ff.de verb.oblig.

Exempla ponuntur hic, non vt vera sint, sed vt sciant, qui addiscunt.
ff.de act.& oblig.l.obligationum sub. in fin. & ff.de colla.bon.l.prætor.§.videamus.

Exemplaribus testamenti non creditur.
l.j.§.si quis duobus. ff. de secund. nupt. in glos.j.

Exemplis non est iudicandum, sed legibus.
l.nemo.C. de senten. & interl. omnium iud. Contrà,ff.quod cuiusq. vniuer. in rubro. & in nigr.

Exemplum pessimum est fœminino vocabulo, etiam masculos contineri.
l.si ita scriptum.ff.de leg.ij.

Ex eodem facto, non debet quis pœnam & prœmium habere.
ff.de neg.gest.l. siue hæreditaria.& de interdict.&

dict.& relegat.l.relegatorum.§.finali.

Ex frequenti delicto augetur pœna.

ff.de pœn.l.capitalium.

Ex his, quæ à nulla pueniũt causa, nõ potest impuniri.

C.de li.præ.l.maximum vitium.

Exiguum munus, cùm det tibi pauper amicus. Accipito placidè, plenè& laudare memento.

Not.glos.quisquis.circa med.C.de postu.

Exitus acta probat.

l.quidam.ff.de reb. dub. C. qui accusa. non possunt.l.j.& C.de his, qui vt indig. l. cum Sylleianũ.& ff.de pub.l.his qui. & C.de iud. l.rem non nouam.§.finali.

Ex lege Aquilia, quod alius præstitit, alium nõ liberat.

ff.ad leg.Aquil.l.item mela.

Ex maioritate delicti maior pœna imponitur.

C.ad leg.Iul.de vi priua.l.j.& institut. de interdict.§.qui autem.

Ex materia rei commissæ præsumitur maior fides, & maior industria, exempla liquent.

C.de summ.trinit. Contrà, vtrumque. ff. si cert.pet.l.cùm quidam.

Ex nudo pacto non oritur actio.

ff.de pact.l.iurisgentium.§.sed cum nulla.

Expedit Reipublicæ, vt sit finis litium.

l.quod.ff.si cert.pet.

Expedit subiectos habere locupletes.

in authen.vt iud.sine quoquo.

Expensæ faciendæ sunt secundum statum suum à quocunq, siue facultatis, siue secundum suã nobilitatẽ.

ff.de admi.tuto.l.cùm plures.§.cum tuto. & arg.l. qui vtiliter. ff. de negoc. gest. & in authen.

authen.vt deter.sit nu.cle. §. cum vero Deo amabiles.collat.j.

Experientia est efficax rerum magistra.

Vt not.in cap. quam sit ecclesijs. de elect. in vj.& in glos.in verb.magistra,& in l.j.§.cum sit.C.de Iustin.codic.confirm.& in l.certi iuris.C.de iudic.

Ex persona actoris,ius iure metitur.

l.Pomponius.ff.si pars hæred.petat.

Ex pœnalibus causis non solet in patrem de peculio actio dari. De reg.iur.

Expoliatus fortunis suis,nō debet in solidum damnari.

Institut.de ac.§.vltimo.

Expressa nocent,non expressa non nocent.

l.expressa.ff.de reg.iur.l.nostrum. ff. de condi.& demonstra.

Expressa prosunt,quæ non expressa non proderint.

C.de noua.l.fin.& in authent.de duob. reis. §.hoc ita. & C. de institu. & con. sub condi. fa.l.final.iuncta l. præcipimus. in princip. & alijs subditis. Contrà,vtrumq;.ff.si cert. pet. l.cùm quidam.

Ex *qua persona quis lucrum capit,eius factum præstare debet.*

ff.de reg.iur.l.ex qua.

Ex sententia arbitri ex compromisso iure perfecto aditi,appellari non posse,sæpe rescriptum est: quia nec iudicati actio inde præstari potest, & ob hoc inuicē pœna promittitur,vt metu eius à placitis non recedatur.

l.j.C.de recept.arbit.

Ex sententia transfertur dominium.

Instit.

Instit.de offic.iud.§.fin.Contrà, Instit.de except.§.his quoq;.

Exteriora iudicant secreta interiora.

Instit.de rer.diuis.§.reuertendi. aliàs. §. ceruos.§.pauonum.& l.si in ciuile. C.de fur. & l.non codicillum. C.de testa. Contrà, ff.de offic.præsid.l.obseruandum. & l. emancipa. ff.de adoptio.

Extra territorium ius dicenti impunè non paretur.

ff.de iurisd.omnium iud.l.fin.& l. præses.ff. de offic.præsid.idem not.in cap.vlt.de cōsti. lib.vj.& cap.nouit. de offic. leg. Contrà, de leg.emancipati.ff.de adopt.& l.ij. ff. de offic. procon.& lega.

Extrinsecus actus probat intrinsecum animum.

ff.de tu.& cu.da.ab his.l.hi qui.

Ex verbo generali aliquid est excipiendum.

l.cum acqui.ff.de transac.

Ex vna re & eadem causa non debent oriri diuersi effectus.

l.meminerint. C.vnde vi.& ff.de solu. l. qui hominem.Contrà,de l.innumera.eod.tit.

Ex vno & eodem facto non debet quis consequi pœnam & præmium.

l.siue hæreditaria.ff. de negoc.gest. Contrà, de ca. inter opera despon. & c. maritum. xxiij.dinstinct.

DISTIN-

DISTINCTIO SEXTA.

Acere actus suos immoderatè, in iure reprobatur.
ff.de negoc.gest.l.sed ante vltrò.§. final. cum l. sequen. & ff.de pig.ac.l.in seruos.

Facienda est interpretatio, vt magis actus valeat, quàm pereat.
l.quoties.ff.de verb.oblig.& ff. de reb. dub. l.si ita fuerit.l.contraxisse.ff.de test.tu.l.duo sunt Titij.

Facilius impeditur acquirendum, quàm tollatur, vel impediatur iam acquisitum.
ff.de his q sunt sui vel ali.l. patre furioso. & ff.de postu.l.j.§. casum. Contrà,l.nō distinguemus.§.sacerdotio.ff.de arbit. & ff. de re. i.l.sunt personæ.

Facilius tollitur ius spirituale, quàm commune.
l.eius militis.ff.de milit.test.

Facta aliena prudentißimos fallunt.
l.ij.ff.de iur.& fact.ignor.in fine.

Factum à iudice, quod ad officium eius non pertinet, nō est ratum.
l.factum.ff.de reg.iur.

Factum alicuius ipsum iudicat.
ff.de probat.l.comprobatio.

Factū alterius tamen, alteri præiudicare non debet.
l.nec filius.ff.de re iud.

Factum vnius, alios non debet trahere in periculum.
ff.ad

ff.ad l.Aquil.l.si seruus seruum.§.cæterum, si alius.& ff.de offic.prçsid.l.illicitas.§.sicut.

Facultas probationum non est angustanda.
C.de hæretic.l.quoniam.

Fallit iurantem iuratio facta per artem.
Not.glos.in authen. iusiurand. quod præstatur ab his,circa princip.coll.ij.

Falsa causa non est causa.
ff.de verb.sign.l.Paulus.

Falsa causa non viciat actum,qui geritur.
l.demonstrat.ff.de condi.& de. & l. in suam. §.illud.ff.eod.tit.& C.de fal.cau.adiec.l.j.& C.de pact.l.si cum te.

Falsa demonstratio viciat actum,qui geritur.
l.si sic.ff.de lega.j.& C.de hæred.instituen.l. si pater.Contrà,de l.falsa demonstratio. ff.de condit.& de.

Falsum sine dolo non committitur.
l.nec exemplum. C. ad leg. Cornel. de fal.l. impuberem.ff.ad l.Corn.de fal.

Falsus procurator non est procurator.
ar.l.Paulus.ff.de verb.signif.

Fama est de foro clerici.
ff.de episc.& cler.l.ij.

Fama est, quæ dat esse rei & conseruat rem in esse.
ff.de exhær.lib.l.Iulianus.

Fama plus est custodienda,quàm oculi.
l.fama.C.de cura.

Fama præponderat emolumento pecuniario.
ff.de reg.iur.l.si duobus.

Famuli communiter sunt fures.
ff.de empt.& vend.l.Iulianus.

Fatua facta non sunt sequenda, sed deridendum est de his.

C.de legi.l.final.in glos.

Fauorabilia sunt amplianda: & odia sunt restringēda.

l.cum.ff.de liber.& posth.l. Arrianus. ff. de act.& oblig.cap.odia.de reg.iur.lib.vj. & ibi vid.de hoc.C.de edict.diui Adrian. tollend. in fin. & instit. de vsucap. in princip.in glos. Contrà,ff.de his,qui not.infam.l.ij.

Fauorabiliores sumus ad liberandum, q̄ ad obligandū.

l.Arrianus.ff.de ac.& ob.& ff.de re iu. l. fauorabiliores.

Fauorabiliores sunt rei, quàm actores.

l. fauorabiliores. ff. de reg. iur. ff. de ac. ob. l.Arrianus.

Fauorabiliores sunt vltimæ voluntates, q̄ contractus.

C.de re milit.l.intesta.ff.de re. iu. l. in testamētis.& l.j.C.de sacro sanct.eccle.& ibi vid. pro concord. l. quæ conditio.ff. de cond. & dem.& l.qui insulam.ff.de verb.oblig.Contrà,quia vltima voluntas conditionalis non trāsmittitur ad hęredē,& cōtractus sic.instit. de verb.oblig.§.ex conditionali.iuncto §. si autē.& C.de cadu.toll.l.vnica.§. sin autem. l.si peccatum.ff.de probat.

FEre in omnibus pœnalibus iudicijs ætati & imprudentiæ succurritur.

l.ferè.ff.de reg.iur.

FIcta ignorantia neminem excusat.

C.de bon.libertor.l.si liberti.

Fictio seu præsumptio non operatur, nisi in eo, in quo veritas locum potest habere.

ff.lo-

ff.loca.& conduc.l.qui ad certum.& C. loc. & condu.l.lege.

Fideiussor, fide iubendo pro minore tenetur, nec habet actionem mandati contra minorem.

ff.de appel.l.in causæ.

Fideiussor in pœnis non tenetur.

l.libertus.in fin.ff.ad municipales.

Fidelitas præualet diuitijs.

ff.de verb.oblig.l. si quis stipulatus. §. si ita. & ff.de tu.& cu.da.ab his.l. scire oportet.§. cum reliquis.

Fides est credulitas sperandarum rerum, & argumentum non apparentium.

Pro hoc glos.sup.rubrica.C.de summ.trinit. & fid.catholic.

Fides est facienda iudici.

l.j.C.de condi.ob turp.caus.& C. de edend. l.procurator.

Fides veritatis verborum adminicula non desiderat.

C.si vt se ab hæreditate abstineat.l.j.

Filij non debent esse castigatores parentum.

in authē.de nupt.§.sed q̊d sancitũ est.coll.iiij.

Filius debet obedire patri.

l.veluti.ff.de iust.& iur.

Filiusfamilias non potest facere testamentum.

C.qui testam.face.poss.l. seruum quidam. §. filium.& l.nemo.Contrà,quia filius, quo ad ea,quæ sunt publici iuris,habetur pro patrefamilias.ff.de his quæ sunt sui vel alien. iur. l.filius: sed testamentum est public. iur. l.iij. de test.ergo,etc.

Filius non debet portare iniquitatem patris.

l.si pœna.ff.de pœnis.

Filius non est homo integer, sed pars patris.

l.constituimus.aliàs, sancimus.C.de agric.& censi.lib.xj.circa princip.

Filius potest corrigere patrem.

ff.de condi.cau.da.caus.non se.l.ij. & iij.§. si quis.Contrà, in authent.de nupt.§.rea. & §. secundum statutum.collation.iiij.

Fines mandati sunt diligenter obseruandi.

ff.manda.l.diligenter.Contrà, ff. quemadmodum seru.amit.l.si cui.

Finis actus est attendendus.

C.ad Sylleianum.l.cum Sylleianum.& C.de nou.cod.compon.l.j. in princi.Contrà, imò principium.ff.de orig.iur. l.j. & C. de pign. act.l.creditor.

Fiscus est persona imaginaria in paucis æqua, & in multis rigorosa.

Fiscus & priuatus, pari passu ambulant.

ff.d. pet.hæred.l.item si.

Fiscus semper præsumitur locuples soluendus, & idoneus successor.

ff.de fundo dot.l.final.

FOelix, quem faciunt aliena pericula cautum. Casus dementis, correptio fit sapientis.

Glos.allegat istos versus in §.titulos. in authent.de man.prin.coll.ij.

Fœmininum non debet concipere masculinum.

l.si ita scripto.ff.de lega.ij.& iij.Contrà, ff.de iu.pa.l.adigere.

Forma est, quæ dat esse rei, & conseruat eam in esse.

ff.ad exhib.l.Iulianus scribit. §.sed si quis. & ff.de aur.& arg.lega.l.Scia.

Fortiora iura allegans debet obtinere.
l.fin.C.de ædil.edict.
Fortunæ euentus vel effectus sunt tollendi, siue boni siue mali æquæ tolerandi.
ff.de aqua.plu.arcend.l.ij.§.apud naturalem.
FRangenti fidem, fides frangatur eidem.
l.cum proponas.C.de pact.& ff.de inoffic. testam. l. eum qui. §. j. & extrà, de iureiur. cap.peruenit.cum ibi notat.Contra de transact.l.cum mota.
Fratrum est dura separatio.
C.commu.vtriusq.l.passionum.
Fraus debet in suum authorem retorqueri.
l.penult.in fine.C.de leg. Vnde Ouidius:
Discat in authorem pœna redire suum.
Fraus & dolus prodesse alicui, & etiam nocere simplicitati alterius non debent.
ff.de do.l.j.& l.ex dolo.C.de leg.l.si in fraudem.Contrà,ff.de min. l. in causæ cognitione.& l.sequenti.& l.si precio.§. quemadmodum.ff.loca.& conduc.
Fructus & partus futuri rectè emuntur.
l.nec emptio.ff.de contrah.empt.& oblig.ff. de pigno.l.& qui mundum,in princip.
Frustra expectatur euẽtus,cui⁹ nullius sortitur effect⁹
C.qui admi.ad bo.poss.l.fin.& ff.de iud.l.nõ Cõtrà,de l.qbus dieb. §.ij.ff.de cõdi.& dem.
Frustra fit per plura,quod potest fieri per pauciora.
l.in donationibus.C.de dona.l.iij. ff. de reb. dub.in princip.& C.de adopt.l.fin.& institu. quod cum eo,qui in ali.potestat.in principio. Contrà,institut. de le. §. j. & C. de episcop.

& cleric. l. raptores. & C. de raptor. virgi.l. raptores.

Frustra inuocat legis auxilium, qui in eam committit.
l.auxilium in fin. ff. de min. & authen. nauigia.in verb.inimica.C.de fur.

Frustra precibus impetratur, quod iure communi contrahitur & conceditur.
C.de thesau.l.j.lib.x.& C. de edict. præ. l.si proponis.

FVriosæ matris curatio ad filium pertinet.
l.furiosæ.ff.de cura.fu.

Furiosi vel eius, cuius bonis interdictum est: nulla est voluntas.
ff.de re iud.l.furiosi.

Furiosus loco absentis est.
ff.de reg.iur.l.furiosus.

Furiosus non potest facere codicillos: sicut nec testamentum.
l.nec codicillos.C.de codicill.

Furiosus solo furore satis punitus est.
ff.de offic.præsid.l.diuus.

Furor aliquem excusat. Nam si quis furiosus hominẽ occiderit, non tenetur.
l.Diuus Marcus.ff.de offic.præsid.& ff.ad l. Cornel. de sicar.l. infans. & ff. ad leg. Pompeiam.de parri.l.penult.in fine.

Furtum est contrectatio rei alienæ fraudulosa, inuito domino.
Institut.de oblig.quæ ex delic.nasc.§. furtũ. & dicitur à furno, id est, nigro: quia clàm & occultè fit.instit.de oblig.quæ quasi ex delic. nasc.§.j.item not.glo. ff.de vent.inspi.l.j.§. lumi-

luminaria.

Furtum facit is, qui iumenta sibi commodata longius duxerit, vel alio modo inuito domino vsus fuerit.

ff.de fur.l.qui iumenta.& institut.eod. titul. §.furtum autem.

Furtum sine affectu furandi non committitur.

Instit.eod.titul.§.sed placuit.l.furtum. ff. de vsucapi. Contrà, de l.qui factum.& leg.fullo. §.qui ancil.ff.de fur. & ff. de cond. ob turp. caus.l.cum seruus.

Futurum ius remitti potest.

l.j.C.de pact.Contrà,ff.de ædil.edict. l.j. §. decretalis.& ff.de pact,dot.l.pacta.

DISTINCTIO

SEPTIMA.

Gallici est quod sint subditi imperatori C.de offic.præfect.præsi.afri. l.in nomine dñi.§.iubemus.

Gaudent breuitate moderni.

not.glos.l.j.ff.quod met.cau. & l.ampliorem.§.in refutatorijs.C.de appella.

Generale dictum generaliter est intelligendum.

ff.de ser.vr.præ.l.si seruitus.ff.de publi.l. de precio.Contrà,ff.de in ius voc.l.quamuis.

Generale tantum valet in omnibus, quantum singulare in singulis.

ff.de admi.& peri.tu.l.si duo.& ff.de lega. & fideicom.l.si mihi. Contrà, ff. de acquir. vel omit.hæred.l.sed si quis,ex pluribus.

Generalibus specialia insunt.
Not.glos.ff.de offic.præsid.l.scilicet. & ff.de ser.vr.præ.l.si seruitus.
Generalis clausula non porrigitur ad ea, de quibus specialiter est comprehensa.
ff.ex quib.caus.ma.sed & si.
Generalis ratio præualet speciali.
Not.glo.institut.de vsuca.§.quod autem dictum.super verbo, vsucapio.& de nupt.§.affinitas.& §.socru.contra.ff.de edẽdo. l. q̃dã.
Generalitas non protrahitur ad futurum, nisi exprimatur.
l.si à colono.ff.de verb.oblig. nec ad ea quæ visibilia sunt.ff.de pigno.l. oblatione.Cõtra, C.quæ res pigno.ob.pos.l.finali.
Generaliter omnis ratihabitio retro trahitur, & mandato æquiparatur.
C.ad mace.l.final.
Generaliter probandum est: vbicunq; in bonæfidei iudicijs confertur in arbitrium domini vel procuratoris eius cõditio, ꝓ boni viri arbitrio hoc habẽdũ esse.
l.in personam.ff.de reg.iur.
Generaliter verba emissa & causa commendandi non obligant dicentem.
ff.de ædili.edict.l.sciendum tamen. in fin. & ff.de ac.& oblig.l.obligationum.
Generi per speciem derogatur.
ff.de reg.iur.l.in toto. & de ser. rust. præ.l. seruitus.& ff.de lega.iij. l. vxorem. de fund. instruct.l.cũ delanionis.§. cui fundum. & §. sequenti.Contrà, ff.de supellec.le.l.legata.& de ali.le.l.verba.vid.glo.de hac materia, dic, vt l.

vt l.cõmuni cũ §.penult.ff.de fundo instruc.

Genus clericorum audax debet esse.

in authen.de non alien.aut permu.reb.ecclesiast.§.œconomum.colla.ij.

Genus perire non potest.

ad l.Falci.ĩ ratiõe.§.vnde.& §.si verò argẽti.

GLossæ non debent allegari pro textu: & istud est certum in iure.

vt not.glos.ff.de offic.præsid.l.sed licet.

GRadus quidam seu ordo in actionibus seruatur: vt cum habet locũ ciuilis & ordinaria, cesset prætoria, & extraordinaria regulariter.

l.in causæ etiam hoc,in princip.ff.de minor.

Gratificatione locus est.

ff.de reli.l.final.in princip.& ff.ad Sylleia. l.iij.§.si quis,cum oẽs.& de leg.ij.l.si quis seruum.§.inter duos.Contrà,C.de leg. si duobus.in princ.& l.quoties.ff.de vsufruc,

Graue est fidem fallere.

ff.de constit.pec.l.j in princip.

Graue est quoque naturam fallere.

C.de inoff.testa.l.si quis suo.

Grauius est subinde offendere, & lædere æternã maiestatem, quàm temporalem.

vt in authent. gazaros. C. de hæreticis & manichæis.

Gremium suum redeuntibus, nunquã claudit ecclesia.

in epist.liquet.circa fin.C.de summ.trinit.& fid.cathol.

DISTINCTIO OCTAVA.

Habere se debet quisq;, quemadmodum prouinciam suscepit: nam habitus non facit monachum, sed professio regularis.
cap. porrectum. de regu. & transe.

Hæredis appositio, nõ solum ad proximum hæredem refertur, sed etiam ad vlteriorem.
l. hæredis. ff. de verb. sign.

Hæreditas nihil aliud sit, quàm successio in vniuersum ius: quod defunctus habuit, tempore mortis.
ff. de reg. iur. l. hæreditas.

Hæreditas repræsentat personam domini.
l. deniq;. ff. quod vi aut clam.

Hæres conueniendus est, vbi defunctus debuit.
l. hæres absens. ff. de iudi.

Hæres est successor lucri, & vitiorum defuncti.
l. an vitium. & l. cum hæres. ff. de ac. & obl. & l. apud. de except. do. §. exactorum. & §. fin.

Hæres & defunctus eadem persona reputantur.
In authen. de iureiu. §. pristi. circa princ. collat. v. C. de impub. & aliјs substi. l. final. in fin. Contrà, ff. de pact. l. qui. in futurum. & l. qui liberis. §. hoc verbo. ff. de vul. & pu. sub. l. eo. quod hæres hęredis, est hæres testatoris. primi C. de hæred. institu. l. fin. §. sed si idem.

Hæretici sunt excommunicandi.
C. de sum. trinit. & fid. cath. l. ij. §. quia verò. & §. j. & ij.

Herba mala citò crescere dicitur.
l. omnes. C. qui ve. æta. impe. in glos.

Hoc fa-

HOc facias alijs, quod tibi fieri vis.
l.j.ff.de solu.& ff.quod quisq; iuris.l.j.& per totum.

Hoc possumus quod, iustè, vel rectè, cōmodè possumus.
l.nepos.ff.de verb.significat.xxij. q.ij.faciat.

Hominē homini insidiari nefas est: cum inter nos cognationem quandam natura constituit.
l.vt vim.ff.de iust.& iur.

Hominis gratia omnes fructus Deus & natura fecit & comparauit.
§.in pecudum.Instit. de rer.diuis.ff.de vsu. l. in pecudum.

Hominis hominem beneficio affici, interest.
ff.de ser.expor.l.seruus.

Homines non debent procedere ad litigandum.
Instit. de pœna temerè litig. in princ. Nam boni iudicis interest, lites dirimere.ff. si cert. pet.l.quidam.

Homines recommendandi sunt in sua prouincia, & aliquando præsentia.
ff.de orig.iur.l.ij. §.iuris ciuilis scientiam.

Homines sunt faciles ad discendum, & dissentiendum.
ff.de arb.l.non cogēdum.aliàs, item si vnus. §.principaliter.

Homo est dignissima creaturarum.
l.iustissimè.ff.de ædil.edict.

Homo non debet esse mitior lege.
In authen.de iudic.l.oportet.

Honesti viri debēt esse domi de nocte, bacā aduenīēte.
ff.de orig.iuris.l.ij.§. & quia magistratibus. hoc autem melius colligi posset ex l.hoc edictum.§.labeo.ff.de his qui deiec. vel effu.

Honestum necessarium, & possibile, seu probabile, æquiparentur.

ff.ex quib.caus.maio.l.sed & si.& l.in eadem. §.final.& l.nec non.§.fin.

Honestus amor pendet ex animo, non ex lucro.

Not.glos.l.hęc ratio.in princ.ff.de don.inter vir.& vxo. Sic etiam dicitur, ad cor respicit Deus: vt ff.de verb.oblig.l. si stipulatus fuero.in fin.

Honestus modus est seruandus, non immoderata cuiusque luxuria.

l.ex damni.§.j.ff.de damn.infect.

Honorat defunctum, qui voluntatem eius adimplet.

in authen.de nupt.l.bene sancimus.colla.iiij.

Honor est præferendus omni commodo pecuniario.

C.de instit.sub condi.reprehendenda.

Honoris argumentum, nō ambitione: sed labore ad vnū quenq; contingit deuenire.

C.de re mil.l.contra publicam.li.xij.

Honor vnus, habet.

Instit.de iure natu.§.sed & quod princip.

Hosti fides est seruanda.

l.fin.de leg.j.

H*Vmana natura quodammodo & facile labitur ad delicta.*

in authen.de mon.§.si verò.colla.j.& ij.

Humanitatis habenda est ratio.

ff.ex qb.caus.maio.l.si cui, in prouīcia.in fin.

Humanum est peccare, sed diabolicum perseuerare.

Not.glos.in l.cōsentaneum.C. quomodo & quando iu.super verbo, perseuerauerit.

DISTINCTIO NONA.

Dem continet vsus & vsusfructus.
ff.de vsufr.e.re.quæ.l.j.
Idem est de his, quæ non sunt, & quæ non apparent.
l.in lege. ff. de tontrah. empt. & vend.
Idem est iudicium de loco & de tempore.
l.vinum.ff.si certum petatur.
Idem est iudicium episcopi & officialis.
cap.ij.de consuet.lib. vj.
Idem est iudicium totius quo ad totum, & partis (seu de parte) quo ad partem.
ff.de rei vendic.l.quæ de tota.Instit.de fideicommiss.hæredit.§.nihil autem. ff. de verb. oblig.l.à Titio.Contrà, de l.naue.& l.ex mille.ff.de euic.& l.final. ne in ius vocati eant aut satisdent.
Idem est negare, tacere, & obscurè respondere.
ff.de interrog.ac.l.de ætate.
Id, in quo quis obligatur sibi abesse videtur.
ff.de negoc.gest.l.si quis.
I*Gnorans regulariter de vitio non tenetur.*
ff.de act. empt.& vend. l.Iulianus.§. item. qui furem.nisi in quinque casibus enumeratis, in glos.illius §.
Ignorantia est cunctorum errorum mater.
vt xxxviij.distinct.ignorantia.
Ignorantia facti excusat aliquem.
C. de seru. fugit.l.quicunque. & l.nihil. §.si cum

cum filius.ff.de inof.teſtam.quia erranti ſuccurritur. & l. in omni parte. ff. de iu. & fac. Contrà,C.vnde vi.l.ſi quis in tantam.

Ignorantia præſumitur, niſi ſcientia probetur.

ff.de proba.l.verius.cum ibi not.ſed arg. cõtrà,l.cũ de indebito. in eodem tit.in fin. primi reſponſ.& ibi no.& notatur in cap.ad audientiã noſtrã.ij.extrà,de reſcript.in glo. fin.

Ignorantia domini conditio deterior per procuratorem fieri non poteſt.

ff.de procur.l.Ignorantis.

Ignoratis principijs, ignoratur & ars ſiue principatũ.

ff.de origine iur.l.j.

ILlacrymari vel excandeſcere, non eſt conſtantis & boni iudicis, cuius animi motum vultus detegit.

ff.de offic.præſid.l.obſeruandum.

Illa pacta videntur ineſſe in contractibus bo.fi. quæ dant legem contractui, id eſt, quæ in ingreſſu contractus facta ſunt.

ff.de pact.l.iuriſgent.§.idem Marcellus.

Illa quæ ad finem ordinantur, non debent contrarium operari.

C.de le.& conſti. l. quod fauore. in princip. Contrà,ff.quod quiſq; iur. per tot. tit. vnde quod fauore quorundam conſtitutũ eſt, quibuſdam caſibus ad læſionem eorũ volumus inuentum videri tenor.l.quod fauore. C. de leg.& conſti.

Illa quæ ad vnum finem ordinantur, non debent contraria operari.

C. de leg. quod fauore. & iuncta ratione illius.§.fortiſsimi. Annua ſi debes, & inſtit.de verb

verb.oblig.§.ac si ita. & de inutil. stipul. §. qui hoc anno. Contrà,ff. quod quisq; iure. in rubro & nig.& instit.de autor.tutor. §.neq;.

Illa, quæ communi iure procedunt validius ad suum procedunt effectum,quàm illa,quæ iure speciali.

C.de abol.l.j.

Illa quæ sunt eadem non debent diuersis nominibus nuncupari.

C.de codi.l.si idem. Contrà,idem est codicillus, & testamentum, & tamen diuersis nominibus nuncupantur. C.de testa.mi.l.fin.& C.qui testa.fac.poss.l.hac consultissima. §.j.

Illi debet permitti pœnã petere,qui in pœnã nõ incidit.

ff.de reg.iur.iu.é.l.

Illi qui iudicem recusant,sunt compellendi, vt eligant arbitros.

C.de iudic.l.apertissimi.

Illud est inconueniens, ad quod sequitur inconueniens.

l.fin.C.de testam.

Illud est perfectum, quod ex omnibus partibus suis constat.

l.j.§.j.ff.de orig.iur.

Illud possumus quod commodè & de iure possumus.

Instit.de inutil.stip.§.fin.in glos.l. nepos. ff. de verb.signif.ij.q.j.nos in quem.

Illud quod debetur in genere non potest perire.

C.si cert.pet.l.incendium.

Illud quod fauore aliquorum introductum est, non debet ad eorum læsionem retorqueri.

l.quod fauore.C.de legib.

Illud quod meretrici datur repeti non potest.

ff.de cond.ob turp.caus. l. item si ob stuprũ. §.sed

§.sed & q̄d meretrici.ff.de dona.l.affectionis.

Illud quod semel approbatur non debet reprobari. nam quod approbo, non reprobo.

ff.de negoc.gest.l.Pomponius.

Illud videtur abesse quod affuturum est.

C.de verb.sign.l.& illa notum facit.

IMpedit ira animum ne possit cernere verum.

Not.glos.in authent.de ap.§.iiij.in fin.collat. iiij.

Imperator est dominus totius mundi.

ff.ad l.Rhodiam.de iactu.l.depreca.quod est verum totius vniuersitatis, non autē rerum singularium. C. de quadriennij præscript.l. bene à Zenone.Contrà,quia tunc essent duo domini eiusdem rei,puta rei meæ. s. imperator,& ego,quod est contra legem,si vt certo. §.si duobus ve.ff.commo.

Imperator est lex animata in terris.

In authen.de consue.in princ.collat.iiij.

Imperator est pater legum.

in auth.de incest.nupt.§.dubitatū itaq;.col.ij.

Imperator reprobat audaciam.

C.vnde vi.l.si quis in tantam.Contrà, ff. de lib.& posth.l.Gallus.§.nunc videndum.

Imperfectum testamentum sine dubio nullum est.

Instit.qb.mod.testa.infirm.§. nā imperfectū.

Impersonalitas viciat contractum.

in authen.si quādo.C.de consti.pecun.

Impossibilium nulla est obligatio.

ff.de reg.iu.l. impossibilium. & l. si stipuler. ff.de verb. oblig. Contrà, ff. de cond. & demonst.l.Mæuius.§.j.& instit.de his,qui sunt

sui

ſui vel alien.iur.§.ei expedit.
Impunitas continuum effectum tribuit delinquenti.
C.de furt.l.ſi quis.
Imputandum eſt ei, qui ſeruos obnoxios habuit.
ff.ad l.Aquil.l.ſi ſeruus.
Imputatur ei alicui ſi non facit, quod & ſi facere vellet non poſſet.
Not.gloſ.l. cum quidam. §. ſi pupillo. ff. de vſur.& l.pecuniæ.in fin.eod.tit. & ff. de arb. in fin.& C.de annal.excep.l.j.in fin. & ff. ad l.Iul.de adult.l.ſi maritus.in princip.
Imputatur ei, qui ſe ponit in periculis.
ff.ad legem Aquil.l.item mela.in princip.
IN *actionibus oſtendendum eſt, primum, cui competant: deinde, aduerſus quem: exemplo Vlpiani* in l.Si cũ dotẽ.§.trãſgrediamur.ff.ſol.matri.
In alterius præmium, verti alienum metũ non oportet.
ff.quod metus cauſ.
In alternatiuis eſt electio debitoris.
Inſtit.de ac.§.ſi quis ita.aliàs,§. huic autem. ff.de iur.do.l.plerunque. in fin.& l. ſi emptor. ff.de contrah.emption.
In alternatiuis eſt electio promiſſoris.
l.ſi in emptione.§.ſi emptio.in gloſ.ff.de cõtrahen.empt.& ff.de eo quod cert.loco.l.nõ vtique.primo reſpõ.& poteſt mutare volũtatẽ ff.de verb.oblig.l.eum qui.§.final.
In alternatiuis rei eſt electio.
ff.de iur.dot.l.plerunque.§.final.
In alternatiuis ſufficit alteram partem adimplere.
l.generaliter.C.de inſti.
In ambiguis orationib. accipiẽda eſt mens proferentis.
l.inter

l.inter stipulantem.§.j.ff.de verb.oblig.& de reg.iur.l.in ambiguis.& l.si quis. Contrà, ff. de pact.l.veteribus.cum allegat.

In ambiguis rebus humanior sententia est proferenda.
ff.de reb.dub.l.si fuerit.in fin.

Inanis est actio, quam excludit inopia debitorum.
ff.de dolo.l.nam is.

In baculo inest dolor.
ff.ad l.Aquiliam.l.si ex.

Incendium sine culpa fieri non potest.
ff.de peri.& commo.rei ven.l.si vendita.

In certis & non certis locus est coniecturis.
ff.de verb.sign.l.continuus.§.cum ita.in fin. Sic etiam dicendum est de incertis.

Incertitudo viciat actum.
l.si frumentum.al.est.l.Idem Pomponius. ff. de rei vend.§.fin.& instit.de leg.§.incertum.

Inciuile est, nisi tota lege inspecta aliqua eius particula proposita iudicare, vel respondere.
l.inciuile.ff.de legib.

In ciuilibus, vel criminalibus causis, non admittitur iuramentum.
Not.glos.l.maritus.ff.de pœn.

In conditionibus testatorum potius voluntatem, quàm verba considerari oportet.
l.patri.ff.de cōdi.& de.et ff.de lega.j.l.penul.

In cognitione iudicij, maior quæstio minori præfertur.
l.j.C.qui ac.non poss.hoc est verum, nisi minor sit præiudicialis maiori.vt C. ad l. Iuliā. de adul.l.quoniam.

In compromissis arbitrium personæ insertum, personam non transgreditur. De recept.arb.

In con-

In confitentem nullæ sunt partes iudicis.
vt l.proinde.in fin.ff.ad l.Aquil.
Inconstantia permittitur.
ff.de action.empt.& vendit.l.si sterilis.
In contractibus alternatorum rei est electio.
ff.de iur.dot.l.plerunque.§.final.sed in iudicio act.ff.de nou.oper.nunc.l. stipulatio. §. j. & in dubio dicto etiam.ff.de iudi.l.si quis.
In contractibus ambigua verba contra proferentem sunt interpretanda.
ff.de contrahen.empt.l.Labeo.
In contractu emptionis & venditionis requiritur consensus,et ideo furiosus non potest cōtrahere emptionem,nec venditionem.
C.de contrahen.empt.& vendit.l.ij.
In culpa est,qui primo percussit.
ff.ad l.Aquil.l.si ex plag.
In damnum dat,qui iubet dare. Eius verò nulla culpa est,cui perire necesse est.
ff.de reg.iur.l.inuitus nemo.
Indefinita æquipollet vniuersali.
ff.de pignor.act.l.si necessarias. & not. glos. in cap.vt circa.de elect.lib.vj.
Indefinitum in iure reprobatur.
C.de sacrosan.eccl.l.fin.extrà de rescrip.cap. cum in multis.lib.VI. Contrà,ff. de in litem iurando.l.videamus.§.iurare.
In delictis non habet locum exceptio, in quantum facere posset.
ff.de reg.iur.l.sed hæc ita.§.quod autem.
In diem acceptilatio facta,nullius est momenti.
l.in diem.ff.de acceptilat.

In dubijs benigniora præferenda sunt.
l.semper.ff.de reg.iur.
In dubio nobilior, & melior præsumptio est accipiēda.
l.merito.ff.pro socio.l.Quintus Mutius.ff.de don.inter vir.& vxor.
In eodem iudicio est actor, & Reus.
ff.famil.erciscun.l.pro familiæ.
Iu eo quod plus est, semper inest minus.
ff.de reg.iur.l.in eo.
In facto, quod se habet ad bonum, & malum magis de bono, quàm de malo præsumendum est.
ff.pro soc.l.merito.pro solutione.& l. Quintus Mutius.ff.de don.inter vir.& vxor. & l. si defunctus.C.arbi.tute.
Infames non debent esse aduocati seu procuratores.
Not.glos.l.furti.ff.de his, qui notan.infam.
Infamis potest esse procurator.
instit.de excep.§.fin.ff.de arb.l.sed si ī seruū.
Infans dicitur minor septem annis.
l.si infanti.C.de iur.delib.
Infantem tuetur innocentia.
l.infans.ff.ad leg. Cornel.de sicar.
Infinitum in iure reprobatur.
de rescript.cap.cum in multis.lib.vj.
Infelicitas fati furiosum excusat.
in ead.lege, infans.ff.ad l.Cornel.de sicar.
In foro causas dicentibus nefas est, nulla præfatione facta, iudici rem exponere. Qua ratione necessarium videtur, vt actor intentionem suam legitima formula primum edat præfationis vice, quo magis aduersarius cū iudice instruatur ante ingressum iudicij, ne illotis manibus litigatores irruant in causas.
l.j.ff.de orig.iur.

In generali sermone non continetur persona loquentis.
l.j.in fin.ff.de sena. C.de so.l.inquisitio. & ff. de act.empt.l.si mercedem.§.final.& ff.communia prædiorum.l.quicquid.Contrà,ff. de ædil.edict.l.quod si nollit. §.j. & ff.de in diẽ adiec.l.quod si duo.& l. antepenult. & ff. de pign.l.Paulus.§.final.

In genere stipulationis est electio promissoris.
Institut.de ac.§.huic autem.

Ingenuus est, qui ex matre libera est natus: vel sic, qui statim vt natus est, liber est.
Institut.de ingen.in princ.& ff.de stat.hom.l. & seruorum.§.ingenui.

Ingratitudo est prima causa feudi amittendi.
vt in j.cap.in princ. quæ fuit prima causa bene.amit.collat.x.

In habentibus symbolum facilior est transitus.
instit.de adop.§.final.sed hodie.& l.hac consultissima.§.ex imperfecto.& §.fin.C. de testa.ff.de rei vend.l.in rem.Contrà, quia maiorem habet conuenientiam frumentum, q̃ moneta:quia naturaliter conueniunt in forma naturali,sed moneta in forma accidentali,quę nõ est tanta:& tamen si immisceas frumentũ tuũ cũ meo,nõ erit cõe, q̃uis secus in pecu.ar.l.si alieni.ff.de solu.iuncto §.quod si frumentum.institut.de rer.diuis.

In his quæ cõtra rationẽ iuris cõis cõstituta vel recepta sunt, non possumus sequi regulam iuris.
l.quod verò.l.seq.ff.de legib.

In hypothecis vindicare, est per hypothecariam actionem petere.
l.fideiussor.§.Lucius Titius.ff. de reb.dub.

In homine libero nulla corporis extimatio fieri potest.
ff.de his qui deie.vel effu.

In illicitis,non est parentibus obediendum.
l.ad ea.ff.de re.iu.

Iniquum est aliquem sui rei esse iudicem.
ff.de iu.l.Iulianus. Contrà, quia non ad iudicium iterum debet citari,nec sibi creditur: quamuis dixerit non venire.

Inimicitiæ arbitri debent manifestißimè probari, nec sufficit allegare suspicionem.
l.non distinguemus.§.Cùm quidam. Rationē tractat Paulus in l.Si quis rē.ff. de recept.

Iniquum est, vt maritus pudicitiam ab vxore exigat, quam ipse non exhibeat.
vt ff.de adul.l.si vxor.§.iudex.

Initium est spectandum.
l.Pomponius.ij.ff.de negoc.gest.ff.de his qui not.infam.l.quid ergo.

Initium litis fit per contestationem.
l.j.C.de plus pe.de iudi.l.aptissimi.& C.vbi de crimine agi oportet.l.j.

Iniuriæ inde nasci non debent,vnde iura nascuntur.
l.meminerint.C.vnde vi.& extrà, de accu.c. qualiter & quando.

Iniuria,quæ fit emptori authorem nō debet cōtingere.
ff.de euict.l.si per imprudentiam.

In maleficijs voluntas expectatur,non exitus.
ff.ad l.Cornel. de sicar. l. diuus Adrianus.& l.j.§.diuus.

In maiori continetur minus.
ff.de verb.oblig.l.j.

In maiori summa similiter minor inest.

ff.de

ff.de verbor.obligat.l.j.§. ſtipulanti. & ff.de interrog.actiõn.l. ſi defenſor. §. qui interrogatur. Contrà,inſtitut.de inutil.ſtipul.§.pręterea.in princip.

In mora modici temporis non eſt magnũ præiudicium.
ff.de iu.l.ſi debitori.

In multis iuris articulis deterior eſt conditio fœminarum quàm maſculorum.
l.in multis.ff.de ſtat.hom.& vid.gloſ.

In multis ſimilia ſunt iudicia,& arbitria.
ff.de arbitr.l.j.

In multorum virorum honeſtiſsimorum prædijs lupanaria exercentur.
l.ancillarum.ff.de petit.hæred.

In neceſsitatibus nemo liberalis exiſtit.
l.mater tua.C.de oper.libert.& ff. de adi. le. l.rem legatam.in fin.

In omnibus hominibus terminus vitæ,eſt mors.
in authen.de hæ.& fa.§.hæc quidẽ.colla.j.

In omnibus obligationibus, in quibus dies non ponitur præſenti die debetur.
l.in omnibus.ff.de reg.iur.

In pari cauſa melior eſt conditio poſsidentis.
ff.de excep.dol.l.apud Celſum.

In pari cauſa turpitudinis melior eſt cauſa probibẽtis.
l.Sabinus.ff.communi diuidundo.

In pari cauſa turpitudinis potior eſt cauſa poſsidentis.
l.ij.in fin.C.de cõdi.ob turp.cau.C.de euict. l.ſi ob cauſam.iudi.ff.de re iu.l. in pari. ff. ne quid in lo.pub.l.ait prætor.§.idem.ff. de calum.l.in hæredem. ff. de do. ex.l. apud Celſum.§.Marcellus.

In personam seruilem, nulla cadit obligatio.
ff.de reg.iur.l.in personam.

In pœnalibus causis benignius interpretandum est.
l.benignius.ff.de reg.iur.

In pœnis vno soluente alter non liberatur.
ff.de iurisd.omniũ iud.l.si quis id.§. final. & l.seq.& ff.ne quis eum,qui in ius vocat.est.l. penul.§.fin.& l.fin.& C.de cond.furt.l.j.

In precio emptionis & venditionis, licitum est naturaliter contrahentibus se circunuenire.
ff.de minor.xxv.ann.

In præscribenda libertate necessarium est factũ vtetis.
ff.de serui.l.hæc autem.

In rebus nouis constituendis euidens esse debet vtilitas vt recedatur ab eo iure, quod diu æquum visum est.
ff.de constit.princip.l.in rebus.

In re communi potior est conditio probibentis.
ff. commu. diuid. l. Sabinus. de seru. vrb. præd.parietem.

In re non possessa furtum committi non potest.
ff. si quis in test. lib. iussus esse fuerit. l.j. §. Sceuola.

In re propria furtum committi potest.
in Institut.de oblig.quæ ex mal.§.interdum: aliàs,§.aliquando.

In re sua, quilibet est moderator & arbiter.
C.mandat.l. in re mandata. & l.polla. C. de his,qui vt indig. Contrà, institut.de his, qui sunt sui vel alien.iur.§.j.

In rusticis prædijs medium prædium, quod non seruit non impedit seruitutem.
ff.eod.l.iij.

In simi-

In similibus simile debet esse iudicium.
vt in cap.inter corporalia.de transac.& in c. de multa.in glos.in verb.idē in perso.de preben.& dign.& in c. cum dilecta. de confirm. & in cap.inter cæteras.de rescript.

Inspiciendum est,quod euenire potest.
Instit.de rer.diuis.§.illud quæsitum. ff. ad l. Fal.l.in quātitate. §. magna.ff.de iurisd.oīm iud.l.si idem.circa fin.ff.loca.l.si quis domū. §.item quærit.Contrà,de l.inter stipulātem. §.sacram rem..ff.de verb.oblig. & institu.de inutil.stipul.in princip.

Instar sacrilegij est disputare de principis potestate.
C.de diuer.rescrip.l.sacrilegij.C.de cri.fal.l.ij.

Institutio & substitutio nō habēt locum in codicillis.
l.non codicillum.C.de testam.

Instrumenti exemplum (seu instrumentum exemplatum) vel copia non probat.
vt C.de edend.authen.si quis.& C.de diuer. respon.l.sancimus.Contrà, C. de test. l. publicati. in authent. vt fratrum filij. § . illud. collat.ix.

In summis quod minimum est videtur esse promissum.
ff.de verb.oblig.l.si ita.

In suo facit quilibet,quod vult,non in alieno.
ff.si seruitus ven.l.sicut.

Inter æquales non est ordo præcedentis & sequentis.
C.vnde le.l.nepotibus.

Inter artifices longa est differentia.
ff.de solu.l.inter artifices.

Interdictum vnde vi,requirit violentiam.
l.cum quærebatur.C.vnde vi.

Inter dominum, & eum, qui in potestate, non nascitur aliqua obligatio.
institut.de noxal.§.si seruus.
Interest potius nostra non soluere, q̃ solutum repetere.
ff.de compen.l.iij.
Interest principis subiectos habere locupletes.
in authent. vt iudic. sine quoquo suffrag. §. considerauimus enim.colla.ij.
Interest reipub.ne crimina maneant impunita.
ff.ad l. Aquil.l. ita vulneratus. ff. de iud. l.si longius.§.j.& ff.depo.l.bona fides.ff. de noxal.l.iiij.§.cum dominus.ff.de fideiussor.l. si à reo.§.fin.C.de pœna.l.si operis.ff.de solu. l.si stichum, aut Pamphilum.in fin. primi respon.& C.de defens.ci.l.per omnes.
Interest reipublicæ, ne sua re quis male vtatur.
Institut.de his qui sunt sui vel alien.iur.§.sed maior.in fin.
Interitu speciei promissor liberatur.
ff.de verb.oblig.l.si ex legati.
Inter pares inuidia regnare solet.
not.glos.ff.quod met.causa.l.si cũ.§. eũ qui.
Inter patrem & filium, nulla exceptio potest cõtrahi.
l.inter patrem.ff.de contrahen. empt. sed de rebus castrensibus potest. vt in eadem lege.
Inter patrem ergo & filium, nulla lis esse potest, nisi ex castrensi peculio.
l.lis nulla.ff.de iudi.& vid.glos.
Inter priuationem & habitum non est dare medium.
ff.de verb.sig.l.hæc verba.iij. Contrà, de l.j. §.sciã.ff.de tribu.& ibi in glos.in verb.velle.
Inter si & cum nulla est differentia.

l.qui

l.qui promisit. ff. de condic. indeb. & ff. de verb.oblig.l.quæcunq;. Contrà, C. quando dies leg.ce.l.ex his.ff.de condic. & demonst. l.quibus diebus.
In testamentis plenius voluntates testantium interpretamur.
l.in testa.ff.de reg.iur.
In toto & pars inest, seu continetur.
ff.de reg.iur.l.in toto.& l.si quis, cum totū. ff.de excep.rei iud.ff.de pact.l.si vnus.
In venditionibus nō debet considerari affectio vendentis, sed debet æstimari quantū res cōmuniter valet. Nam precia rerum secundum veritatem, non ex affectione singulorum, vel vtilitate sunt æstimanda.
C.ad leg.falcid.l.precia.& l.prece. ff. ad leg. Aquiliam.l.si seruus.§.vj.
Inuidia reprobatur.
Instit.de l.Falcid.circa princip.
Inuito beneficium non datur.
ff.de reg.iur.l.inuito.
Inuitus nemo cogitur defendere.
ff.de reg.iur.l.inuitus.
In vrbanis prædijs medium prædium, quod non seruit non impedit seruitutem.
ff.communia prædiorum.l.in tradendis.
IPsis rebus & non verbis legem imponimus.
C.communia.de legat.l.ij.in fin.& de vsur. l.final.
IRacundia excusat à culpa.
Not.glos.in leg.iij.ff. de diuor. & re. Item minuit delictum.C. de adulter. l. Gracchus. & C.de aboli.l.ij.Item contractum rescindit.

ff.de publicanis.l. licitatio.& l. quicquid. ff. de reg.iur.Contra,C.de iniurijs. si non conuicij.§.si autem in rixam.

IS natura debet,quem iure gentium dare oportet, cuius fidem secuti sumus.

l.cum amplius.ff.de reg.iur.

IVdex debet habere æquitatem præ oculis.

ff.de eo quod cert.loc.l.quod si ephesi.

Iudex de his quæ rarò fiunt,reputat miraculum.

in authen.de consu.collat.iij.

Iudex debet iudicare de illis de quibus cognouit.

ff.de iudi.l.de qua re.

Iudex debet iudicare secundum allegata & probata.

l.illicitas.ff.de offic.præ.

Iudex debet omnino inquirere veritatem.

l.is apud.C.de edend.

Iudex debet sententiam ferre in scriptis.

l.statutis.C.de senten.ex peri.reci.

Iudex nō debet aliquem sine causa citare, vel accusare.

l.cum hi.ff.de transact.

Iudex non debet esse mitior lege.

in authen.de iudi.§.oportet.collat.vj.

Iudex non iure pronuncians facit iniuriam.

Institut.de iniur.circa princip.ff. de euic. l. si per imprudentiam.

Iudex nō potest mutare pœnam à lege statutam.

l.finali.C.ne sanctum baptisma.

Iudex non potest suos subiectos compellere, vt in eum compromittant. ff.de ar.l.sed si in seruum.

Iudex potest suū errorē corrigere si malè sit ĩterlocut⁹

l.quod iussit.ff. de re iud. extrà, de appellat. c.cum cessante.de senten.excommunic. cap. sacro.

ſacro. & de accuſ. cap. qualiter & quando. quod facit contra aduocatos, & conſiliarios principum, qui ſuum errorem ſuſtinent.

Iudex quilibet poteſt de qualibet cauſa cognoſcere, q̃a ille poteſt, cuius officium eſt altiſſimum.

l. vbi autẽ nõ apparet. §. j. ibi cũ oppoſitionẽ. & ff. de verb. oblig. modo officiũ iudicis eſt altiſsimũ. ff. de iuriſd. oĩm iud. l. j. ergo quilibet iudex poteſt. & c. per. l. j. de dona. Cõtrà, d. l. magiſtratus. & l. ij. ff. de iuriſd. omn. iud.

Iudex ſemel functus ſuo officio ſiue benè ſiue malè, non poteſt amplius fungi.

ff. de reg. iur. l. iudex.

Iudex ſi quis ſit, arbitrium ſuſcipere eiuſdem rei, de qua iudex eſt, inve ſe cõpromitti iubere, probibetur.

l. Iulia: & ſi ſententiam dixerit, non eſt danda pœnæ perſecutio. Vlpian. in l. Sed ſi quis in ſeruũ. de recept. arb. Daretur enim anſa Magiſtratibus concutiendi ſubditos.

Iudicem precibus conſtituere non oportet.

ff. de iudi. l. obſeruandum.

Iudices & alij duces debent largè de rebus ſuis diſtribuere, & maximè eccleſijs.

in authent. de eo, qui eccleſiaſticã parua penſione. §. quid enim cauſetur. collat. ij. aliàs, eſt authent. de non alien. aut permut. re. eccleſ. §. ſinimus.

Iudicio quaſi contrahimus.

ff. de pecu. l. licet. §. ſed ſi filius.

Iudicium familiæ erciſcundæ non poteſt quis niſi ſemel intendere.

ff. famil. erciſc. l. ſi filia.

Iunius

Iuniores ſunt habiliores ad quodcunque artificium, quàm ſenes.
l.præcipiunt.ff.de ædil.edict. Contrà, C. de poſtu.l.prouidendum.

Iuramentum contra bonos mores præſtitum nullius eſt momenti.
in authen.de iuriur.à mor.præſ.propter mẽſuram ſubſtantiæ ſuæ.§.non ſolum. colla.v.

Iuramentum factum in pacto à iure communi remoto non eſt obſeruandum.
ff.de pactis.l.iuriſgen.§.fin.

Iuramentum non facit licitum, quod alias eſt illicitum.
C.de non numerat.pecun.l.final.

Iuramentum non tollit ius commune.
l.vltim.C.de non numer.pecun. & de tranſact.l.ſi ex falſ.

Iuramentum obtinet locum probationis.
ff.de iureiur.l.ſed & ſi poſſeſſori. §. fin. & l. non erit.§.ij.ff.eod.

Iurans debet tenere, & tangere ſanctuariũ ſiue librũ, ſuper quo iurat.
in authent. iuſiuran. quod præſta. ab his. in princip.colla.ij.

Iure & non vi debitor conueniendus eſt.
ff.quod met.cauſ.l.extat. & C. de act. & ob-l.negantes.

Iure naturali omnes homines liberi naſcebantur.
l.manumiſsiones,ff.eod.tit.

Iuri pro ſe introducto, quilibet renunciare poteſt.
l.ſi quis.C.de pactis.

Iuris authoritas aliquem excuſat.
cap.inter alia,de ſenten.excommun.

Iuriſ-

Iurisdictio est iudicis danda licentia.
ff.de iurisdic.omnium iud.l.iij.in fin.
Iuris nomen à iustitia appellatur.
l.j.in princ.ff.de iustit.& iur.
Iuris præcepta sunt hæc: honestè viuere: alterum non lædere, ius suum vnicuiq; tribuere.
Institut.de iust.& iur. §.iuris præcepta.
Ius ciuile est, quod ex legibus, plebiscitis, senatuscon-sultis, decretis principum, authoritate prudentum venit.
ff.de iustit.& iur.l.ius autem ciuile. Item dicitur & ius ciuile, quod nec in totum à iure naturali, vel gentium recedit: nec per omnia ei seruit. ff.de iust.& iur.l.ius ciuile.
Ius dicitur locus, in quo ius redditur.
ff.de iust.& iur.l.final.
Ius est ars boni & æqui, cuius merito nos quis sacerdotes appellat.
ff.de iust.& iur.l.j.
Ius est lex firmißima, quò ad mundum.
Institut.de rer.diuis. §.sanctæ quoq; res.
Ius est res sanctißima, quo ad animam, quia eius præcepta, concordant cum diuinis.
ff.de iust.& iur.l.iustitia. §.iuris præcepta.
Ius gentium est, quo gentes humanæ vtuntur.
l.j.§.fin.ff.de iust.& iur.& l.omnes.in fin.
Ius honorarium est, quasi viua vox iuris ciuilis.
l.nam & ipsum.ff.de iust.& iure.
Iusiurandum pro veritate accipitur.
ff.de iureiur.l.sed & si.
Ius naturale est, quod natura omnia animalia docuit.
Instit.de iure nat.gent,& ciui.in princip.

Ius na-

Ius naturale immutabile est.
Institut.de iur.nat.gen.& ciu.§.penul.& vlt. Contrà,ff.de vac.re.l.ij.& ff.de condi.indeb. l.nã natura ĩ certo.in princ.& instit.de vsuc.

Ius naturale non constituitur per adoptionem.
ff.de adoption.l.qui in adoptionem. nec per epistol.C.de,pba.l.nõ nudis.& l.nõ epistolis

Ius oritur ex facto.
l.si ex plagis.§.in cliuo.ff.ad l.Aquil.

Ius prætorium est,quod prætores introduxerunt,adiuuandi,supplendi, vel corrigendi iuris ciuilis gratia, propter vtilitatem publicam.& Honorariũ dicitur ab honore prætoris.
ff.de iust.& iur.l.ius autem ciuile.in fine.

Ius priuatum est,quod ad singulorũ vtilitatẽ pertinet.
Institut.eod.§.eo.

Iüs publicum est,quod ad statũ rei Romanæ spectat.
Instit.de iust.& iur.§.penult.

Ius publicum in sacris, in sacerdotibus, in magistratibus consistit.
ff.eod.l.eod.§.publicum.

Ius publicum pactis priuatorum mutari non potest.
ff.de pact.l.ius publicum.

Ius singulare est,quod cõtra tenorem rationis, propter aliquam vtilitatem, autoritate constituentium introductum est. ff.de legib.

Iussus iudicis aliquem excusat.
ff.de aq.pluu.arcend.l.quãquã autẽ. in princ. ff.de iurisd.oĩm iud.l.si quis id. §. doli mali. & de his qui notãt.infam.l.furti.§. qui iussu. ff.quod vi aut clam.l.iiij.§.nõ iure. ff. quod fal.tuto.aut.l.interdum. Contrà,C.de appella.l.quo-

la.l.quoniam

Iussus prætoris aliquem excusat.

ff.de iurisdictio.omniũ iud.l.si quis id.§.doli mali.ff.de mi.l.ait prætor.§.quod tamen.

Iussus principis facit aliqd licitũ, q alias esset illicitũ.

ff.de reg.iur.l.non videtur.

Iusta ignorantia, & probabilis debet excusare.

Instit.mandat.§.sed vtilitatis.aliàs,§.rectè.

Iustè deprecantibus nihil debet denegari.

ff.de his,qui sunt sui vel alien.iur.l.si dñs.§.sed dominorum.institut.eo.§. dominorum.

Iustè possidet, q autoritate p̃toris, seu iudicis possidet.

l.iustè.ff.de acquirend.possess.

Iustitia est constans & perpetua voluntas, ius suum vnicuiq; tribuens.

instit.de iust.& iur.in princ.& ff.eo.l.iustitia.

Iustum est eum teneri, qui princeps fuerit delicti.

ff.de seru.corrup.l.in hoc iudicium.

Iustum est vt ille, qui alium decipere credit suam sentiat iacturam.

in authen.de emphi.contrac.§.si quis. col.ij.

Iustus dolor in aliquo excusat.

C.ad l.Iul.de adul.l.Gracchus.& ff.ad l.Cornel.de sica.l.j.§.fin.& de adult.l.si adulteriũ.§.imperatores.

☞ Deest K. quia non est Latinorum litera, ideo non vtuntur ea, nisi in paucis quibusdam Græcis dictionibus.

DISTINCTIO
DECIMA.

Largius expendit, qui sperat sibi aliqua euenire.
ff.de pet.hæred.l. sed & si. §. si quis re sua.
Lata culpa dolo æquiparatur.
ff. si mensor fal.mo.l.j.
Latrones possunt quæstionari de feriato, fortè die paschæ, & possunt condemnari.
l.prouinciarum.C.de ferijs di.Cōtrà, de l.iij. C. de episc. aud . vbi dicitur omnia vincula dissoluuntur die paschæ.
Legatarius potest esse testis in causa testamenti.
ff.de testa.l.qui testamēto.instit.eo.§. penul.Cōtra:quia nemo testis in sua causa.etc. ff.de testi.l.nullus.C.eod.l.omnibus.
Legatum debet deferre emolumentum à quodam.
ff.de lega.iij.l.qui concubinam.
Legatum est donatio quædam in testamento relicta.
l.legatum.ff.de lega.ij.
Legatum relictum sub vna conditione adeptum videtur esse relictum sub contraria conditione.
l.aliquando.ff.de condit.& demonst.
Lege cauetur, quod iuris est in principali, & in accessorio.
ff.de accept.l.& si iusiurandum. §. & si fideiussori.
Legem superioris tollere nemo potest.
ff.de arbi.l.nam magistratus.
Leges dant formam, futuris negotijs.

l.leges

l.leges & conftitutiones.C.de legi.

Leges ab omnibus debent fciri & obferuari.

l.leges facratifsimæ. C. de leg. & l. iij. C. de legibus.

Leges egent armis.

ff.de rei vendic.l.qui reftituere.

Leges nobilißimos aperiunt thefauros.

§.nos verò.in procem.ff.

Leges non permittunt aliquem in paupertate viuere, nec in anxietate mori.

in authen.de hære.& fal.in fin.coll.j.

Leges non trahunt ad præterita negotia, fed ad præfentia & futura.

C.eod.tit.l.leges.

Leges fanctißimæ, quæ conftringunt vitas hominum, ab hominibus fciri debent, & obferuari.

C.de le.l.leges fanctifsimæ.

Leges funt intelligendæ fecundum materiã fubiectã.

l.quod fi quinto anno.ff.commo.

Leges funt facratißimæ.

l.leges facratifsimæ.C.de legib.

Legibus expreffum eft: illicitæ rei iufiurandum non oportere feruari.

in authen.quod eis.C.de nup.

Legis virtus eft, imperare, vetare, permittere, punire.

ff.eod.l.lege.

Legitime factum nullam pœnam meretur.

C.ad leg.Iul.de adul.l.Gracchus.& C.de admi.tut.l.fancimus. & ff. de reg. iur. l. nemo damnum.Sed contrà,C.de fecund.nupt. l. j. & in authen.de refti.& ea,quę pa.§. fin.& C. de rei vend. quoties.& ne tut.vel cur. l. j. &

C.rem alienam gerentibus.l.j.

Legitimum tempus est triennium.

l.properandum.C.de iud.

Legum auditores, noui Iustiniani nuncupandi sunt.

ff.in proœmio.§.in reliquam.

Legum correctio est euitanda.

C.de appell.l.præcipimus.in fin. C. cum expediat.de elect.in vj.

Leui præsumptioni non est standum.

ff.de minorib.xxv.ann.l.deniq;.

Leuis castigatio duntaxat permissa est docenti.

ff.ad l. Aquil.l.sed & si.

Lex debet esse de bono dubio, & de difficili casu.

l.quod Labeo.ff.ad Carb.

Lex est commune præceptum virorum prudentum consultum, delictorum, quæ sponte vel ignorantià contrahuntur coertio: communis reipub. sponsio.

ff.de legib.l.j.

Lex est donum Dei. l.ij.ff.de legib.

Lex est, quod populus Romanus senatorio magistratu interrogante, veluti consule constituebat.

Institut.de iur.natur.§.lex est.

Lex est sanctio facta, iubes honesta, prohibẽs cõtraria.

l.nam & Demosthenes.ff.de legi.cũ ibi not.

Lex generaliter loquẽs nõ extẽditur ad casus contrariũ spectantes. l.nemo.C.qui re. fac. poss.

Lex non debet fieri propter bonas fœminas, quia raræ sunt: sed propter malas: quia multæ sunt.

vt ĩ l.scripta.ĩ auth.vt sine ꝓhibitiõe matres debi.& credi.§.quia verò.col.v. Nã ex his, quę fortè aliquo vno casu accidere possunt, iura nõ constituuntur. l.ex his. ff.de legibus.

Lex non debet imponi verbis, sed rebus.

l.ne in arbitris.C.de arbit.

Lex quamuis dura, ſeruanda eſt.

l.proſpexit.ff.q & à quib.xix.diſt.in nemo iã.

L*Ibellus debet offerri iudici, & ꝑ iudicẽ aduerſario.* C.de litiga.l.ij auth.litigioſa.Et not.quod aliquãdo offerens libellũ ſuper rei vendi.implorat iudicẽ vt interroget aduerſariũ vtrum poſsideat vel dolo deſierit poſsidere: quia ſi nõ poſsideret,talis actio cõtra ipſum eſſet inutilis.extr.de iudi.cap.examinata.Inſtitu. de interdic.§.retinẽdę. ſi verò neget ſe poſsidere,& tu poſsis ꝓbare quod poſſidet,& cautè velis agere,nõ debes intẽtare retinẽdę,ſed vt de mẽdacio puniatur.vt fiat de poſſeſſore petitor. ff.de rei vendic.l.petitor.& eſt duplex libellus:ſ.cõuẽtionalis,&accuſationalis. Primus,in ciuilibus:ſecũdus, in criminalibus habet locũ.in primo cõtineri debet nomẽ actoris,& rei & iudicis,corã quo litigatur & res,q̃ petitur,& dies in quo libell9 datur.Vnde ver.

Quid quis,coram quoquo iure petatur & à quo,
Hæc bene ſeruata quiſque libellus habet.

In ſecũdo verò debet cõtineri nomẽ actoris, rei iudicis,& crimẽ,de quo agitur,& quãdoq; ꝑſona,cũ qua crimẽ eſſe dicitur.& loc9 ĩ quo & dies accuſatiõis &ꝓfeſsio accuſatoris corã iudice:& mẽſis,ĩ q̃ eſt cõmiſsũ,dies aut hora.

Libellus eſt breuis ſcriptura,narrationem actoris in ſe continens: vt C.de appel.l.ampliorẽ.§.litigatores.& libellorum dictatores nõ debẽt vti verboſis aſſertionibus. l.ampliorẽ. §. in refutatorijs.C.de appell.

Liber homo non recipit æſtimationem.

ff.de his,qui eiece.vel effu.l.final.

Libertas est naturalis facultas eius, quod cuiq; facere libet,nisi vi aut iure prohibetur fieri.

Instit.de iur.person.§.j.

Libertas est res inæstimabilis.

ff.de reg.iur.l.libertas inæstimabilis.

Libertas omnibus rebus fauorabilior est.

ff.de reg.iur.l.libertas oĩbus rebus vt supra.

Libertas præferenda est commodo pecuniario.

Instit.de eo cui lib. cau. bo. adijciuntur.§. hi autem quos.in fin.

Libertas semel competens non potest retractari.

Instit.de eo cui li.cau.§.hi autẽ quos.in fin.

Libertini sunt,qui ex iusta seruitute manumißi sunt.

Instit.de liberti.in princip.& ff. de stat. hom. l.libertini.

Libertus tenetur præstare reuerentiam patrono suo.

l.j.C.de obsequijs.

Liberum corpus non recepit æstimationem.

l.j.§.sed cum homo.& l.fin.in fine.ff. de his, qui deie.vel effu.& ff.si qua pau.fer.dicatur. l.ex hac.sic nec res sacra.ff.de rer.diuis.l. sacra.& §.fin.

Licet alicui naturaliter in corpus serui seruire.

ff.de pact.l.sed si damnum.

Licet consuetudo sit magnæ authoritatis, nunquam tamen præiudicat veritati aut legi.

in cap. cum causa, extra, de sent. & re iudic. nisi fuerit legitima & pręscripta. vt in cap.vltimo,de consuetudine.

Licet furiosus vxorem ducere non poßit: retinere tamẽ matrimonium potest.

ff.de

ff. de his, qui sunt sui, vel alien. iur. §.patre furioso.

Licet mihi aliquis fraudem faciat, nō propter hoc alijs facere debeo.

l.si pater tuus.C.de nouationib.

Licet præfationibus vti.

ff.si cert.pet.l.j.

Licet res peruenerit ad casum, in quo incipere non potuit, non propter hoc vitiatur.

ff.de iudi.l.cæcus.& l.si quis. Contrà, de l.si quando.eod.tit.

Licet in stipulationibus legatis fideicommissis, et mortis causa donationibus iusiurandum remittatur, non tamen remittitur conditio.

ff.de condi.instit.l.qui sub conditione.

Licet testamentum rumpatur, legata, & libertates debentur.

ff.de inoff.testa.l.cum mater.

Licet vnicuiq; sanguinem suum redimere.

l.fin.ff.de receptorib.& l.fin.ff.de bonis eor.

Licitum est inimico facere damnum, nedum in corpore, sed in rebus.

Institut.de rer.diuis.§.item ea, quæ ab host.

Licitum est negligere rem suam.

ff.de pet.hæred.l.si quid possessor.

Licitum est purgare moram.

ff.de constitut. princ.l. sed si alia. Contrà, de l.magnam.C.de contrahen.& commis.stip.

Lites ex litibus non debent oriri.

l.quidam.ff.si cert.petat.

Litigatio facit omnes esse pares possessores.

l.sed si.ff.de petit.hæredit.

Locus, est argumenti sedes, vnde ducitur argumentũ.
Nam locus nihil aliud est, quàm communis quædam rei nota, cuius admonitu, quid, & quomodo in quaq; re probabile sit, potest inueniri, vel in ipsa causa, vel extra causam, de qua quæritur.
Locus est duplex. Intraneus seu artificialis, in ipsa hærens causa, & artificio quodam excutiendus: vt apud Papinianum in l.j.ff.de offic.eius cui mandat.est iurisd.huius rei inquit fortissimũ argumentum est, quod lege Iulia de vi nominatim cauetur. Extraneus, qui ex aliis rerum adminiculis, siue vlla arte suggerit probationem: vt sunt, Rumor, seu fama, Tormentum, Tabulæ siue instrumenta scriptorum, Iusiurandum, testes.

L*Onga dilatio non debet esse damnosa.*
l.j.§.in omnibus.ff.de iudic.

Longe cõmodius est possidere quàm à possidẽte petere.
ff.de rei vend.l.his quoq;.instit. de interdic. §.commodo autem.vel §.retinendæ.

Longissima vita hominis est centum annorum.
l.final.C.de sacros.ecclesia.

Longum tempus dicitur decennium.
ff.de vsu.l.cum de in rem. in glos. super verbo, longo.& C.de præscrip. long. tempo. x. vel xx.annorum.in rubrica.

L*Vdus noxius in culpa est.*
ff.ad l.Aquil.l.item.

Ludꝰ scacorũ est pmissus: qa cõsistit ĩ ingenio naturali
Not.in auth.interdicimus. C.de epis.& cler.

Ludus tabularum & probibitus.
in auth.de santiss.epis.§.interdicimus.col.ix.

DISTIN-

DISTINCTIO

VNDECIMA.

Agis dignũ trahit ad se minus dignũ.
ff.de rei vend.l.qui delictis.
Magis ætati, quàm dementiæ succurrendum est.
ff.de tu.l.quibus.
Magis est inspiciendus sensus quàm scriptura. C.de le.præ.l.iij.
Magis punitur seruus, quàm liber ex eodem delicto.
C.de fund.rei priua.l.scriptum.
Magis statur dictis vnius affirmatiuæ, quàm pluribus negatiue.
Not.glos.l.diem proferre.de arb.
Magis succurritur de damno vitando, quàm de lucro captando.
C.de iu.deli.l.final.
Maior castitas requiritur in muliere quàm in viro.
C.ad Orfi.l.si qua illustris.& in authen. qũo oport.episc.& cle.§.oportet.ij.collat.j.
Maiori parti standum est.
l.duo ex tribus.ff.de re iudic.
Maior pœna est inter homines esse, & hominum carere suffragijs, quàm ab his penitus separari.
C.de aposta.l.ij.& l.final.eod.tit.
Maior xiiij.annorum potest facere testamentum.
ff.de testamentis.l.qua ætate.& institut.quibus caus. maior. non licet. §. cùm ergo certus modus.
Maius gaudiũ est in cœlis super vno peccatore pœnitẽtiã agẽte, q̃ super nonaginta iustis, qui pœnitentiã non egerunt. I iiij vt ff.

vt ff.de mino.l.iij.

Maius impedimentum est naturæ, q̃ accidentium.

Institut.de adop.§.illud.

Mala electio est in culpa.

l.item videndum,aliàs,vendendũ. ff. de pet. hæred.& ff.de neg.gest.l. nã & seruus.§. fin.

Mala exempla non sunt sequenda.

ff.ad Marcel.l.j.

Mala impediunt contrahenda, quæ non dirimunt iam contracta.

l.patre furioso.ff.de his,qui sunt sui.

Mala simpliciter sunt magis detestanda,quàm mala secundum quid.

de contrahen.emption.l. quod sæpè.

Male actum semper præsumitur iniuriosè esse actum.

ff.ad leg.Aquil.l.si quis.

Maleficia non debent remanere impunita.

ff.ad l.Aquil.l.ita vulneratus.circa fin.

Malitia supplet ætatem.

C.si minor maiorem se di.l.iij.

Malitijs hominum fauendum non est.

ff.de seru.corrupt.l.j.§.persuadere.

Malitijs hominum obuiandum est.

ff.de rei vendic.l.in fundo alieno.§.penult.

Malos mores infirmitas animi non excusat.

C.si aduersus delict.l.j.

Malum est peccare,diabolicum perseuerare.

Not.glos.C.quomodo & quand. iud.sen.fer.de l.consentaneum. in verb. perseuerauit.

Malum exemplum debet reprobari.

l. obseruandum. ff. de iudic. & ff. ad se.con.

ma.

ma.l.j.

Mandata non indigent probatione.

ff.de pact.dotal.l.j.& ij.q.j.mandata.

Mandatum contra bonos mores non est obligatorium.

Institut.mandati.§.illud quoq;.

Mandatum debet esse gratuitum.

Instit.eod.§.fin.& l.j.§.mandatum.ff.eod.

Mandatum re integra sola reuocatione finiri potest.

Instit.mandati.§.rectè quoque.

Mandatum suscipere liberum est, susceptum autē consumendum est.

Instit.mand.§.penult.

Manifesta probatione non indigent.

l.si verò.§.j.ff.qui satisdar.cog. & ff. de act. empt.l. emptorem.in fin. j. respons. & ff. de do.pręleg.l.j.in fin.& C.de accus.l.ea quidē.

Manumißio est libertatis datio.

ff. de iust. & iur. l. manumissiones. institut. de liber.

Maritus committit lenocinium duobus modis: primo quando vxorem suam vendit.

C.de cond.ob turp.caus.l.mercalem. Secundo modo, quando maritus vxorem condemnatam de adulterio habet, vel sciens eā adulteram retinet.ff.ad l.Iul.de adult.l.ij. §. j. & l.mariti.& C. eod.tit.l.ij.

Masculinum concipit fœmininum.

l.j.ff.de constitu.pecun.

Masculus dignior est femella.

l.j.ff.de sen.

Materfamilias dicitur quæ est notæ autboritatis, & honestè viuit in domo sua.

ff.de

ff.de li.exhib.l.iij.§.final.& ff.de his qui sunt sui & alien.iur.l.nam ciuium.

Matrimoniũ est viri & mulieris cõiunctio, indiuiduã vitæ consuetudinem retinens.

Institut.de pa.po.§.j.

M*Ediam viam tenuere beati.*

not.glo.l.j.vers.Labeo.ff.de aq.plu.arc.

Media via est eligenda.

ff.si pars hęred.pet.l.antiqui.ĩ auth.de cõsul. circa.princ.coll.iiij.& facit ad hoc.ff.de offic. procõsul.l.solẽt.§.fin.insti.de rer.diuis. §.cũ ex aliena materia. & instit.quib. caus.maior. non licet.§.penult.

Medium trahit duo extrema.

ff.de seruit.rust.præd.l.qui sella.

Melior cõditio dñi per seruos fieri potest non deterior.

ff.de reg.iur.l.melior.

Melior est conditio possidentis.

C.de rei vend.l.fin.instit.de interdic.§. com modũ.& ff.de verb.oblig.l.si seruum.

Melioris conditionis non debet esse stultus q̃ peritus.

ff.quod vi,aut clam.l.Seruius.

Melius est delinquere in faciendo quam in omittendo.

l.Iulianus.§.j.ff.de act.empt.& l.si sterilis.§. cum per venditorem.eod.tit.

Melius est intacta iura seruare, q̃ post causam vulneratã remediũ quærere. C.in qb.caus.ĩ integr. rest.l.fin.& C. qñ licet vnic. sine iud.ven.l.j.

Melius est nocentẽ dimittere & nõ punire, q̃ innocentem condemnare & punire.

ff.de pœn.l.absentem.

Melius est omnia mala pati quàm malo consentire.

xxij.q.

xxij.q.V.ita.

Melius est partem habere, quàm toto priuari.

Institut.ad l.Falci.§.diuerso.

Melius est pauca idoneè & cautè agere, quàm multis intereße periculosè.

in authen.de tabel.circa med.§.& verò.

Melius est pignori incumbere, quã in personã agere.

Instit.de fur.§.furti autem.

Melius est, vt aliquis seipsum corrigat, quàm expectet seipsum ab alijs corrigi.

in authen.de nup.§.j.

Melius potest quis videre alienum errorem, quã suũ: vt patet in ludo de schacis. Nam melius videt, qui ibi aßistit, quàm lusor.

not.glo.l.error.ĩ fin.glo.C.de iu. & fac.ign.

Memoria hominum labilis est.

C.de vet.iur.enucl.l.ij.§.si quid autem.

Mendacium est falsa significatio vocis cum intentione fallendi.

ff.de inter.ac.de ætate. in glos. & est definitio D.Augustini.

Mendacium punitur.

ff.si quadr.paup.feciss.dicat.l.ij.

Mens est potius attendenda, quàm verba legis.

l.scire.ff.de excusat.tutor.

Mens & propositum facientis debent inspici.

C.ad l.Corn.de sicar.l.j.& ff.eod.l.diuus.

Meretrix non est infamis.

Not.gloss.ff.si quis à pa. fuerit ma. l. Pantonius: quod intellige in infamia facti esse verum: secus in infamia iuris. vt ibi not.

Metu pœnarum homines retrahuntur à delictis.

C.de

C.de seru.fugit.l.cum seruum.

Metus est instantis, vel futuri periculi causa mentis trepidatio.

l.j.§.metus.ff.quod met.cauſſ.

Miles appellatur à militia, id est, duritia, quam pro nobis sustinent.

l.j.ff.de testa.milit.§.vltim.

Miles magis scire debet arma, quàm leges.

l.scimus.circa princip.C.de iur.deli.

Miles non potest aliquem accusare, nisi suam, vel suorum iniuriam prosequatur.

l.non prohibentur.C.qui accusar.non poſſ.

Milites non possunt esse aduocati.

Instit.de exception.§. penult. quia debẽt intendere, vel vacare circa arma. C.de iur. delib.l.scimus.iuxta princip.

Miles non potest esse procurator.

l.militem.C.de procuratorib.

Milites dicuntur defensores nostri domini.

l. ab hostibus . C. de postlim. reuerſ. & redemp.ab hostib.

Minimè sunt mutanda, quæ interpretationem semper habuerunt certam.

l.minimè.ff.de legib.

Minor xiiij. annis non potest testari.

l.qua ætate.ff.de his, qui testa.fac.poſſ.

Minor xviij.annis non potest iudex.

l.quidam consulebant.ff.de re iudic.

Minores xxv.annis hæredes scripti non tenentur vindicare mortem testatoris, si testator ab aliquibus interfectus fuerit.

l. minoribus. C. de his, qui. vt indig. secus

maio-

maiores essent xxv. annis, quia tenerentur vindicare mortem testatoris, vt in eadem l. minoribus. §.quod si maioris,& si vnus illorum,qui interfecerunt testatorem, fuerit accusatus, & appellat: tunc maiores hæredes scripti tenentur defendere appellationem.

Minor xxv.annorum non potest esse procurator.
ff.de procurat.l.quod si minor.

Minus est habere actionem,quàm rem.
ff.de re iu.l.minus est.

Minus peccat,qui illicita docet,quàm qui addiscit.
l.ij.C.de hære.& l.culpa.de malefic.

Minus tribuit,qui nihil tribuit.
Not.instit.quod cum eo qui.§.introduxit.& ff.de tribu.l.illud.§.si cuius dolo.& ar.ff. de verb.sig.l.minus.& l.verbum amplius.

Minus tribui videtur, & si nihil tribuatur.
ff.de tribu.l.illud.

Mitius agitur cum lege,quàm cum ministro legis.
Not.glos.l.consensus.ff.de pact.dotal.

M*Odestius facit,qui refert,quàm qui iurat.*
ff.de constit.pecun.l.illud.

Modica refectio ad vsumfructum pertinet.
ff.de vsufruct.l.hactenus.

Modicum tempus dicitur decem dierum.
ff.de constitut.pecun.l.promissor.

Momentanea possessio dicitur, quæ parum potest manere penes possidentem, quia statim potest agi contra ipsum iudicio possessorio.
ff.de acq.possess.l.non videtur.

Mors est hominis vitæ finis & terminus.
in authent.de hære.& fa.

Mors om-

Mors omnia soluit.
in auth.de nup. §.deinceps.coll.iij.& iiij.
Mortale ingenium debile, est, & exiguum.
l.ij.C.de vet.iur.enucleand.
Mortale peccatum non dimittitur dimißione veniali, sed non econtra. quia mortale opponitur charitati, veniale feruori charitatis.
vt notat̃ per Ioannẽ Andręã in procœm.sexti.
Morte extinguitur crimen.
l.j.C.si re.vel accu.mor.fu.
Morte mandantis expirat mandatum.
Institut.mandati.§.item.
Mortem fugere vel euitare non licet iustè inteficiẽdis.
xxiiij.q.v.non est nostrum.
Morte nil certius est: nil verò incertius est eius hora.
l.j.ff.de condition.& demon.
Mos antiquus (seu antiquorum) seruandus est.
C.de testa.l.testamenta omnia.ff.de iur.omnium iudic.l.more.l.maximũ vitiũ. C. de li. præter.& exhæ.
Mos perinde & consuetudo Regionis seruanda est.
ff.de ventr.inspic.l.j.

M*Vlier debet præstare operas, & ad illud officium deputatur.*
ff.de oper.liber.l.sicut.
Mulieres nõ possunt accusare, nisi res ad eas pertineat.
C.qui accusare nõ possunt.l.senatuscõsulto.
Mulieres non debent conueniri ol culpam maritorum.
l.ij.C.ne vxor pro mari.
Mulieres non possunt postulare.
l.j.§.sexum.ff.de postul.

Mu-

Mulieres non possunt pro alio interuenire.

l.j.ff.ad senat. cons. Vellei. nisi in sex casibus positis.in l.j.in glos.ff.eod.tit.

Mulieres suæ pudicitiæ memores, & operum quæ eis natura permisit, arbitrium suscipere, vel alio modo iudicium exercere non possunt.

l.fin. C. de recept. arbit. Et hoc iustius est, quicquid distinguat, c.dilecti filij.de arbit.

Mulieres sunt falsæ, fragiles, & corruptibiles.

Not.gloss.ff. de testam. l. qui testamento. §. mulier.institut.de testam.§.testes.

Mulieres sunt loquaces.

ff.de postul.l.j.§.sexum.

Mulieres sunt remotæ ab omnibus officijs publicis; vel ciuilibus.

ff.de reg.iur.l.ij.

Mulier est auara, nam faciliùs se obligat, quàm alicui donet.

l.sed si ego.in fin. ff. ad sen. cons. Velleia. & ibid. not. gloss. quod genus mulierum est auarissimum in donando. Sic C. de donat. ante nupt.l.si à sponso.ff.de don.inter virum & vxor.l.si stipulata.in fin.

Mulier est sagacior masculo.

l.ij. §. fœminas. C. de his, qui ve. æt. imp. & ibi not. gloss. quod mala herba citò crescit.

Mulier grauida excusatur, si non veniat ad iudicium, licet non sit valetudine impedita.

l.ij.§.si non propter.ff.si quis cau.

Mulier in potestate sua liberos non habet.

Institut.de adopt.§.fœminæ.

Mu-

Mulier minus audet quàm masculus.
C.ad leg.Iul.maiest.l.quisquis.§.ad filias.
Mulier non potest esse procurator.
ff.de procur.l.neque fœmina.
Mulier non potest esse iudex.
l.cum prætor.§.non autem.ff.de iudic.
Mulier non potest esse testis in testamento.
ff.de testa.& ff.qui testa.fac.poss. l. qui testamento.§.mulier.
Mulier nullam discretionem habet.
ff.de iud.l.cum prætor.§.non autem. tamen ibi potius habetur contrarium.
Mulier quæ damnauit & saluauit.
in authent.vt liceat maio.& authen. in gloss. in verb.leges.circa fin.constitutionis.
Mulier, quæ vult mortem filij persequi, prius debet probare se matrem.
l.non ignorat.C.qui accus.non poss.
Mulier transiens ad secunda vota, tria optima negligit. Deum, defuncti memoriam, et filiorũ charitatẽ.
in authent. de nupt. §. nos autem miramur. colla.iiij.aliàs est,§.si autem tutelam.
Multæ viæ ad malũ perpetrandum se offerunt.
in authent.de nupt.collat.iiij.
Multa impediunt contrahenda, quæ non dirimunt iam contracta.
ff.de his qui sunt sui vel alien. iur. in l. patre furioso.gloss.in verb.retinere.
Multa priuilegia dantur aduocatis.
l.sancimus.C.de aduocat.diu.iud.
Multa propter importunitate petentium cõceduntur, quæ aliàs non concederentur.

l.j.C.de pe.bo.ſublatis.

Multa tranſeunt in vniuerſitate, quæ per ſe non tranſeunt.

l.in modicis.ff.de contrahen.emption.

Multis caſibus locus eſt exemptio.

ff.de pœn.l.aut facta.

Multitudo oneroſa nihil habet honeſtum.

in authn.de referendariјs.§.j.collat.ij.

Multo vtilius eſt pauca effundere idoneè, quàm multis inutilibus homines prægrauari.

l.ij.C.de vet.iur.enuc.§.contrarium.

Multum facit oculorum inſpectio.

l.ſatiſq.in fin.ff.de in ius vocand.& ff.de acquir.poſſeſſ.l.quod meo.§.ſi venditorem.

Mutus, ſurdus, abſens, non poſſunt ſtipulari.

l.j.ff.de verb.oblig.in princ.

Mutus, ſurdus, furioſus, impubes, non poſſunt eſſe iudices.

ff.de iudic.l.cum prætor.§.non autem.

Mutuum eſt contractus celebratus traditione vera & ficta rei conſiſtentis in numero, pondere, vel menſura, cum ſpe recipiendi, idem in genere ſuo, ſecundum Bartolum.

DISTINCTIO

DVODECIMA.

N*Atura, cohæret ſolo ſuperficies.*

l.obligationum ferè. §.placet. ff. de act.& oblig.

Naturalis obligatio iureiurando tollitur.

ff.de iureiur.l.final.

Natura non permisit simul in vno impetu duos infantes in vtero matris procedere.
ff.de statu homin.l.Arethusa.
Nauis ad hoc parata dicitur vt nauigetur.
ff.de vsufruct.l.arboribus.
NEcessitas non habet legem.
C.de pa.qui.fi.di.l.ij.& l.vnic. ff. de offic.consul.& ff.de excus.tut.l. non solum. §. fin.& ff. de offic.procons.l.aliquãdo.cũ multis alijs.& c.quanto.extrà,de consuetud.
Necessitas officij aliquid excusat.
l.quæsitum.ff. de in ius vocan. & de his qui. vt indig.l.tutorem.
Nec masculus nec fœmina pro se sufficiens est ad propagationem liberorum faciendam.
in authen.de trien. & se. §. & hæc omnia. in fin.collat.iij.aliàs est §.neque illa.
Nefandum est aduocatos, sine aliqua præfatione loqui.
l.prædicta.
Nefas videtur esse nulla præfatione iudici rem exponere. ff.de orig.iur.l.j.
Negans non tenetur probare.
l.iij.ff.de probation.
Negligentia cum negligentia compensatur.
ff.de compen.l.si ambo. in princ.& c. pœna pœnæ.ff.de regul.iur.l.compar.§.fin.
Negligentia omnia lædit.
in authen.de quæsto.§.sed & pigritiæ.col.vj in fin.C.de annal.except.l.penult.
Negligentia vnius alteri non debet nocere.
ff.de euict.l.rem hæreditariam. in fin. ff. de transact. l. iij. ff. ad Sylle. l. fin. ff. de noxal. action.

action.l.electio.in fine.

Negotiorum gestorum actio concurrit cum actione ex stipulatu.

l.item si.§.item si procu.ff.negoc.gest. Quid tamen(inquit Vlpianus) si à procuratore tuo stipulatus fuero?

Nemini debet abstrahi ius suum.

Instit.de his,qui sunt sui vel alie.§.fin.

Nemini facit iniuriam,qui suo iure vtitur.

ff.de reg.iur.l.nullus.& c.cũ ecclesia.de elec.

Nemo alienæ litis legitimus defensor sine satisdatione intelligitur.

ff.de procur.l.qui proprio nomine.

Nemo alieno nomine lege agere potest.

ff.de reg.iur.l.nemo alieno,hoc est,merũ imperium,& gladĳ potestatem exercere.

Nemo alieno odio debet prægrauari.

C.de inoffic.testam.l.si quis.§.legis.& C.de pœn.l.sancimus.

Nemo cogitur res suas vendere etiam iusto precio.

ff.re amo.l.nec eũ.& C.de cõtr.empt.l.ĩuit⁹.

Nemo cõpellitur ire ad iudicium die feriato.

ff.si quis in ius voc.non ier. l. ĳ. in fin. & C. de ferĳs.l.omnes.

Nemo debet esse iudex in causa sua.

ff.de recep.l.si de re sua.

Nemo debet esse negligens in suo officio.

ff.de excus.tut. l. si duas. §. nemine. & ff. de administ.tutor.l.cum plures,§.nimium.& ff. de offic.præsid.l.diuus Marcus.in fin.

Nemo debet esse nimis credulus.

l.fin.in princip.C.de accus.& l.j.§.j.ff.de eo,

per quem factum eſt,quo minus. & l.iij. §. ſi ſic accepit.ff.de in rem ver.

Nemo debet ex eodem facto pœnam & præmium reportare.

ff.de negoc.geſt.l.ſi hæreditario.

Nemo debet interrogari de conſcientia aliena.

C.de accuſ.l.fin.

Nemo debet locupletari cum iactura aliena.

ff.de condi.indeb.l.nam hoc natura.

Nemo debet mutare conſilium in alterius iniuriam.

ff.de reg.iur.l.nemo poteſt mutare.

Nemo delictis exuitur,quamuis capite munitus.

ff.de cap.dim.l.partem.

Nemo de domo ſua extrahi debet.

ff.de reg.iur.l.nemo de domo. Nam domus tutiſsimum cuiq; refugium atq; tabernaculũ eſt,& receptaculũ.ff.de in ius voc.l.pleriq;.

Nemo ex alterius contractu obligatur.

l.pe.in fin.C.ne vxor pro ma.vel è contra.

Nemo defenſor in aliena re ſine ſatiſdatione idoneus eſſe creditur.

vt inſtitut.de ſatiſd.§.ſi verò in perſonam.

Nemo diu gaudet,qui iudice vincit iniquo.

ff.de calum.l.in hæredem.

Nemo dubitat,ſoluendo videri eum,qui defenditur.

ff.de reg.iur.l.cum amplius.

Nemo ex conſilio obligatur.

ff.manda.l.ij.in fin.& inſtit.eod.§.tua gratia interuenit.

Nemo ex ſuo delicto meliorem ſuam conditionem facere poteſt.

ff.de reg.iur.l.nemo.

Nemo ex suo dolo debet lucrari.
l.non debet.in fin.ff.de dol.mal.
Nemo in necessitatibus liberalis existit.
ff.de adi.le.l.rem legatam.in fin.
Nemo intelligitur esse in peculio suo.
ff.de pecul.l.deposui.
Nemo inuitus agere vel accusare cogitur.
C.vt nemo inuitus.& c.in rubro & nigr.
Nemo inuitus cogitur suscipere procuratorium.
l.inuitus.C.de procur.
Nemo inuitus remanere in societate compellitur.
ff.de condition.indeb.l. si non sortem. §. si centum.
Nemo iudex potest esse testis in sua causa.
l.qui iurisdictioni.ff. de iurisd. omn.iudic.& C.ne quis in sua caus.iudic.per totum.
Nemo ius sibi dicere debet.
C.ne quis in sua causa ius si,di.in rub.& nig. ff.de iud.l.Iulian⁹.ff. de iurisd. oĩm iud.l.qui iurisdictioni pręest.& l.si q̧s in tãtã.vnde vi.l. extat.ff.q̃d met.caus.ĩ fin. & ff.de arb.l.pen.
Nemo plùs iuris ad alium transferre potest, quã habet.
ff.de reg.iur.l.nemo plus.
Nemo potest contra proprium iuramentum venire.
in authen.de iu.in prin.collat.vj.
Nemo potest dolo carere, qui imperio magistratus non obtemperat.
ff. de reg.iur. l. nemo potest, aliàs non potest dolo.
Nemo potest duobus dominis seruire.
vt in tit.de eo,quod arma belli deposuit.cap. j.& de feudo fœminæ.cap.j.collat.x. vbi di-

citur,qui factus est miles Dei,desinit esse miles seculi. Item scriptum est,Nemo Deo militans implicat se negotijs alienis.xxj.quæst. iij.c. apostolorum. & c.placuit. & l.de episc. & clerc.l.naturaliter.

Nemo potest habere duas vxores.

l.eum qui.C.ad l.Iuliam.de adult.

Nemo prædo est,qui precium numerauit.

ff.de hæ.l.etiam.

Nemo præsumitur iactare suum.

ff.de probat.l.cum de indebito.§.ij.

Nemo rem suam emere potest,siue sciat esse suam, siue ignoret.

l.suę rei.ff.de cōtr.empt. sed si ignorās emit, poterit repetere,quod soluit, quia nulla fuit obligatio.

Nemo sibi potest imperare neq; prohibere.

l.si de re sua.ff.de ar. imò quod verba imperatiui modi nō habēt primā psonā.ibi not.gl.

Nemo sine actione experitur.

l.q̄ties.§.itē si tēporali.ff.de administ. tutor.

Nemo videtur dominus membrorum suorum.

l.liber homo.ff.ad l.Aquiliam.

Nemo viuit vento,vt lupus.

C.de ali.pupil.pręstan.l.final. in fin.pro hoc, glos.l.sed si lege.§.quod aut quis.ff.de petit. hæred.super verb.erogasset.

Neque acquiri libertas, neq; amitti seruitus pro parte potest.

ff.de seru.rust.præd.l. vnus.

NIhil actū credimus,dū aliquid est superagendum.

l.cū Sylleianū.in fin.C.de his q.vt indig.

Nihil dat, qui nihil habet.
ff. de acquir. rer. domin. l. qui traditio.
Nihil debet esse superfluum in legibus.
ar. l. si quando. ff. de legat. ij.
Nihil dolo facit, qui suum recipit.
ff. de reg. iur. l. nihil dolo.
Nihil est adeò firmum quin rumpatur.
in authen. de nupt. §. nuptias.
Nihil est quod lumine clariore præfulgeat, quàm recta fides.
in princip. C. de summ. trinit. & fid. cathol. epistola inter claras. in princip.
Nihil est, quod nequeat actioni subijci, q̃ vera religio.
C. de summa trinit. & fid. cathol. epistola inter claras. circa princip.
Nihil est simile sibi ipsi.
ff. quod iussu. l. j.
Nihil est tam contrarium consensu, quàm error, qui imperitiam detegit.
l. si per errorem. ff. de iurisd. omnium iud.
Nihil est tam studiosum in omnibus rebus, quàm legũ authoritas.
C. de vet. iur. enuc. in princip.
Nihil facit error nominis cum de corpore constat.
ff. de contrahen. empt. l. in venditionibus.
Nihil magis bonæ fidei congruit, quã id præstari, quod inter contrah. actum est.
ff. de action. empt. l. exempto.
Nihil peti potest ante id tempus, quo per rerum naturam persolui poßit: & cum soluendi tempus obligationi additur, nisi eo præterito, peti non potest.

ff.de superfic.

Nibil refert, an res proprio nomine appellatur, an digito ostendatur.

ff.de rebus credit.l.certum est.

Nibil scientiæ legalis debet remanere incognitum.

ff.in prooem.§.itaq;.

Nibil tam naturale est, quàm eo genere vnumquodque dissolui, quo ligatum est.

ff.de reg.iur.l.nihil.&.ff. quando li. ab emp. discc.l.j.

Nibil tam studiosum in rebus inuenitur, quàm legum authoritas, quæ diuinas et bumanas res disponit, & omnem iniquitatem expellit.

C.de veter.iur.enuc.l.j.in princip.

Nibil videtur factum, dum aliquid constat addendum.

C.de his, quibus.l.penul.

Nil dolosius doloso tenetur, nec arenosius arenoso.

ff.de dol.l.si in glosa.secus tamen, si tibi feci damnum in vna re, tu mihi in alia, quia ambo agimus.ff.de noxal.l.quædam.§.j. & arg. ff. de vi.& vi.armat.l.colonus.

Nil refert, quid ex æquipollentibus fiat.

C.de instit.& substit.l.si mater. & l. final. ff. mandati.

Nimia familiaritas parit contemptum.

ff.de offic.prætor.l.obseruandum.

Nimia seuitia culpæ aßignatur.

l.præceptoris.ff.ad leg.Aquiliam.

Nimia subtilitas reprobatur.

C.de constituta pecunia.l.ij.

Nisi pueri velint se corrigere verbis, debent castigari virgis.

ff.de

ff.de offic.proconſ.l.nec quicquam.

Nobilior præſumptio in iure eſt attendenda accipiendáq.

l.meritò.ff.pro ſocio. l. Quintus. ff. de don. int.vir.& vxo.& ff.de reg.iur.l.ſemper in dubijs.Contrà,ff.de legat.ij.l.vnum ex familia. §.final.

Nobis inuitis res noſtras alius detinere non debet.

ff.ſo.ma.l.ſi filioſa.§.maritum.in fin.

Nolite inebriari vino.

l.omne delictum per vinum.ff.de re milit.

Nolite iudicare, & non iudicabimini.

& illud: Qua menſura menſi fueritis remetietur vobis.

Not.gloſ.l.rem non nouam.§.eod.C. de iudi.ſuper verb.iudicabuntur.

Non debet actori licere, quod reo non permittitur.

ff.de reg.iur.l.non debet actori.

Non debet ei ſuccurri, qui neceßitatem ſibi imponit.

l.ſi fideiuſſor.§.penult.ff.qui ſatiſdar.cog. & l.de die.§.fin.eodem tit.& ff.ſi quis cau. l.ij. §.ſi quis tamen.& C.de ac.& ob.l.ſicut.

Nomina debent eſſe conſonantia rebus.

Inſtitut.de donat.§.eſt & aliud.Contrà,quia infans fari poteſt. & motus etiam ſecundum Grammaticos dicitur à moueo,& tamen moueri non poteſt.

Nomina & verba tranſpoſita, idem ſignificant.

l.quidam.ff.de pe.le.l.præpoſteri. C.de teſta. & l.cum pater. §. fidei tuæ committo. ff. de leg.ij.

Non certiorari debuit, qui non ignorauit.

ff.de act.empt.l.j.

Non debent melioris conditionis esse, malè agentes, quàm bene.

ff.de noxal.actionib.l.nõ solũ, pro hoc gloss. circa princip.glos.l.j.C.credi.euic.non te.

Non debet alteri per alterũ iniqua conditio afferri.

ff.eod.l.non debet.

Non debet calamitas matris ei nocere, qui in vẽtre est.

ff.de stat.homin.l.& seruorum.

Non debet dari occasio delinquendi.

ff.de iudic.l.legatis.

Non debet discooperiri vnum altare, vt alterum cooperiatur.

c.cum causam.de pręben.in antiq.l.assiduis. C.qui po.in pig.ha. Item priuilegiatus contra priuilegiatum, non vtitur priuilegio. vt ibidem.

Non debet nocere alij, quod inter alios actum est.

l.nam posteaquam.in fin.ff.de iureiur.C.pe. de sent.& re iud.

Non debet via aperiri maleficijs.

ff.de carbo.edict.l.j.§.sed & si qs. ff. de liberali causa.l.ordinata.ff.de litigio. l.j. §. si inter.ff.de transact.l.cum hi.§.si cum lis.

Non desinit esse, quod nunquam fuit.

l.totum.ff.de condi.& demonstrat.

Non dicitur sciri, nisi illud verum sit.

l.j.ff.de aqua.pluu.arcend.

Non distinguimus vbi lex non distinguit.

l.præses prouinciæ.ff.de offic.præs.

Non est absurdum aliquem pro parte intestatũ videri.

ff.de inoffic.testam.l.nam.

Non est

Non est dare honorem sine onere.

Institut.de iur.natur.§.quod princip.

Non est idem iuris de parte quo ad partem, & de toto quo ad totum.

ff.de seruitu.rustic.præd.l.per fundum.

Non est indulgendum malitijs hominum.

ff.de rei vendic.l.in fundo alieno.§.penult.

Non est inspiciendum tempus canonis.

ff.qui satisdar.cog.l.creditor.

Non est licitum fideiussori emere rem debitoris, pro quo fideiußit.

l.fideiussor.ff.de distrac.pig.

Non est ludus, ex quo crimen oritur.

ff.ad l. Aquil.nam & lusus.

Non est magnum damnum in mora modici temporis.

ff.de iudic.l.si delegari.

Non est nouũ, vt lex specialiter quibusdã enumeratis, generale verbũ subijciat, quo specialia cõplectãtur.

ff.ad legem Aquil.l.si seruus.§.inquit, in fin. & C.de sacrosanc.eccl.l.generali. Vnde vers.

Nam tua res agitur, paries cum proximus ardet.
Et neglecta solent incendia sumere vires.

Isti versus notantur in gloss. super verbo extinctus.in l.si quis fumo.ff.ad l. Aquiliam.

Non est spectandum quid ratione factum est, sed quid fieri debeat.

ff.de offic.præ.l.sed licet.

Non est standum omnino præsumptioni.

not.glos.in leg.res hæreditarias.ff.de cri.expi.hæ.& C.res inter alios acta.l.j.

Non est verisimile, quod aliquis impotens inferat violentiam alicui potenti.

ff.quod

ff.quod met.cauſſ.l.final. Nam potētioribus pares eſſe non poſſumus.l. iij. ff.de alien. iu. mu.ergo nec eis violentiā inferre poſſumus.

Non euadit quis pœnam delicti, licet mandato alterius fecerit.

C.de accuſ.l.non ideo.

Non faciendū alijs, quod nobis fieri minimè volumus.

ff.quod quiſque iuris.

Non faciunt molles ad fera bella manus.

Not. gloſ. C. de excep. l. iij. in fin. gloſſ. in ver.facit.

Non intelligitur traditum, quod iure poteſt reuocari.

ff.de act.empt.l.ratio.

Non ius fauet delictorum votis.

ff.de ſerui.l.vt pomum.

Non licet accuſato de pari vel minori crimine reaccuſare.

C.qui accuſar.non poſſ.l.neganda pendente: tum prima actione, niſi ſuam vel ſuorum iniuriam proſequatur.

Non licet variare.

l.ſi cui.ff.de ſeru.& ff.de aqua quot. & æſtiu. l.fin.& ff.de l.commiſſaria.l.ſi fundus.

Non licitum eſt errare in proprio facto.

ff.ad Velleia.l.quamquam.

Non minor eſt virtus quam quærere, parta tueri.

Not. gloſſ. C. de nou. Cod. confir. ſuper verb.poſita.

Non negligenti agere, non currit præſcriptio.

C.de inoffic.teſtam.l.contra maiores.

Nō nocet conatus, vel cogitatus, niſi ſequatur effectus.

l.j.in fin.ff.quod quiſque iure.& ff. de pœ. l. cogita-

cogitationis pœnam. Contrà, C. de furt.l. ſi quis. & C. de epiſc. & cler. l. ſi quis non dicã. Sol. ibi non fuit ſtatutum in finibus cogitationis. gloſſ. de l. cogitationis.

Non omne quod licet, honeſtum eſt.
ff. de reg. iur. l. non omne.

Non omnium ratio reddi poteſt.
ff. de le. l. non omnium.

Non oportet laudando augeri malitiam.
ff. de ſeru. corr. l. j.

Non poſſum alienare, quod meum non eſt.
ff. ſi cert. pet. l. eius.

Non poteſt alijs iniuriam feciſſe, quod ſenſu caret.
ff. ſi quadrup. paup. l. j.

Non poteſt eſſe teſtis in ſua cauſa.
l. nullus. ff. de teſtib. & C. eod. l. omnibus.

Non poteſt ex vno & eodẽ iudicio res iudicata in parte valere, & in parte non valere.
ff. famil. erciſcun. l. in hac.

Non poteſt quid incipi ab eo caſu, quo debet finiri.
C. de don. ant. nupt. l. quod ſpontè.

Non poteſt quis gladij poteſtatem ſibi datã, vel cuiuſuis coertionis ad alium transferre.
ff. de offic. proconſ. l. ſolent principio.

Non poteſt videri deſiiſſe habere, qui nunquã habuit.
l. non poteſt videri. ff. de reg. iur.

Non poteſt videri improbus, qui ignorat quantum ſoluere debeat.
ff. de reg. iur. l. non poteſt videri.

Non poteſt vſucapere libertatem ædium ſuarum vicinus tuus, qui ius tuum non interpellauit.
ff. de ſer. vrb. præd. hæc autem, ſecus in ruſticis, quia

cis, quia sufficit non vsus.

Non præstat impedimentum, quod iure non sortitur effectum.

l.pactum.C.de codi.

Non probat hoc esse, quod ab hoc contingit abesse.

C.de probat. l. neque natales. & C. vnd. cogna. l.penult.

Non puto hunc esse prædonem, qui dolo caret, quamuis iure errauerit.

ff.de pet.hæredit.l.sed & si.

Non refert, an quis voluntatem suam declaret, an rebus ipsis vel factis.

ff.de legi.l.de quib.caus.

Non refert quid ex æquipollentibus fiat.

C.de do. quæ sub modo vel condit.l.final.

Non sicut viuentium, ita et defunctorum actus suspẽdi est receptum.

ff.communia præ.l.fin.

Non solent, quæ superabundant vitiare scripturas.

ff.de reg.iur.l.non solent.

Non statur in iudicio maioris partis.

ff.de seru.rust.præd.l.per fundum.

Non strictè voluntates defunctorũ sunt interpretãdæ.

ff.de vsu & habi.plenum.

Non sufficit abstinere à malo nisi fiat quod bonum est.

lxxx.dist.præcepta.in glos.in authen. de for. fideli.circ.med.coll.x.& idem not.glos. ff.de iust.& iur. l. iustitia. §. iuris præcepta. super verb.tribuere.& instit.eo.§.super verb. suũ.

Non sufficit allegare in iudicio nisi allegata probẽtur.

C.de libert.& eor.lib.l.si manumissio. Contrà, C.de probat.l.siue possidetis.

Non

Non sunt facienda mala, vt inde veniant bona.
iij.q.j.nosti.
Non valenti agere non currit præscriptio.
C.de annal.exception.l.j.
Non valet responsio, quæ lege non probatur.
Not.glos.in authen.de tri.& se.§. consideremus.colla.iij.sup.verb.erubescimus.
Non validum declaratur per validum.
ff.de his, qui vt iudi.l.cum quidam.
Non viciatur aliquid, licet veniat in eũ casum, in quo incipere non potuit.
ff.de constit.pec.l.item illa.
Non videor amittere, quod habeo, quod cum non credo habere.
ff.eod.l.mater.
Non videtur consentire, qui errat.
ff.de reg.iur.l.nõ videt̃.aliàs l.nihil cõsensui.
Non videtur factum, quod non durat factum.
ff.de in rem vers.l.si pro patre.
Non videtur petisse vel cœpisse, qui per exceptionem remouetur à petitione.
ff.de reg.iur.l.non videtur cœpisse.
Non videtur rem amittere, cuius propria non fuit.
ff.de reg.iur.l.non videtur.
Non videtur res reddita, quæ deterior facta redditur.
l.iij.§.j.ff.commodati.
Non videtur versum, nisi duret versum.
ff.de ĩ rẽ vers.l.si ꝓ patre.§.planè.ver.versum
Non videtur vim facere, qui suo iure vtitur.
l.non videtur.ff.de reg.iur.
Non vult hæres esse, qui hærenitatem ad alium transferre voluit.

ff.de

ff.de reg.iur.l.non vult.

Nota reddendo singula singulis.

Institut.de duob.reis.§.penult.

Noua placent.

Not.in procemio.ff.§. in secundo autem anno.sup.verb.quia noua.

Noxa caput sequitur.

Institut.de noxal.act.§.omn.

N*Vda creditio nunquam transfert dominium.*

ff.de acquir.rer.domin.l. nunquam. hoc verum,nisi iusta causa præcedat.

Nuda pactio obligationem non parit,sed actionem.

ff.de pact.l.iuregentium.

Nulla intelligitur mora ibi fieri,vbi nulla est petitio.

ff.de reg.iur.

Nulla actio est, quæ non aliquam originem trahat ex obligatione: & rursus obligatio ex aliquo negotio: imò reales actiones,si actorem respicias,habent personalem obligationem. Sin autem reum conuentũ: aliter est. Nemo enim dominium rei, vel ius in re potest habere,nisi ex præcedente consecutus sit gesto negotio. Ita rectè sentit Roffredus: & qui eum reprobare tentant,hi nihilminus intelligunt,quàm actionis definitionem.

Nulli credi debet se habere mandatum Principis, nisi ostenderit literas principum.

l.vnica.C.de mandatis princip.

Nulli res sua seruit.

ff.de seru.vrb.præd.l.in re.

Nullum est pignus,cuius persecutio narretur: secus in vsufructu,donec tempore pereat.

ff.de noxalib.l.noxale.

Nul-

Nullus debet agere actiõe de dolo ubi alia actio subest.
ff.de do.
Nullus videtur dolo facere, qui suo iure utitur.
l.quod & lex.§.j.ff.de lib.hom. exhibend.l. fluminum.§.j.ff.de damn.infect.
Nunquam actiones præsertim pœnales, de eadẽ re concurrentes, alia aliam consumit.
ff.de superficie.
Nuptiæ replent mundum, virginitas paradisum.
xxvij.quæst.j.nuptiæ.
Nuptias non concubitus, sed consensus facit.
ff.de cond.& demonstr.l. cui fuerit. & ff. de reg.iur.l.nuptias.

DISTINCTIO
DECIMATERTIA.

Obligatio adhæret ossibus.
l.si quis.ff.de pec.& imprimitur in os, sicut character in anima.l.j.ff.pro socio.
Obligatio est mater actionis.
Institut.de act. in princi. & ff. de procur.l.licet.§.ea obligatio.
Obligatio semel extincta amplius reuiuisci non potest.
ff.de solut.qui res.
Obsides sunt qui dati sunt à Romanis hostibus, pro captiuis redimendis, vel pro pace componenda.
Not.glos.l.obsides.ff.de testa.
Obsides testari non possunt.
l.obsides.sup.alle.nisi eis permittatur.
Obtemperare non debent litigatores in compromisso, si

arbiter aliquid inhoneſtum iuſſerit.
l.quid tamen. §. plenum compromiſſum. de recept.arbitr.

Occaſio malignandi eſt auferenda.
l. ij. in fin. C. de indiction.& Inſtitut. vi bonor.rapt. §.ſed nedum.

Oderunt peccare boni, virtutis amore:
Oderunt peccare mali formidine pœnæ.
Not.gloſ.ff.de iu.& iu. l.j. in verſ.metu pœnarum.

Odia ſunt reſtringenda: fauorabilia amplianda ſunt.
l.cum quidam.ff.de lib.& poſthum.

Officiū ſuū nemini nocere debet, ſeu eſſe dānoſum.
C.de teſta.l.dictantibus.

Omiſſo medio nō poteſt fieri tranſitus ad extremū.
l.fin.C.vnd.vi.

Omne artificiū per exercitium recipit incrementum.
l.legatis ſeruis.§.ornatricibus.ff.de legat.iij.
C.de re milit.l.milites.ij.lib.xij.

Omne ius aut in acquirendo, aut in conſeruando, aut in amittendo conſiſtit.
ff.de le.& ſe.con.l.fin.

Omne promiſſum de iure debitum eſt.
C.de ſuffrag.l. vnica.iij. reſpon. & inſtit. de verb.oblig.in princ.iūcta l.j.ff.de pact. iuxta l.non minorem. C. de tranſaction. vbi dicitur, quid enim magis fidei humanę congruit, quā ſeruare ea q̄ placuit inter eos.q.d.nihil.

Omne quod eſt nimium, vertitur in vitium.
not.gloſ.in authen. vt deter. ſit.nu.cle. circa princ.colla.j.cum ſuis allegatis.

Omne rarum, carum.

in au-

in authent.de consuli. §. j. colla. iiij. in gloss. in ver.miraculum.& ff.de legi.l.nam ad ea.

Omnes actiones, quæ morte aut tempore pereunt, semel inclusæ iudicio, saluæ permanent.

ff.de superficie.l.j.

Omnes aliæ artes infinitæ sunt, sola autem scientia legalis finem habet mirabilem.

ff.in proœmio. §. quibus. ratio, dicit mirabilem: quia omnia iura sunt miranda. in authẽ. de consuet. vel dicit mirabilem, quia nulla reperitur, quæ finem habeat, nisi hæc, & ideo dicit mirabilem.

Omnes fructus iure soli, non iure seminis percipiũtur.

l.qui scit fundum. ff.de vsur.

Omnes in Christo vnum sumus.

in authen.de mon. §.huic autem. collat. j. & §.penult.ead.collat.

Omnes scire debent, quod non est suum, hoc ad alios pertinere.

l.final. C.vnde vi.

Omnes videntur facere, quod facit maior pars.

ff.ad municip.l.quod maior. ff. de reg. iur. l. aliud. §.j.ff. de pact.l.maiorem. C. de decuri. l.nominationum lib.x.

Omnia cum consilio & deliberatione sunt facienda.

C.de sacrosan.l.placet.

Omnia interdicta sunt personalia, licet videantur in rem scripta.

ff.de iud.l.j.

Omnia noua pulchritudine sunt decorata in proœmio.

ff. §.in secundo autem anno.

Omnia morte soluuntur.

C.si reus,vel accu.mor.fu.l.j.ij.iij.& iiij. nisi in sex casibus exceptis,vt lęsę maiestatis.

Omnia non possunt simul memoria retineri.

l.ij.§.si quid autem.C.de vet.iur.enucl.

Omnia perfecta à Deo dantur.

in authen.vt l.de ce.collat.vj.

Omnia per virtutem Dei sperantur.

in authent.de lenoc.collat.iij.

Omnia Principis esse intelliguntur.

C.de quadri.pres.l.fin.in princ.pro hoc facit glos.l.j.super vers.procurator meus. C. cre. di.euic.non debere.

Omnia quæcunq; causæ cognitionem desiderant, per libellum expediri non possunt.

ff.de reg.iu.libellum, intellige schedam supplicationis.

Omnia sunt hominis gratia comparata.

Instit.de rer.diuis.§.in pecudum.

Omnia sunt hominum tenui pendentia filo:
Et subito casu,quæ valuere ruunt.

Not.glos.l.si de. sup. versic. damnum est. ff. de iudic.

Omnia sunt mobilia.

in authen. de non alien. aut permut. reb. ecclesiæ. §.vbi autem.collat.ij.

Omnia sunt permissa, quæ per legem prohibita non inueniuntur: quare quidam per legem permissa esse asserere audent.

l.nec nó.§.sed quod egit.ff.ex quib.caus.maior.ff.de prob.l.ab ea.& ff. de testi. lib.j. §.j. & ff.de procur.l.mutus.§.conqueritur.C.de religio.l.statuas.

Omnia videtur solemniter acta nisi probetur cõtrariũ.
C.de proba.l.cum precibus.
Omnis Christi actio nostra est instructio.
ij.q.j. Deus omnipotens. & c. significasti. de elect.
Omnis creatura mouetur ad benefaciendum ei, qui sibi benefacit.
Not.glos.sed.§.cõsuluit.ff.de petit.hæredit.
Omnis definitio est oratio substantiam cuiusq; significans, secundum Boetium.
Not.glos.l.omnis definitio.ff.de reg.iur.
Omnis definitio in iure ciuili periculosa est: parũ enim est, quod subuerti non posset.
l.omnis definitio.ff.de reg.iur.
Omnis naturalis obligatio tollitur per pactum ipso iure.
ff.de pact.l.si tibi.
Omnium habere memoriam: & in nullo peccare: potius est deitatis, quàm humanitatis.
l.ij.C.de vet.iur.enucl.
Omni spiritui non est credendum.
l.j.ff.de eo, per quem factum est.
Omnis sapientia à domino Deo est, & cum illo fuit semper. & omne datum perfectum, & omne donum optimum de sursum est descendens, à patre luminum.
l.ij.ff.de legib.in gloss.j.
Omnis status noster sub perpetuo motu consistit.
in authen.de non alien.§.vt autem lex.
Omnium est legum interpres consuetudo.
ff.de legib.l.si de interpretatione.
OPinio præfertur veritati.
ff.de offic.præ.l.Barbarius.

Oportet prius animas postea linguas fieri eruditas.
ff.in procem.§.illud. & intellige (animas) ad sensum naturalē in bono faciēdo & malo prętermittendo: & cū dicit linguas sic loquēdo.

ORdine turbato succedis bulgare nato.
no.gloss.ff.de inof.testa.l.nā & si ī parētib.

Ordo debet seruari.
l.vt gradatim.ff.de munerib.

Ordo scripturæ attenditur.
l.quoties.ff.de vsuf.& Contrà, nō attēditur: l.eo,quod à multis.C.si certum petat.

Origo rei debet inspici.
ff.de origin.iur.l.ij.

OS quod mentitur occidit animam.
no.glo.ī auth.de testi.ī pric.ī verb.ordo.

DISTINCTIO

DECIMAQVARTA.

PActa ex bona fide facta, & à iure probata, debent seruari.
l.j.§.quæ depositis. in fin. ff. depos.

Pacta quæ malo facta sunt, non sunt seruanda.
ff.de pact.l.iurisgentium.§.dolo malo.

Pacta quæ contra leges fiūt, nulla vim habere possunt.
l.pacta. C. de pact. & l. non dubium. C. de legibus.

Pacta quæ ex interuallo sunt apposita in aliquo contractu, non inesse videntur ipsi contractui.
ff.de pacti.l.iurisgentium. §. si ex interuallo.

imò

imò anteq̃ videâtur inesse cõtractui, oportet quod sint in ingressu facta. in ead. l. §. item Marcellus. in fin.

Pacta quæ turpem causam continent, nõ sunt seruãda.

l. si vnus. §. pacta. ff. de pactis. & ff. de pact. l. si verba.

Pacta sunt seruanda.

ff. de action. empt. l. ex empto.

Pactum à iure communi remotum non est seruandum.

l. iurisgẽtiũ. §. fin. ĩ fin. ff. de pact. & iuramentum factum in ciuili pacto à iuri cõi remoto, non est seruandum. vt in ead. leg. §. sup. alleg.

Pactum contra mores non est seruandum.

C. de pactis. l. final. §. secundum. & l. j. §. illud non probandum. ff. depos. Contrà, ff. de pact. l. si vnus.

Pactum factum super futura hæreditate non valet, nisi consenserit testator.

l. final. C. de pact.

Pactum personale non transit ad hæredem.

l. si tibi. x. §. si quis paciscatur. ff. de pactis. Et ideo si fecerim pactum creditori meo, ne à me petat, sed ab hærede, hæredi non proderit exceptio, quia est pactum personale. vt ff. de pact. l. iurisgentium. §. pactorum periculũ vbi maius. ibi cautius est agendum. ff. ad carbo. l. j. §. sed & si quis. & de elect. lib. vj. cap. vbi periculum.

Pactum siue pactio est duorum pluriúmue in idem consensus, & placitum.

ff. de pact. l. j. §. & est pactio.

Pactũ, vt qs cõueniatur quatenus facere potest, valet.

Nec enim improbum est, & si quis hactenus desideret conueniri, quatenus facultates patiuntur.
l. si quis crediderit. ff. ibidem.

Papa non potest dispensare contra votum castitatis, quia nullum inuenitur æquè bonum cum quo posset fieri commutatio: quia nihil est melius continentia: quia virginitas replet paradisum.
vt xxxiij. q. j. cap. nuptiæ. & j. quæst. iij. c. integritas. & castitas sola est, quę cum fiducia potest animas Deo præsentare. vt in authen. de leno. §. sancimus. collat. iij.

Parcitur alicui errorem suum corrigere.
Instit. de act. §. si quis aliud.

Parcitur ignoranti, & non scienti.
ff. mãdati. l. fideiussor. & C. de euic. l si fundũ.

Parcitur sponte confitenti.
ff. de in integr. rest. l. quia. & l. iij. in fin. ff. de ali. mu. iudi. cau. fac. C. de his. qui se de. l. j. li. x. & in authen. vt liti. iur. §. si quis autem. col. ix. & ff. de mi. l. sed ex causa. §. secundo. & C. de plus petiti. l. j. ff. de iureiur. l. eum qui. & C. de non num. pec. authen. contrà, qui propriam. C. ad l. Iul. ma. §. final. l. penult. & ff. de petit. hæred. l. sed & si lege. §. penult.

Parcitur verecundiæ alicuius.
ff. de dona. l. si patronus. in princip. & l. respon. ff. de furt. l. penult.

Parcitur vitio naturali.
ff. de dam. infect. l. fluminũ. §. vitium. in glos.

Parentes & liberos in infinitum dici.
ff. de in ius voc. l. fin. ff. de iurisd. omniũ iudi. l. si quis id. §. in seruos. ff. de pœn. l. fin. §. generali-

generaliter.

Paria delicta mutua compensatione tolluntur.
ff.ne quis eum,qui voca.est in ius vi exi. l.ij. & ff.sol.matrim.l.viro.

Par in parem,non habet imperiũ, nec minor in maiorẽ.
ff.ad Trebell.l. ille à quo. §. tempestiuum. & ff.de arbit.l.nam magistratus. C. de legib.l. digna vox.

Par parem cogere non potest.
l.iij.ff.de arbit.C.de appel. l. præcipimus. §. penult.C.de legib.l.digna.

Particularis solutio,non minima incommoda habet.
l.planè.ff.famil.herciscun.

Partus sequitur ventrem.
l.partum.ff. de rei ven. & ff. de ventr.inspic. l.si frumentum.

Parum est ius in ciuitate esse, nisi essent,qui iura tuerentur.
l.ij.§.post originem.ff.de orig.iur.

Parum refert ab initio quid dolosè in hæreditatem sit versatus,an postea hoc facere cœperit.
ff.de pet.hæred.l.sed & si.

Paruulus est puer minor xiiij.annis masculus, vel xij. fœmina.
Ita exponit glo.l.fin.ĩ prin.C. de infant.exp.

Pater & filia non possunt coniungi per matrimonium.
Institut.de nupt.§.ergo non omnes. nec mater cum filio.vt in eod.§.

Pater & filius eadem persona reputantur.
C.de impub.& al.substi.l.final.in fin.

Pater filium suum in casu necessitatis potest vendere.
l.ij.C.de pat.qui fi.su.di.

Pater transiens ad secunda vota, offendit filios primi matrimonij.

in authen.de nupt.§.venient autem.coll.iiij.

Patientia habetur pro consensu.

l.si fideiussor.in fin.C.mandati.& ff.eod. tit. l.qui patitur.Item contrà,ff.de pig.act.l. Gaius.Interim pro consensu valet patientia. ff. de exerci.l.j.§.magnum.& ff.nau.cau.sta.l.j. §.penult.

Patientia habetur pro præcepto.

ff.de his,qui not.infam.l.liberorũ.in fin.

Patientia loco traditionis habetur.

ff.de vsufr.l.omnium.

Patria potestas, est res inæstimabilis.

l.filius.§.si vulgarem.ff.de leg.j.

Patris & filij testamentum, pro vno habetur.

ff.de vulg.& pupil.substitut.l.fin.§.i secũda.

Pauperes viles sunt.

in authen.de mand.princ.§.sit tibi.

Paupertas prodest.

ff.mandati vel contr. l. si procurator. & l. si quis ad declinandam.§.sin autem.C.de epis. & cler.ff.de offic.præs.l.illicitas.§.final.Aliquando non excusat nec prodest. ff. de ritu nupt.l.palam.§.non est.

P*Eccare est aliquid posse, sed non posse.*

in cap.firmiter.de summa trinit.

Peius est male credere, quàm nullo modo credere.

l.si sterilis.§.cum per venditorem.ff. de action.empt.in glos.

Pendente appellatione non omnia in eodem statu remanent.

ff.de

ff.de inoffic.testa.l.final.

Pendente conditione nihil est in re.

ff.de cond.& de.l.qui hæredi.

Pendo,do pœnas:dum pendeo,suffero pœnas.

Not.gloss.in authen.ad hoc si administrator. in fine.glo.C.de iudi.

Per epistolam nullus fit hæres,vel cohæres.

l.epist.ff.de pact.& C. de probat. l. non epistolis.

Per exteriora iudicantur interiora.

Institut.de rer.diuis.§.pauonum. & ff. de ædil.edict.l.si tamen.§.secun.

Perfectum est,quod ex omnibus suis partibus constat.

ff.de orig.iur.l.j.

Per inclinationem capitis non valet stipulatio,nec per eleuationem digiti.

l.j.§.si quis ita.ff.de verb.oblig.

Per ingratitudinem filius redigitur in potestate.

C.de nigra.lib.l.j.

Per innouationem non conceditur nouum ius,sed antiquum conseruatur.

c.quia intentionis. c. ex parte Abbatissæ. de priuileg.

Periurus prudens est.

l.penult.in fin.C.de interdic.vidui.

Per negationem res efficitur dubia.

C.qui ad liber.procla.non li. ij. cum allegat. per glos.

Per plenam à semiplena emptione receditur non è contra.

ff.de rescin.vend.l.si id quod purè.

Per receptionem pignorum non renunciatur debito,de

iure

iure scripto.

l.si pro mutua.C.si cert.pet.l.j.C.de pign.& l.aduersus.C.de act.& oblig.

Per sententiam non tollitur obligatio.

Instit.de except.§.item si in iudicio.

Per sententiam non transfertur dominium.

arg.instit. de excep. §. in his quoq;. Contrà, inst.de offic.iud.§.cum vbi ex sentẽtia transfertur dominium.

Peruersa consuetudo, non est seruanda.

in authent.de stat.lib.§.j.

PHilosophi possunt alligari in causis, & etiam authores.

Instit.de empt.& vend.§.item precium.cum ibi not.in glo.ff.de solu.l.si pater.& ff.de iudi.l.proponebat.ff. de stat. hom. l. septimo. sed certæ opiniones eorum multoties reprobantur, vt ibidem, & ff.de rer.diu.l. in tantũ. §.final.& l.sed diui.& l.iiij.

PIgnus à curatore furioso datũ valet, si vtilitate furiosi exigente id fecerit.

l.pignus.C.de cur.furios.

Plerunq; pauperior opera supplet, quantum & per comparationem matrimonij deest.

ff.pro soc.l.societas.

Pluralis locutio habet resolui in duas singulares.

l.falsa.in fin.ff.de cond.& demonst.

Plus diuiti quàm pauperi creditur.

Instit.de susp.credit.§.final.in fin.& ff.de excusat.tut.l.spadonem.§.fin.& in authent. de testi.§.summus autem, & pręcipuè.colla.vij.

Plus est hominem veneno occidere, quàm gladio.

l.i.C.

l.j.C.de male.& Mathe.

Plus facit abstinentia, quàm pœnitentia cũ traditione.
ff.de recept.arb.l.si in tres.

Plus facit grauitas, & benigni mores quàm facultates.
ff.de tut.& cur. datis ab his.l. scire oportet. §.penult.

Plus negat negatio, quàm ponit affirmatio.
C.de donat.l.filiusfa.§.j.

Plus semper debet valere pignus quàm debitum. Vnde dicitur, quod residuum debet reddere creditor debitori quàm plus pignora vendidit,
C.de iur.do.impe.l.fin.§.fin autem.

Plus punitur sæpius delinquens.
vt l.seruos.C.ad l.Iuliam.de vi. pu. & C.de episcop.aud.l.iij.in fin.

Plus valet quod agitur, quàm quod simulatè cõcipitur.
C.plus.val.ꝙ ag. per to.l. si donationis causa.C.de contrahen.empt.

Plus valet quod est in veritate, quàm quod est in opinione.
ff.de pign.act.l.Gaius.

Plus valet vnius probibitio, quam plurium concessio.
l.per fundum.ff.de ser.

Plus vilis persona, quàm nobilis, ex æquali delicto punitur.
l.si criminis.& l.seruos.C.ad l.Iul.de vi. pu. & ff.de incen.ru.l.pedius.§.fin.

P*Oena corporalis maior est, quacunq; pecuniaria.*
ff.de pœn.l.in seruorum.in fin.

Pœna est omnium delictorum coertio.
l.illud est fraus.§.j.ff.de verbor.signific.

Pœna est mensura delicti.

l.san-

l.sancimus.ff.de pœn.

Pœnæ sunt molliendæ seu moderandæ, non autẽ aspe-randæ: & non leges interpretandæ.

l.interpretatoris.ff.de pœn. & l.penult. eod.

Pœna illius, qui trahit alium, ad non suum iudicem est, quod actor cadit à sua causa, Pœna autẽ rei, qui per-misit se conueniri coram non suo iudice est: quod si feratur contra eum, sententia valet in odium sui.

C.de iurisd.omn.iudic.l.in criminali.

Pœna vnius, est multorum metus.

Institut.de excep.§.hodie autem.in tit.& C. ad l.Iul.re.in l.j.in princip.

Portatur leuiter, quod portat quisq; libenter.

not.glos.ff.de excus.tutor.l.tua onera.

Possessio dicitur quasi pedum positio.

l.j.in princip.ff.de acquir.possess.

Possum facere in re communi inuito socio, quod mihi prodest, & sibi non nocet.

ff.de seru.vrb.præd.l.fistulam.§.final.

Posthumus non est in potestate patris.

l.fin.ff.de col.bo.

Posthumus propriè dicitur, qui nascitur post mortem patris.

ff.de iniust.rup.& irrit.testam.l.iij. §. primo.

Potentioribus pares esse non possumus.

ff.de ali.mu.iudi.cau.fac.l.iij.& ff.de arb.l.nã magistrat⁹.& ff.de aq.plu.arc.l.j.§.sed si vic.

Potest quidem magistratus cogere arbitrum sententiã dicere: non autem impedire.

l.iij.§.j.& l.licet autem prætor.ff. de recept.

Potest qs duabus actionib. eidẽ teneri ex malefacto du-plicato. l.iij.in fin.ff.de calumniat.

PRaecedente vno malo sequuntur alia.
ff.de rei vend.ex diuerſ.§.j. in authent. vt iud.ſine quoq.ſuffr.§.conſideramus.colla.ij. in gloſ.ſuper verb.illicito.

Praedia mihi obligata locare poſſum.
l.creditor.ff.de pig.ſecus in re mobili. inſtit. de oblig.quæ ex delict.§.furtum.

Praeſens ſtipulatio non trahitur ad futurum.
Not.gloſ.ff.de dam.infect.l.dam.§.ſi is, qui vicinas ædes.

Praeſes prouinciæ debet purgare prouinciam malis hominibus.
l.congruit.ff.de offic.præſid.

Praeſumitur quis ignorare, niſi probetur ſcire.
ff. de prob.l. verius. cum ibi not. Sed argumentum contrà, eod.tit. l. cum de indebito. in fin.j.reſpon.& ibi not.& in ca. ad audientiam noſtram.gloſ.fin.extrà,de reſcrip.

Praeteritio fœminarum, pro exhæredatione habetur.
l.filiam præteritam. C. de inoffic. teſtam. & ibid.not.glo.

Praetextu debiti reſtitutio commodati, non probabiliter recuſatur.
l.fin.C.de commo.

Praetextu periurij non retractatur cauſa.
l.j.C.de reb.credit.

Praetor ait pacta ſeruabo.
l.iuriſgent.§.prætor ait.ff.de pactis.

Praetor dat actionem quamcunq.
l.p̄tor edixit.§.ſi dicatur.ff.de iniur. Rectius (ait)fecerit, ſi huiuſmodi actionē nō dederit.

Praetoris factum iuri derogare oportet.
ff.de

ff.de fe.l.j.

Prætor reddere ius dicitur, etiã cum iniquè decernit.
l.ius pluribus.ff.de iuſtit.& iur.

Prætor ſtudet lites finire ergo & arbiter, illius exemplo, ſtudere finiendis litibus debet.
l.iij.§.j.ibidem.

Prætor ſemper hoc agit, vt ijs tantum actiones introducat, qui ſummo quidem iure non habent, ex æquitate tamen habere debent.
l. quædam ſunt, in princip. ff. de edend. loquens de procuratore ſocio & tutore ad editionem compellendis.

Precarium à commodato differt. nam commodatum datur ad certum vſum.
vt patet per ll.illius tit.ff.commod. & etiam differt in alijs cauſis enumeratis, in glo.leg. primæ.ff.de preca.& ibi vid.

Precarium eſt, quod precibus petenti vtendum conceditur, tamdiu, quamdiu is, qui conceßit, patitur.
l.j.in princip.ff.de preca.

Precia rerum non ex affectione nec vtilitate ſingulorũ, ſed communiter debent exiſtimari.
ff.ad l. Aquil.l.ſi ſeruum.& ff.ad l.Fal. l. precia.& l.præcedenti.

Precium fieri debet in pecunia numerata.
Inſtitut.de empt.& vend.§. item ſi precium.

Precium loci rei ſuccedit.
l. ſi & rem. ff. de pet. hæred. ſed ſpeciale in petit.hæred.

Precium loco rei ſuccedit.
ff.quæ in fraud.cred.ge. ſunt. l. quia debitorem.in fin.& ibi not.glo.ſic. & ff. de rei ven.

l. Iulianus. in princip. & de reg. iur. l. sanctum. & ff. de vsufr. l. quia, qui præ.

Prima voluntas, ad se trahit vltimam.

ff. de le. ij. l. si mihi. §. final.

Princeps homo concedendo, videtur etiam obligationes condere.

ff. de verb. signific. l. princeps.

Princeps quamuis legibus sit solutus, attamen secundũ leges viuere vult.

l. digna vox. C. de legib. & ff. eod. l. princeps.

Principium spectandum est.

l. j. C. de orig. iur. Nam dimidium facti, qui bene cœpit habet.

Priuatio præsupponit habitum, vel remittit.

ff. de iureiurand.

Priuatorum conuentio iuri publico non derogat.

ff. de reg. iur. l. neq; pignus in fin.

Probatio est rei dubiæ, per argumenta ostensio.

Not. glos. sup. rub. C. de probat.

Probationes debent esse luce clariores.

C. de prob. l. fin. & perinde etiam probationes in criminibus debent esse. l. sciant cunct. C. de prob.

Probationes non sunt angustandæ.

l. quoniam. in fin. C. de hære. & Mani.

Procurator dicitur, qui mandato domini negotia administrat aliena.

l. j. ff. de procur.

Proditum est neminem rem suam nisi à fure condicere posse.

ff. vsufruc. quemadm. ca. l. final. in fin.

Pro egẽtibus debet cõdi, seu corrigi lex, seu cõstitutio.

 in authen.

in authen. de non eligen. secundo nuben. in princ.collat.j.l.assiduus.C.qui po.in pig.ha.

Pro furto nemo debet mori, nec aliquod membrum abscindi.

in authen.vt nulli iudic.li. habere loci obser. nisi.etc.collat.ix.§.pro furto.

Promptum est leges legibus concordare.

l.vnica.C.de inoffic.do.& no.in §.fin.in authen.de exhi.& intro.re.col.v.

Proniora sunt iura ad absoluendum q̃ ad obligandum.

ff.de act.& obl.l.Arrianus.ff.de reg.iur.l.fauorabiliores.

Propriè res non reddita dicitur, quæ deterior redditur.

ff.commoda.l.sed mihi.

Propter paruam rem non debet maior res immutari.

ff.de in integr.restitu.l.scio.

Propter vnumquodq; tale & illud magis.

C.de sacrosanc.multo magis.

Prout quis delinquit, ita debet puniri. qui plus delinquit, plus punitur.& qui grauius delinquit, grauius debet puniri.

Instit.de publ.iudi.§.itẽ.l.Iulia.ff. de vi pub.

Proximus est quem nemo sequitur.

l.proximus.ff.de verb.signif.

P*Vberes dicuntur illi, qui sunt maiores xiiij. annis. & ita accipiuntur.*

Institut.de nupt.§.j.

Publicæ rei interest dotes mulieribus obseruari. Cùm maximè sit necessarium dotatas esse fœminas, ad sobolem procreandam.

l.j.ff.sol.mat.

Pugnandum pro patria.

ff.de iu-

ff.de iuft.& iur.l.veluti.

Punitur affectus licet non sequatur effectus.

ff.de poft.l.j.& generaliter.in princ.ff. de calum.& l.fi quis perfuaferit.C.de fur. & ff. de condi.ob turp.cauf.l.fi à feruo.

Pupillus per acceptilationem liberari potest, sine tutoris authoritate.

l.pupillum.ff.eod.

Pupillus non videtur denegare, quia scienter non videtur alere.

ff.de iuft.& iur.l.qui iuraffe.

DISTINCTIO

DECIMA QVINTA.

Quæ bis in mense purgatur, sana nõ est.

l.quæ bis.ff.de ædil.edict.

Quæ contra legem fiunt, pro iniustis habentur.

C.de legit.l.non dubium.

Quædam gratis fiunt, quæ gratis fieri non possunt.

ff.de iur.fif.l.ij.in princip.ff.de cõdi.ob turp. cauf.l.final.

Quædam honestè accipiuntur, quæ nõ honestè petũtur.

ff.de va.& extraor.cog.l.j.§.fin.& ff.de orig. iur.l.ij.§.fin.in princip.

Quædam per vniuersalem transeunt, quæ sola non possent alienari.

l.quædam.ff.de acquir.rer.domin.

Quædã possũt fieri tacitè, quæ nõ possũt fieri expressè.

ff.de re.iu.l.actus.& l.expressa.

Quædam tacita pro expressis habentur.

ff.de reb.cred.l.cum quidam.

Quædam transeunt cum vniuersitate, quæ per se non transeunt.

ff.de contrahen.emption.l.in modicis.

Quædam veniunt in hæreditatis petitionem, quæ non veniunt in familiæ erciscundæ iudicio.

l.fundus.

Quæ de nouo emergunt, nouo indigent auxilio.

l.si sæpius resti.in integ.postu.l.quamq̃.& ff. de ferijs. l. oratione. l. de ætate. ff. de interrog.act.

Quæ dubitationis causa tollendæ contractibus inseruntur, ius commune non lædunt.

l.qui mutuam. in princip. man. & ff. de reg. iur.l.quæ dubitationis.

Quæ incontinenti fiunt, inesse videntur.

l.lecta.ff.si cert.pet.§.dicebam.& cap.officiũ de electione.& C.de pact.l.petens.

Quæ in præfationibus dicuntur, in contractibus repetita intelliguntur.

ff.de verb.oblig.l.iij.

Quælibet iusta persecutio in iudicio, non solum ordinaria, verum etiam extraordinaria, vtputa fideicommissorum, vel similis, quæ non habet ordinarij iuris executionem, sed officio iudicis duntaxat expeditur: ad istam distinctionem pertinet.

l.pecuniæ.§.actionis.ff.de verbor.significat.

Quæ malo sunt incboata principio, vix bono peraguntur exitu.

in authen.vt iudici.sine quoq.suffrag. §. cogitatum.

gitatum.collat.ij.

Quæ non prosunt, singula multa iuuant.

C. de probat. l. instrumenta. l. rationes. l. non epistolis. & l. non nudis.

Quæ nota sunt, non indigent probatione.

ij. quæst. j. manifesta.

Quæ religiosis adhærent, religiosa sunt.

ff. de rei vendic. l. quæ religiosis. iuxta illud: Cum sancto sanctus eris, & cum peruerso peruerteris. Psalm. xvij.

Quæ rem nondum emptori tradidit, adhuc ipse dominus est.

Institut. de emption. & vendit. §. vtique.

Quæsita dignitas liberis propter casum patris remoti à senatu non est auferenda.

ff. de sena. l. filiam.

Quamuis aliquid de se non sit malum, si tamen sit res mali exemplum fieri non debet.

ff. de pœ. l. si quis. §. qui abortionis, aut armatorium. l. obseruandum est. ff. de iudi. & l. exemplo. C. de probat.

Quando ad esse vnius rei plura redduntur, si vnum deficit totus actus deficit.

l. ex castigatione. C. de cōd. ob turp. causam.

Quando agitur contra testamentum, ad illud in dubio fertur sententia pro testamento.

ff. de inoffic. testam. l. si pars. similiter etiam in dote fertur sententia in dubio. ff. de reg. iu. l. in dubijs. similiter in liberali causa. ff. de re iudica. l. interpres.

Quando aliqua differunt specie, vnum non potest de alio probari.

ff.de verb.ſignif.l.ſi ante pe.

Quando aliqd probibetur, et id per quod eſt probibitũ.
ff.de cond.indeb.l.ſi quis.

Quando aliquis oſtendit affectionem in vno caſu, præſumitur in alio fuiſſe gratioſus.
ff.de libera.leg .l.litẽ,& qua ſub conditione.

Quando datur cautio, intelligitur ſimplex promiſſio. quando datur ſufficiens cautio, intelligitur cum iuramento,& fideiuſſoribus.
C.de verb.ſignif.l.ſancimus.& ff.manda.l.ſi mandato.in fin.

Quando diſpoſitio aliqua poteſt referri ad duo tempora, ita quod ſecundum relationem vnam viciatur, at ſecundum aliam vtilis eſt: tunc facienda eſt relatio ad tempus, ſecundum quod valet diſpoſitio.
inſtitut.de teſta.mili.§.hactenus.

Quando duo iura concurrunt in eandem perſonam, perinde eſt, ac ſi concurrerent in diuerſis perſonis.
l.tutorem.ff.de his, qui vt indig. & l. ſi quis decurio.C.ad leg.Cornel.de fal.

Quando duo ſunt contraria: ad poſitionem vnius, ſequitur deſtructio alterius.
ff.de procur.l.Pomponius.§.ſed & is.

Quando duo ſunt neceſſaria, vnum interuenire non ſufficit.
ff.de diuort.l.penult.in gloſ.

Quando fit plus, quàm fieri debet: videtur etiam ipſum fieri, quod eſt faciendum.
l.is cui.ff.quando ſer.ven.& ff.ſi quad.paup. fec.dic.l.ſi is, cui via actus.& ff.de re iud. l.ſi fe.C.de pig.ff.de ſtat.hom.l. non ſunt liberi.

Quando in vnam perſonam duo iura concurrunt, parũ eſt ac

est ac si in diuersis.
l.tuto.ff.de his.quibus vt indig.
Quando volui non potui, & quando potui non volui.
l.vlt.ff.de contrahend.stipulat.
Quando vt ob ius venit ex parte Rei, sequitur quilibet possessionem.
l.deniq;.ff.de iu.fisci.
Quanto actus plurium voce nititur, tanto maiori authoritate vallatur.
l.puberes.ff.de verb.oblig.
Quãto agẽs est perfectius, tanto effectus est perfectior.
argum.C.de testi.l.iusiurandi.
Quanto aliqua res magis appropinquat ad tempus suæ corruptionis, tanto debiliores sunt virtutes: & è contrà.
C.de testa.l.sancimus.
Quanto aliqua sunt maioris periculi, tanto cum maiori difficultate conceduntur.
l.quoties.C.pre.impe.offe.
Quanto aliquis præest melioribus, tanto maior ipse melior & honestior est.
in authen.de defen.ciuit. §. nos igitur. & §. si verò quædam.collat.iij.
Quanto plus crescit puella, tanto magis est impendendum in ea.
ff.de ali.& ciba.le.l.cum vnus.in gloss. final.
Qua quisq; actione agere volet, eam prius edere debet. Nam æquissimum videtur, eum, qui acturus est, actionem edere: vt proinde sciat Reus, vtrũ cedere, an contendere vltra debeat. Et si contendendum putet, veniat instructus ad agendum, cognita actione qua conueniatur. l.j.ff.de eden.

QVem de euictione tenet actio, ipsum agentem repellit exceptio.
l.exceptione doli.& l.si ob causam.& l.se.C. de euict.

Quem spreuerunt, ab eo audiri non debent.
vt l.litigatores.ff.de arbitr.

QUi accusare possunt intelligeremus si sciremus, qui possunt. Sequitur itaq; quod prohibentur accusare. Alij propter ætatẽ, vt pupillus. Alij propter sexum, vt mulier.
l.qui accusare.ff.de accus.

Qui accusare volunt, probationes habere debent.
l.qui accusare.C.de edend.

Qui actionem habet ad rem recuperandam, rem habere videtur.
ff.de reg.iur.l.qui actionem.

Qui ad vnum finem tendunt, contrarium non debent operari.
ff.de condi.& demonstrat.l.j.

Qui ad vtrunq; festinat, neutrum bene peragit.
l.nemo.iij.C.de assesso.& extrà, de offic. vicar.l.j.

Qui à latronibus capiuntur, cũ liberi manent, possunt facere testamentum.
l.qui à latronibus.§.j.ff.de test.

Qui alij mea voluntate soluit: mihi soluere videtur.
l.mihi interest.C.de solu.& l.inuito.eod.tit. & ff.de pign.act.l.si solum.§.solutam.

Qui alium facientem ex officio prohibere non rectè habuit, is ipse committere non debuit.
ff.si ser.ven.l.altius.

Qui apud extraneos legatione fungũtur, possũt testari.
ff.de

ff.de testa.l.qui apud extraneos.

Qui binos lepores vna sectabitur hora. Vno quandoq, vel sæpe carebit vtroq.

Not.glos.l.nemo. C. de asses. super vers. in vtrunque festinat.

Qui casum dicit: casum probare tenetur.

C.de testa.l.consulta diu alia.

Qui certus est, certiorari non debet.

l.j.in fin.ff.de action.empt.& vendit.

Qui citò dat, bis dat: & qui tardè dat, minus dat.

Institut.de fideiuss.§.non solum.

Quicquid filiusfamilias acquirit, patri acquirit: cum tamen sit in potestate patris.

Instit.per quas personas nob.acqui.in princ. & ff.de acqui.poss.l.qui seruo.

Quicquid inædificatur solo plantatur, aut seritur: omne solo cedit, radices tamen si egerit.

l.si cui ædes.ff.de leg.iij.& instit.de rer.diuis. §.cum in suo.& l. adeò. §. fin. ff. de acquir. rer.domin.

Quicunq, possessor definitur per spacium xxx. an.eodē.

Quicunq, rem alienam inuasit domino insciente, pro furioso tenetur.

l.cum quærebatur.C.vnde vi.

Qui de vno negat, de alio concedere & consentire videtur.

l.cum prætor. ff. de iudicijs. & c. non me. de præsumpt.Sed qui de vno dicit, de alio denegare videtur.C.de procur.l.maritus.

Qui dicit malam fidem, debet eam probare.

C.de euict.l.penult.

Quid tam contrarium est consensui, quàm error, qui

imperitiam detegit.
ff.de iur.omnium iud.l.si per errorem.
Quid verbis opus est, cũ rerũ nullus sequatur effectus.
l.fin.C.de donat.
Qui duos habet accusatos, à tertio prohibetur.
l.cum rationibus.C.qui accus. non poss. nisi suam aut suorum iniuriam prosequẽtur, hoc est verũ de diuersis criminibus : quia aliquis posset accusare quatuor, vel quinq; , vel mille, de eodem crimine.
Qui eligit vnum ex contrarijs, alij renunciare videtur.
ff.de inoffic.testam.l.modo.
Qui errat, non consentit.
ff.de iurisd.omn.iudic.l.si per errorem.
Qui est cum inimicis meis, amicus meus non est.
C.de inoffic.testam.l.liberi.
Qui ex duabus actionibus electionem habet: is constituere debet, vtra maluerit ius suum persequi.
l.filium quis impuberem.§.omnibus autem.
ff.de legat.præstand.
Qui facit contra conscientiam, ædificat ad gehennam.
c.literas.de re.spo.
Qui furanti signũ præbuit, perinde habetur, ac si manifesti furti cõdemnatus esset, & famosus efficitur.
ff.ad leg.Iul.pecu.l.si sacrilegij pœnã. cir.fin.
Qui in alterius persona conseruat, in sua debet conseruare.
ff.quod quisq; iuris.l.cum eo.
Qui incertus est de statu suo, certam legem in testamento dicere non potest.
l.qui à domino.ff.de testa.
Qui indignus est inferiori ordine, indignus est superio-

periori.
ff.de ſena.l.qui indig.
Qui iniuſtè litem mouet, ad expenſas tenetur.
l.omnes.in fin.C. de epiſcop. & clerc. & C. de iudi. l. properandum.§.ſi verò.
Qui in teſtamento hæres inſtituitur, in eodem teſtamento teſtis eſſe non poteſt.
l.qui in teſtamento.ff.de teſt.
Qui inuito, vel ignorante creditore alijs ſoluit, ſe non liberat ab obligatione.
l.inuito.C.de ſolution.
Qui in vno grauatur, in alio debet releuari, & è contra.
ff.de iureiu.l.eum qui.& ff.de iuſtit.& iur. l. eum.& C.de non num.pecu.authentic. contra,qui propriam.
Qui in vno caſu ſibi prouidet, in alio caſu ſibi videtur prouidere.
Not.gloſſ.ff.de cond.ob cauſſ.l.ſi extraneus. contrà.ff.ſoluto matrim.l.ſi cum dotem.
Qui in vno prohibetur, in alio conceditur.
ff.de fid.inſtru.l.ex eo quod prohibet.
Qui iure ſuo vtitur, nemini facit iniuriam.
de elect.cap.Cum eccleſia vniu.
Quilibet debet eſſe diligens, & non negligens in officio ſuo.
ff. de excuſ. tutor. l. ſi duas. §.nimis.& ff.de adminiſtrat.tutor.l.cum plures.§.nimium.et ff.de offic.præſid.l.Diuus Marcus.
Quilibet debet pro ſuis negotijs vigilare.
ff.de pact.l.ſumma.
Quilibet homo tenetur naturaliter alij benefacere.
ff.de

ff.de seru.export.l.seruus.

Quilibet potest suo iuri renunciare, & iuri sibi introducto.

l.penult.C.de pact.& l.pactum. ff. eod. & l. de pact.l.si quis.

Quilibet potest suum nomen mutare.

l.j.C.de muta. noīs. dū tamē sit sine fraude.

Quilibet transfuga est proditor, sed non è contra.

Not.glos.ff.de re mil.l.omne delictum. §. final.super,verbo,proditore. & pro hoc ff. de capt.& postlimin.reuers.§.transfugæ.

Qui malè agit, odit lucem.

ff.de ventr.inspic.l. j. §. tria lumina. in glos. Not.etiam glos.C.de dona.l. donatio. super verbo,occultè.& C.de contrahen.emption. l.ipse.& Ioann.iij.e.

Qui malo consilio, & proditoris animo patriam relinquit, hostium numero habendus est.

l. postliminium. §. transfugæ. ff. de capt. & postlim.reuers.

Qui mortem facit, mortem debet pati.

ff.ad l.Cornel.de fal.l.j.§.j.

Qui negat non tenetur probare.

l.ij.ff.de probat.& l.actor.C.eodem.

Qui negligenti amico rem custodiendam tradit, suæ facilitati imputare debet.

Institut. quibus mod. re contrah. oblig. §. præterea. in fin.

Qui negociationibus præponuntur, institores vocātur.

Instit.quod cum eo.§.iusto.

Qui non est mecum contra me est.

C.de Iudæis.l.cœlicolarum.in glos.

Qui

Qui non habet in ære, luat in corpore.
ff.de in ius vocād.l.final. Contrà, ff.de pœn. l.interpretatione.
Qui non habet nisi decem solidos, & tantùm debet: potest dicere quod non habet denarium, qui suus sit.
ff.de nego.gest.l.si quis mandato.
Qui non improbat, probat.
ff.ad Macedo.l.si filius.
Qui non laborat, non manducet.
Not.glos.l.quamuis.ff. de damn. infect. pro hoc l.si plures.C.de condi.incer.
Qui non parcit famæ, crudelis est.
xij.quæst.j.nolo.
Qui non potest vt minus, nec vt maius.
ff.de sena.l.qui indignus.
Qui non probibet, quod probibere potest, assentire videtur.
C.de ædi.priuat.l.an in totum.
Qui occasionem damni dat, damnum dedisse videtur.
ff.ad l.Aquil.l.qui.§.penult.
Qui occidit aliquo casu latronem, non tenetur: dum tamen nulla culpa inuenitur.
vt §.iniuria.Institut.ad l.Aquiliam.
Qui occidit latronem non vtique tenetur, si aliter periculum effugere non potest.
Institut.ad l.Aquiliam.§.iniuria.
Qui omne dicit, nihil excludit.
Not.glos.in l. à procuratore. C. mandati. & ad hoc.C.de hæred.institu.l.ij.& ff. de hære. inst.l.quod si Mæuius.& l.j.ff. de penu lega. iij.ff.l.Iulianus respondit.
Qui partem tangit, totum tangere videtur.

l.vul-

l.vulgaris.ff.de fur.

Qui parum diligentem socium sibi acquirit, de se queri bebet.

l.socius socio.i fin.ff.,p soc.& instit.eo.§.fin.

Qui parum studet, parum proficit.

not.glo.C.de prępos.sacri.cu.l.vnicuiq;.li.xij

Qui patitur, quod potest probibere ipse facere videtur.

ff.de noxa.l.ij.& ff.de his qui not.infam.l.liberorum. C.de sacrosanc.ecclesia.l.iubemus. §.œconomus.& ff.de iure patron.l. adigere. in princip.

Qui per alium facit, per seipsum facere videtur.

l.si per alium.ff. ne quis eum, qui in ius voc. est vi exi.& l.si quis id.§. penult. ff. de iurisdict.omnium iud.& l.j. ff.de eo, per quē fac. erit.& l.liber homo.ff.ad l. Aquil.& l.j.§.deiecisse.ff.de vi & vi armat.& l. eos in fin. C. de vsu.& Instit.de rer.diuis.§.nihil autem.& l.ita tamen.ff.de admi.tut.fallit tamen in casibus notatis.in cap.qui per alium. ff. de reg. iur.& lib.vj.

Qui per se non possunt capere, nec per seruos suos.

l.neq;.C.de hęre.instit.& ff.eod.l.nō minus.

Qui postulat testes, eis debet dare sumptus cōpetentes.

C.de testib.l.quoniam.

Qui primo percutit, facit rixam.

ff.ad leg.Aquil.l.si ex pla.§.tabernarius.

Quæ principaliter prohibetur, per cōsequēs amittetur.

ff.de vsufr.pe.l.j.

Qui prior appellat, prior agat.

l.qui prior.ff.de iudic.

Qui prior est tempore, potior est iure.

C.qui

C.qui po.in pig.ha.l.si fundum.& l. si generaliter. l. cum rem. & l. licet. & l. diuersis temporibus.

Qui priuilegium Principis maliciosè interpretatur, sit infamis. l.ij. C.de legib.

Qui pro republica occisi fuerunt, in perpetuum per gloriam viuere intelliguntur.
Instit.de excu.tut. §.hi autem.

Qui rem possessam inuasit, similis est furioso.
C.vnde vi.l. si quis in tantam. & l. meminerint.& l.cum quærebatur.

Quis acceptus propheta in patria sua?
C. de offic. prætor. l. res contra.ff. de offic. prætor.l.Barbari.

Quis bonum mihi faciendo, mihi facit iniuriam.
ff.ad l. Aquil.l.seruus.

Qui scire debet, præsumitur esse sciēs: licet sit ignorās.
l.sed & si pupillus.§. proscribere. ff. de institu.action.

Quis scit suum ius eligendo, aliud quod credit habere non amittit, quod habet.
l.mater.ff.de inoffic.testam.

Quis contra factum suum proprium non venit.
ff.de adopt.l.post mortem.

Quis dat quod non habet.
ff.de vsufruct.l.quod nostrum.

Quis debet puniri, vbi deliquit.
l.capitolium.§.famosis.ff.de pœnis. & ff. de noxal.action. l. final. vnde dicitur: vbi te inuenero, ibi te iudicabo.

Qui se ingerit pro suspecto habetur.
l.qui omnia.ff.de procur.

Qui se-

Qui semel actioni renunciauit, amplius repetere non potest.

l. qui actionem. C. qui accus. non poss. & ff. ad Turpil. l. quod deficit. & ff. ad l. Iul. de adul. l. si maritus. §. si negauit. & ff. de ac. l. hi tamen. in fine.

Qui semel bonus, semper præsumitur bonus.

ff. de re milit. non omnes. § barbaris.

Qui semel diues, semper præsumitur diues.

ff. de prob. l. ex persona.

Qui semel dominus, semper præsumitur dominus.

l. siue possidetis. C. de proba.

Qui semel malus, semper præsumitur malus.

l. si cu. §. eisdem. ff. de accu. & l. iij. ff. de suspect. tutor. & curat. §. si curator.

Qui semel pauper, semper præsumitur pauper.

l. non est. ff. de probation.

Quis ex suo dolo præmium reportare non debet,

ff. de ar. l. ita.

Qui sibi ipsi non parcit, alijs parcere non præsumitur.

l. omne delictum. §. qui se vulnerauit. ff. de re milit.

Qui simulat verbis, nec corde est fidus amicus. Tu quoque fac simile, sic ars deluditur arte.

Not. gloss. in authent. de exhibi. & intro. re. §. illud quoq. collat. V. super verb. arte.

Quis non præsumitur immemor suæ salutis.

l. final. C. ad l. Iul. re.

Qui soluit propter suum malum, alij non prodest.

ff. ne quis eum, qui in ius vo. est vi. exi. & l. locum. §. penult. ff. de tab. exhib. & ff. de interr. action. l. qui seruum. in princ. & ff. quod vi aut

vi aut clam.l.ſemper.§.ſi in ſepulchro.

Quis poteſt alterius ignorantis, & inuiti conditionem facere meliorem, non autem deteriorem.

ff.de negoc.geſt.l.ſoluendo.

Quiſque ſuo contentus eſſe debet, nec debet inuidere alienis.

ff.ſi re.l.ſi irruptione.

Qui ſuo iure vtitur, nemini facit iniuriam.

l.iniuriarum.§.is,qui.ff.de iniu.& l.j.§.idẽq; Marcellus.ff. de aqua pluu.arcend. & extrà, de elect.c.cum eccleſia.

Qui tacet, affirmat.

extrà,de præſum.nonne.

Qui tacet conſentire videtur.

ff.locati.l. item quare. & l.in adoptionibus. C.de adopt.ff.ſolut.mat.l.ij. §. voluntatem. in authen.qui mo.na. effi.ſui. §. generaliter. & in cap.qui tacet.de reg.iur.l.iij.Contrà,ff. de procur.l.filius. §. inuitus. & ff. de furt. l. qui vas.§.vetare.& ff. manda. l. qui patitur. ff.de adopt.l.nam ita.

Qui tardius ſoluit, quàm ſoluere debeat, minus ſoluere videtur.

Inſtitut.de ac.§.tempore.ff.de verb. ſignif.l. munus.& l.ſi cui.

Qui terminos effodiunt pœna extraordinaria puniendi ſunt.

C.de accu.l.j.

Qui totum cupit, totum perdit.

C.quando & à quibus quarta pars deb.

Qui vadit planè, vadit ſanè.

Inſtitut.de iuſt.& iur.§.his.

Qui vi rapit, fur in proprio esse videtur.
ff. quod met. caus. l. cum.

QVod ab initio non valuit, tractu temporis non potest conualescere.
ff. de ser. ru. præ. l. via. ff. de reg. iur. l. quod ab initio. & ff. de pact. l. si tibi decē. §. si pactus.

Quod accidit sequitur naturam eius, cui accidit.
ff. de vsufruct. l. si fundi.

Quod appellatio maioribus interposita præstat, hoc beneficio ætatis minores consequuntur.
ff. de mino. xxv. ann. l. præses.

Quod approbo, non reprobo.
l. Pomponius. ff. de dego. gest.

Quod bene gestum est, non debet ex alio euentu resuscitari.
l. Barbarius Philippus. ff. de offic. præt.

Quod benignè cōtulit, fraudis cōsilio reuocari nō debet
c. veniens. extrà, de fil. presbyter.

Quod commune est, meum non est.
ff. de diui. rer. & qua l. in tantum. & Contrà, quod commune est, meum est, quia cōmune cum alio habeo. ff. ne quis eum qui iu ius. l. si cum eo. & l. si cum vno. ff. si ex noxa. cau. agitur. in gloss.

Quod certo tempore statuitur, vt aliquis effectus inducatur, si tempore indu. non plus tempus inspectatur.
ff. de verb. oblig. l. continuus.

Quod contra rationem iuris introductum est, non debet trahi ad consequentiam.
l. quod verò. ff. de le. & se. con.

Quod cum vno gestum est, cæteris non prodest.
l. neq; pactio. C. de transact.

Quod

Quoddam est peculium profectitium, scilicet, quod acquirit filiusfam. de rebus paternis: & quoddam castrense, quod in castris quæritur.

vt ff. de castren. pecul. l. si castrense. & l. peculium castrense. & l. si fortè. & est aliud quasi castrense, quod in ciuitate quęritur, ex publica causa, vel ex salario publico. C. de inoffic. testam. l. fin. Pro hoc glos. l. cum oportet, §. j. super ver. pecul. C. de bo. quæ libe.

Quod debetur toto, debetur parti.

ff. de ser. ru. præ. l. via.

Quod differtur, non aufertur.

l. cum furiosus. ff. de iudi.

Quod ex leuitate capitis procedit, impunitum remanebit.

l. j. C. si quis impera. ma. ff. de reg. iur. l. quod calore.

Quod ex re mea nascitur, videtur esse meum.

ff. de rei ven. l. solum.

Quod ex re mihi obligatoria efficitur, mihi non obligatur.

C. de rei ven. l. si ex ea.

Quod ex re nostra fit, nostrum esse verius est.

ff. ad exhi. l. de eo. §. si quis.

Quod fauore aliquorum introductum est, in eorum læsionem retorqueri non debet.

C. de leg. l. quod fauore. C. de secund. nupt. l. generaliter. & C. de procur. l. nemo.

Quod fieri non debet, factum tamen tenet.

Not. glos. l. j. ff. de solut.

Quod fraudat consuetudinẽ, pœna vinciri nõ debet.

l. auxilium. ff. de minorib.

Quod in alterius locum succedit, iustam habet ignorantiæ causam.
ff.de reg.iur.l.qui in alterius.
Quod in alterius persona seruat quis, in sua seruare tenetur.
ff.quod quisque iuris.l. j. in princip. & ff. de condit.indeb.l.frater à fratre.
Quod infirmari vel vituperari potest, præcaueri debet
vt extrà, de seru.non ordin.cap.j.
Quod inter alios actum est, alij nocere debet.
ff.de iureiur.l.nam postea.in fin.
Quod ius est in principali, & in accessorio.
ff.commod.l.si vt certo.
Quod legitimè factum est, pœnam non meretur.
C.ad leg.Iul.de adult.l. Gracchus. Itẽ, quod per me possum, per alium possum.
Quod mecum non est gestum, ratum habere non possum.
ff.de negot.gest.l.si pupillus.
Quod meum est, amplius meum fieri non potest.
Instit.de leg.§.si rem.
Quod minus est dignum digniorem non continet.
ff.de verb.signif.l.j.
Quod non est, amitti non potest.
ff.quib.mod.vsufruc.amit.l.j.
Quod non mutatur, quare stare prohibetur: certè pro nihilo.
C.de testa.l. sancimus. C. de ædific. priua.l. præcepimus.C.de appell.& in authent.quib. mo.na.effi.sui.§.tribus.ff.de adi.le.si tibi. §. qui filias ex disparibus.
Quod non valet vt ago, non valet vt valere potest.
l.j.

l.j.§.eum.ff.de constitu. pecu. & C. de latin. libert.toll.l.j.

Quod nostrum est, sine facto nostro ad alium transferri non potest à nobis.
ff.de reg.iur.l.id quod nostrum.

Quod nullum est, præstare impedimentum non potest.
ff.de hære.institu.l.si quis.

Quod omnes tangit, ab omnibus approbari debet.
ff.de seruit.rustic.prædior.l.per fundum.& l. final.C.de autho.præstan.& ff. de eden. l. si quis ex argentarijs.& ff. de pact.l. & suũ hæredem.§.hodie.

Quod per me non stat, mihi non debet imputari.
ff.locati.l.si ades. l.si ideo.C.de his,q.vt ĩdig.

Sed quod per me obstat mihi imputari debet.
ff.de contrah.empt.l.hæc vendit.§.j.

Quod per me non possum nec per alium.
ff.de don.int.vir.& vxo.l.iij.

Quod per superabundantiam dicitur, vni soli cõuenit.
ff.de verb.oblig.l.vbi.

Quod primum est, aliud ante se habere non potest.
ff.in procemio.§.in rem quam. & §. nos verò.circa fin.

Quod principi placuit, legis habet vigorem.
Institut.de iur.naturali.§. sed quod Principi.

Quod proprium est ipsius, amplius fieri non potest.
Institut.de leg.§.si rem.ff.de except. rei iudi. l.an eadem.§.actiones.& institut.de ac. §. sic itaq;.ff.de acquir.possess.l.iij.§.j.

Quod quis in alterius p̃sona seruat, in sua persona seruare tenetur.
ff.de pact.l.cum in eo esset.& l.j.eod.tit.

Quod quis ob sui corporis tutelam facit: iure fecisse existimatur.

ff.de iustit.& iur.l.vt vim.

Quod quisq; iuris statuit in alterū: ipse eodē vti debet.

ff.quod quisq; iuris.per totum.

Quod raro fit, quandoq; fit.

ff.de vsufr.l.sed & si.

Quod semel est verum, semper præsumitur verum.

Not.gloss.ff.de dam.infect.l. qui bona fide.§ si qd stipulat.& C.de ꝓbat.l. siue possidetis.

Quod sensu caret, non committit iniuriam.

Instit.si quad.paup.fec.dic.§.pauperies.

Quod tacitè intelligitur, non deest.

ff.si cert.petat.l.cum quod.

Quod tibi non vis fieri, alijs non feceris.

Not.glos.institut. de iust. & iur.§.iuris pręcepta.super versic.alterum non lædere.& ff. eod.l.iustitia.& §.super eo verbo.in decretis in princip.ff.quod quisq.iur.in princ.

Quod vix fit, fieri dicitur.

l.vix.ff.de iudic.

Quod volui non potui: & quod potui, nolui.

Not.glos.de cōtra.& cōmit.stipul.l.iij.in fin. glos.sic.C.si quis alteri, vel sibi.l.multum.

Quo modo minor gerēs negotia maioris sit cōueniendus.

est in l.quod si minor, in princip.ff.de minor. Quod si minor(inquit Paulus)sua sponte negotijs maioris interuenerit:restituendus erit, ne maiori damnum accidat. Quod si hoc facere recusauerit:tunc, si conuentus fuerit, negotiorum gestorum, aduersus hanc actionem non restituetur:sed compellendus est, sic cedere au-

dere auxilio in integrũ restitutionis, vt procuratorem eum in rem suam faciat: vt possit per hunc modum, damnum sibi propter minorem contingens resarcire. & obseruandum est exemplũ de minore: quõ liceat cornicum oculos configere, hoc est, obuiam ire calliditatibus eorũ, qui aduersus dãna priuilegijs se volũt tueri. Et si hoc probãt legislatores ĩter minorẽ & priuatũ: quid responsuri fuissent inter maiorẽ priuilegiarium & rempublicã?

Quoties aliqua actio, vel exceptio deficit, agendum est vtili actione præscriptis verbis.

l. quoties. ff. de præscrip. ver.

Quoties aliquod legatum relinquitur, & ibi legatario subest fideicõmissariũ: si fideicõmissariũ est impossibile, legatũ est verũ. ff. de le. ij. l. codicillis. ĩ fin.

Quoties concurrũt plures actiones eiusdẽ rei noĩe: vna tãtũ qs experiri debet. l. nemo ex ijs. ff. de re. iu.

DISTINCTIO
DECIMA SEXTA.

Atihabitio retro trahitur, & mãdato comparatur.

l. fin. C. ad senatusc. Macedo. l. licet. ff. de iudi.

Ratio generalis præualet speciali. not. glo. instit. de vsuca. §. furtiuè. super verbo, nec vsucapio. & de nupt. §. affinitas. & §. socrum. Contrà, ff. de edend. l. quædam.

Ratione contractus, quis sortitur forū, & alios cōtrac.
circa fin.gloss.l.hæres absens.ff.de iudic.

Ratio potest allegari sine lege.
ff.de damno infecto.l.cum imò. & de præ.c. si Romanus.nec lex rationem tollere potest. ff.de capit.diminut.l.eas.

R*Eatus omnem excludit honorem.*
C.vbi sena.l.j.

Rebus & non verbis legem imponimus.
C.communia de le.l.ij.in fin.C.de vsu. l.fin.

Recepti, generaliter dicuntur, qui consensu aliquo admißi sunt, vel electi.

Recipere arbitrum: eligere arbitrum: ire ad arbitrum: Compromittere: ad partes referuntur.
l.ij.§.j.litigatores, in princ. l. non distinguemus.§.de officio.

Redditur in inuitum iudicium.
vt ff.de verb.oblig.l.inter sta.§.j.

Refert, quid ex æquipollentibus fiat.
ff.de vsufruct.l.quoties.

Rei appellatione, etiam pars continetur.
l.appellatione rei.ff.de verb.signif.

Rei fauorabiliores potius, quàm actores habentur.
ff.de reg.iur.

Rei hæreditariæ nondum possessæ, non fit furtum.
l.contra.§.fin.ff.re.amo.

Re integra reuocatur mandatum.
Instit.mandati.§.rectè.& ff.de procur. l.ante lit.contestat.

Remittentibus actiones suas, amplius non est dandus ad eas regressus, seu recursus.
ff.de ædil.edic.l.quæritur.§.si venditor.

Remit-

Remittenti ius suũ, amplius non datur regressus.
Institut.de bonor.possess.§.si quis itaq;.
Remoto principali remouetur accessorium.
ff.de fideiuss.l.si stichum.
Re non potest obligatio contrahi, nisi contractus datus sit.
ff.de pact.l.si tibi.
Renunciatione facta, iritantur ipso iure instrumenta.
l.dissolutæ.C.de condict.ex leg.c. Cum pridem.de pact.c.j.de transactionib.
Reprobata pecunia, non liberat soluentem.
ff.de pign.act.l.eleganter.
Rerum inhonestarum nulla est societas.
ff.pro socio.l.nec prætermittendum.
Res aliena vendi non potest, sed precium ab emptore auferri potest.
l.rem alienam.ff.de contrah.emption.
Res animaduersione & auxilio digna est prætoris, tametsi nonnũquam summi iuris ordinatione deficiat.
l.seruum quem.ff.de pignori.
Res bene non geritur, si continuantur honores.
vt l.nemo.C.de assesso.& done.& caute.iud.
Contrà.de l.li.e.tit.sol.vt ibi.
Rescindendo sortem, videtur quis remittere pœnam.
ff.de eo, quod certo loco.l.final.
Rescripta non debent dari, & data non valent, quæ ius alterius tollunt.
C.de rei vendi.l.in simile.
Rescriptum, quod non habet illam clausulam, si preces veritate nitantur, non valet.
C.de diuers.rescript.l.vniuersa.
Res de facili reuertitur ad suam naturam.

ff.de pact.l.si vnus.

Res diuinæ perfectissimæ sunt, humanæ verò iuris conditio in infinitũ semper decurrit, nec est in ea, quod perpetuò stare possit.

l.ij. C.de vet.iur.

Res empta de pecunia mea, non est mea.

C.de rei vend.l.si ex ea.

Rei est fugere.

C.de iudic.l.properandũ. §. & si quidẽ pars.

Res incepta reputari perfecta non potest.

ff.de polli.l.j.

Res inter alios acta, alijs non præiudicat.

l.Lucius.ff.de his, qui not.infam.l.sæpe constitutum est.ff.de re iud.l.res inter alios acta. aliàs est.l.Modestinus respondit.ff.de excep. l.j.C.res inter alios actas vel iudicatas.C.de except.l.ij.ff.qui po.in pig.ha.l.Claudius.C. de pact.l.fractionẽ.ff.de iudic.l. si petitor. ff. de pact.l.si vnus.§.pacta quæ. in fin. & ff. de de except.rei iudic.l.j.cum multis alijs.

Res inter alios acta, non debet alijs nocere, nec prodesse.

C.res inter alios.per totum.similiter, in popularibus actionibus, in publicis iudicijs, vbi nocet nisi conclusio detegatur.& in casib.notatis.in l.ij.C.quæ res.

Res iudicata pro veritate accipitur.

l.ingenuum.ff.de stat.hom.§.res iudicata.

Res mali exempli est vitanda.

l.obseruandum est. ff. de iudi. & l. exemplo. C.de probat.

Res mutata in pristinum statum redire non potest.

ff.de verb.oblig.l.inter stipulantem.§. sacramenta.

menta.ff.de solu.l.res.§.quæ arena.
Res non videtur esse in loco de quo statim est recessura.
l.j.C.de verb.signif.
Res per pecuniam æstimatur,& non è contra.
ff.de fide.iussum est.
Responsio habet fieri secundum interrogationem.
ff.de interrog.act.l.si defensor.
Res sacra non recipit æstimationem.
ff.de rer.diuis.l.sacer locus.§.j.
Res sua nemini seruit.
l.vti frui.ff.si vsufruc.pe.l.in re communi.ff.
de seruit.rustic.prædior.
Res subrogata in locum alterius eius naturã sortitur, in cuius locum subrogatur.
ff.de re iu.l.qui in alterius.
Res tantum valet,quantum vendi potest.
ff.de condit.furti.l. si seruus. §. quod si pendente.ff.de fur.l.si quãdo vxori.§.fin. in fin.
Restituta re in pristinum statum pristina iura sunt restituenda.
ff.de seruitute rustic.prędior.l.& Attilicinus.
Res transit cum suo onere.
l.si cum venerit.de pigno.act.
Reus debet primò conueniri quàm fideiussor.
in authent.de fideiuss.§.j.collat.j. & C. eod. tit.authent.præsente.
Reus excipiendo actor est.
l.j.ff.de except.
Reus non tenetur probare,sed actor.
l.frustra.C.de probat.cum multis alijs.
R *Vsticitati parcendum est.*
l.fin.C.de test.ff.ad Sylleianũ.l.iij.§.si qs
ignorãs

ignorans.ff.de vent. inspic.l.j.§.final.ff.de prob.l.deinde.§.ij.ff.de iurisd. omnium iud. l.si quis.§.iij.ff.de iur.fisc.l.ij.in fin.ff.si quis in ius vocat.nõ ierit.l.ij.§.penult.ff.de edéd. l.j.§.fin.& in multis similibus.

DISTINCTIO

DECIMA SEPTIMA.

Sacramentum pro veritate accipitur. ff.de iureiur. l.sed etsi possessori.

Sacramentum reuocatur prætextu periurij.
C.de rebus cred.l.ij.& ff.in li. iuran.l.fin.& ff.de re iud.l.post rem.

Sacrilegus dicitur, qui rem aliquam sacram de loco sacro aufert.
ff.ad l.Iul.pecu.l.diuus.

Sacros canones non dedignantur leges imitari.
in cap.clerici.extrà,de iudi.

Sæpè solutio, & exactio partium, non minima incommoda habet.
ff.fam.er.l.planè.

Sæpè vnius opera, plus valent, quàm alterius opera.
Institut.de societ.§.nam & ita.

Sanctius est maximè in ordine sacerdotali paucos bonos, quàm multos malos habere ministros. Quia si cæcus cæcum duxerit, ambo pariter in foueam delabuntur.
c.cum sit ars.extrà,de ætat.& qualit.ordin.

Sapiens fallere non vult, falli autem non potest.

ff.de

ff.de iu.& iu.§.iur.pru.

Sapientis est mutare consilium.

l.nunquam.ff.de col.bo. Scientia inflat,charitas autem ædificat.j.ad Corinth.c.vij.& in c.nisi cum.de renunc.

Satis absurdum est creditoribus, quidem ius suum persequentibus auxilium denegare.

C.de iu.delib.l.sancimus. §. si verò creditores:in fine.

Satisdatio idem est,quod satisfactio.

l.j.ff.quæ satisdare cog.

Satis est si aliquid sit ad voluntatem eius,cui fit.

l.non erit.ff.de iureiur.

SCholares diebus feriatis scribere & legere possunt.

l.penult.in glos.ff.de ferijs.

Scholari non licet in domo sua inuitis socijs retinere ganeam.

ff.de vsu & habi.l.non aliter.

Scholaris vagus non fiat magister.

C.de tyronib.l.j.lib.xij.Nam qui parum studet,rarò proficit.C.de proxi.sacro.l.j. vnde. Omne artificium per exercitiũ recipit incrementum.ff.de l.iij.l.legatis.§.ornatricibus.

Sciens rem alienam nunquam vsucapit.

in l.fine.ff.de vsucap.

Scientia nobilitat.

l.prouidendum.in glos.C.de posthu.

Scientia potest donari,non vendi.

Not.glos.in l.j.§.proinde.ff.de var.& extraord.cog.& ff.de donat.l.Aquilius regul. Sic & C.de episc.& cleric.l.fin.quanquã.Contrà ff.de reg.iur.l.cuius est.

Scientia vnius nocet alteri.
l.sed Iuli.ff.ad Macedo.
Scienti & volenti non fit dolus.
ff.de rei vend.l.sin autem.
Scire facit mathesis, sed diuinare mathesis.
Not.glos.l.mathematicos. C. de episc. aud. idem glo.sup.rubr.C.de male.& mathe.
Scire leges non est earum verba tenere, sed vim ac potestatem habere.
ff.de legi.l.scire leges.
Scriptum est, cum rex iustus sederit super sedem, non aduersabitur ei quicquam malignum.
in epistola.inter claras.circa princ.C.de sum. trinit.& fid.cathol.
SEcundæ nuptiæ sunt odiosæ.
in authen.de nupt.§.dissolutum.coll.iiij.
Secundum allegata, & probata iudex debet iudicare.
l.illicitas.§.veritas.ff.de offic. præ. Contrà, §.de ferijs.l.ea.in fin. vbi dicitur quod iudex secundum conscientiam iudicare debet.
Secūdū diuersa loca, diuersa rerū cōstituuntur precia.
l.ideo.ff.de eo quod.
Sed quia natura nouas deproperat edere formas.
Iste versus situatur in proprio textu tit. ideo fuit prima causa beneficij amittendi.coll.x.
Segnius expediunt negocia commissa pluribus.
ff.de adm.tut.l.si plures.in glo.in ver.facili'.
Semel malus semper præsumitur malus.
ff.de sena.l.Cassius.
Semper est bonum addiscere.
ff.de fideicō.libert.l.apud Iulianum. Versus;

Viuamus puri, quasi cras simus morituri.
Discamus, veluti semper de tempore tuti.

Semper fur est in mora.
ff.de cond.furti.l.in re furtiua.
Semper generalibus specialia insunt.
ff.de reg.iur.l.semper.
Semp q̄ nō ꝓhibet pro se interuenire, mādare creditur. Sed & si quis ratum habuerit, quod gestum est: obstringitur mandati actione. ff.de reg.iur.
Semper quis præsumitur ignorans, nisi probetur sciēs.
ff.de prob.l.verius.
Sensus magis inspici debet, quàm verba.
l.j.C.de interdic.& l.iij.C. de libe. & præte. & l.Celsus.§.penult.& l.sed.ff. de contrahē. empt.& vend.
Sententia contra formam iuris lata non valet.
C.quando prouo.non est ne.l.ij.
Sententia debet esse conformis libello.
ff.de communi diuidund.l.vt fundus.
Sententia ferenda est pro eo, qui fortiora iura allegat.
C. de edic, diui Adriani tot. l. si iusta. quod not.cum duæ rationes fortius ligent, quàm vna.instit.de nupt.§.socrum.
Sententiam dicere existimamus eum, qui ea mēte quid pronunciat, vt secundum id discedere eos à tota controuersia velit.
vt Paulus in l.qualē autē.ff.de recept.arbit.
Sententia sua finem controuersiæ arbitrum imponere oportet. Non autem finitur controuersia, cum aut differtur arbitrium, aut in alium transfertur.
l. non distinguemus, §. item Pedius probat.ibid.
Sententia pro parte valet, & pro parte non.
ff.fa.er.l.quodam.

Senten-

Sententia pro veritate accipitur.
l.ingenium.ff.da ſtat.hom. & l. res iudicata. ff.de reg.iur.

Separatorum ſeparata eſt ratio.
ff.de iuriſd.omnium iud.l.ſi idem. cum eod. in princ.& l.ſi domus.ff.de ſer.& l. pater Seuerinam.§.fin.ff.de condi.& demonſt.

Septies in die cadit iuſtus.
in authent. de non alienan. aut permut. reb. eccle.§.alienat.vſu.colla.ij. no. per Accurſiũ inſtitu.de iuſt.& iur.circa princ.

Sequeſter eſt apud quem plures eandem rem, de qua eſt controuerſia, depoſuerunt.
l.ſequeſter.ff.de verb.ſignif.

Sequitur leuiter filia matris iter. Et ſequitur leuius patris iter filius.
Iſtud not.l.quod ſi nolit.§. qui mancipia. ff. de ædil.edict.

Serius expediunt commiſſa negotia plures.
Not.gloſ.C.de admin.reipub.l.ij.§.ij.ſuper verb.facilius.

Sermo ad ſolemnia non poteſt adhiberi.
l.qui in teſtamento.§.teſtam.§.ſeruus.

Sermo datur cunctis animi ſapientia paucis.
Not.gloſ. in authen. de referendar. circa fin. collat.ij.

Sermones ſunt intelligendi ſecundũ materiã ſubiectã.
ff.locati.l.ſi vno.

Serui olim nullum erat arbitrium.
l.Pedius libr.nono.de recept.arb.Hodie tanta durities aboleuit. Vnde poſſet ruſticus inter magnos Principes (ſi voluerint) arbitrari concor-

concordiam.

Seruitus est constitutio iurisgentium, qua quis dominio alieno contra naturam subijcitur.

Institut.de iur.person.§.seruitus autem.

Seruus communiter est fur.

l.Iulianus.§.item.qui furem.ff.de act. empt. & vend.& ibi vid.glo.

Seruus debet domino suo, tanquam potentiori obedientiam.

C.de bo.quæ lib.l.cum oportet.& l.fin.§.& filius.in authent.de nupt.colla.iiij.

Seruus de iure ciuili nihil est.

ff.de reg.iur.l.quod attinet.

Seruus dicitur à seruando non à seruiendo.

vt not.glos. institut. de iure person. §. serui autem ex eo, super verb.serui autem.

Seruus dominum suum potest vocare in ius.

ff.de iudi.l.vix.etc.

Seruus in iudicio interesse non potest.

C.de iudic.l.seruus.

Seruus non potest esse tabellio.

C.de tabellion.l.generali.& C.de adopt. l.ij. in glos.super vers.seruo publico.

Sexus virilis præfertur sexui fœminino.

l.j.ff.de sena.

SI aliqua fiant ad necessitatem non debent deduci.

l.solent.§.non autem.ff.de offic.procon.

Si aliquis est in pœnam statutus, non debet conuerti in præmium.

ff.de admi.lega.l.legata inutiliter.& ff.de regul.iur.l.non fraudantur.§.nemo.

Si aliqs furiosus imperatori maledixerit, nõ punietur.

O l.vnica.

l.vnica.C.si quis impe.mal.nam afflicto non est danda afflictio.l.diuus.ff. de offic. præsid.

Sibi imputet,qui talem eligit.

ff.de mino.xxv.ann.l.cum mandato.

Sic volo,sic iubeo,stet pro ratione voluntas.

Not.glos.institut.de vsucap.§.furtiuè quoq;. super vers.non furtiuarum.

Si de personis eorum, quibus designandum est aliquid, quæstio moueatur:vir bonus eligitur.

l. j. §. eligitur autem. ff. de vent. in possess. mitten.

Si ego occiderim furem nocturnum,non teneor.

ff.ad l.Cornel.de sicar.l.furem.

Si filius,& hæres.

ad Galat. 4.cap. & l. siue possidetis . C. de probat.

Si in duabus actionibus alibi summa maior, alibi infamia est:præponenda est causa æstimationis. Vbi autem æquiparantur famosa iudicia: & si summũ disparem habeant,pro paribus accipienda sunt.

l.qui vetante.ff.de reg.iur.

Si illud,quod nimis videtur inesse,inest:& illud,quod magis.

C.de acqui.po.l.ij.l.nec in ea.§.ius occidẽdi. ff.de adult.& stu.&.l.j.§.quod ait prętor. in fin.ff.de superficiebus.C.de sacro.san. eccle. authen.multo magis.

Si idem essent codicilli & testamenta, cur diuersis nominibus nuncuparentur.

l.si idẽ.C.de codicillis.Contrà, quia imò idẽ sunt.in l.fin.C.de testa.& l.hac cõsultissima. §.j.C.q̃ test.fac.poss.vel nõ.Sed ibi sunt duo

casus

casus speciales, in quibus æquiparãtur testamenta & codicilli.

Si libertus iurauerit ita, Dare se tot operas, quot patronus arbitratus sit: non aliter ratum est arbitriũ patroni, quã si æquum arbitratus sit. Et ferè ea mẽs est personam arbitriò substituentium, vt quia sperent eam rectè arbitraturam, id faciant: non quia vel immodicè obligari velint.

ff. de oper. libert.

Similis æquitatis ratio similia iura suadere debet.

ff. ad l. Aquil. l. illud. & C. ad l. Fal. l. vltima.

Simplicitas est amica legibus.

l. j. ff. de do. & con. institut. de le. ag. suc. §. sed simplicitatem. & l. manifestum. §. tales. C. de fur. & Institut. de fideicommissar. hæred. §. sed quia. & ff. de do. l. j in princip.

Simplicitati seu rusticitati & ignorãtiæ parcendũ est.

in l. ij. ff. si quis in ius vocat. nõ ier. l. ij. §. fin. ff. de eden. l. si quis. vers. doli. ff. de iurisd. om. iud. l. si quis in graui. §. si quis ignorans. ff. ad Sylla. l. de die. §. si seruus. ff. qui satisdare cogant. l. quicũq;. C. qui adm. ad bonor. possess. poss. adde text. in l. regula. ff. de iur. & fact. ignorant. ad Turp. in l. fin. C. de testam. in l. j. ff. de dol. in l. generali. C. de tabular. lib. 10. & in c. cum vniuersorum. extr. de rer. permuta. Contrà, de l. ij. C. de in ius voc. & l. j. C. de interdi. ma. & l. j. C. de fals. mon. vbi rusticitas seu ignorantia non excusat. Sed hoc sciendum: Quod contraria casualia sint in iure naturali, & interdicto matrimonio, & falsa moneta.

Sine accusatore nemo damnatur.

Vnde illud: *Mulier, quis te accusat, nemo domine.* l. rescripto. §. si quis accusatorem. ff. de mu. & hono. cano. de manifesta. ij. q. vj. cap. j. de accus. extrà.

Sine causa neminem transigentem audit prætor.

l. cum hi. §. in causa. ff. de transac.

Sine corpore vis fieri non potest.

ff. de vi & vi armat. l. j. §. idem Labeo.

Si nemo adeat hæreditatem, relicta in testamento non valent.

l. si nemo. ff. de testa. tut. l. si nemo. ff. de re. iur.

Sine possessione rei dominiũ in ecclesiam transfertur.

in l. fin. vbi not. C. de sacr. eccle. c. ij. extrà, de consuet.

Sine possessione non procedit vsucapio, nec præscriptio.

l. sine. ff. de vsucap. c. sine possessione. de reg. iur. in vj.

Sine precio, nulla est venditio.

ff. de contrahen. empt. l. ij.

Singula officia singulis sunt committenda personis.

in c. cum singula. de præb. in vj.

Singulare aliquando ponitur pro plurali.

l. ij. §. exactis deinde regibus. ff. de orig. iur. & l. ex duobus. ff. de vul. & pu. l. diuus. §. fin. & ff. de petit. hæred. l. j. §. vt initio. ff. de postu. & ff. de verb. sign. l. in vsu.

Si non valet quod ago, vt ago, valeat, vt valere potest.

l. j. vbi latè not. ff. de iur. codicill. l. fin. C. de testa. l. non codicillũ. C. de codicill. l. ex ea scriptura. §. j. ff. de testa.

Si non valet quod in veritate agitur, tamen valet quod simu-

ſimulatè concipitur.

l.Lucius.vbi Bar.ff.depoſ.

Si oppoſitum in oppoſito,& propoſitum in propoſito.

Inſtitu.de li.

Si partes ſententiam arbitri approbauerint expreſſè: naſcitur ex ea actio in factum, ad petendam executionem apud iudicem cuiuſq; loci. Sin autem tacuerint, non approbando ſententiam, nec improbando: tunc poſt decem dies eadem competit actio. Altero deniq; litigatore pronũciationem arbitri recuſante: nullum ſupereſt remedium, niſi pœna fuerit promiſſa.

l.penult.C.de recep.arb.

Si priuilegia ſint minus ſanè intellecta, non debent ad vſum pertrahi.

c.vt priuilegia,in princ.de priuileg.

Si quis aliquem teſtari prohibuerit, ab eius hæreditate repellendus erit.

C.ſi quis aliquem te.proh.l.j.

Si quis permiſſa ſibi abutitur poteſtate, priuilegium amittere meretur.

c.tuarum nos. c. vt priuilegia de priui. l. Iudæos.C.de Iudæis.l.qui ſine.ff.negoc.geſt.l. liberam.ff.de pecul.

Si vaſallus fecerit amicitiam cum inimicis domini, aufertur ei feudum.

C.de inoffic.teſtam.l.liberi.

Si vinco vincentem te, fortiori ratione vinco.

ff.de diuer.& temp.præſcrip.l.acceſſ.

S*Ocer obtinet locum parentis.*

l.quia parentis.ff.ſol.ma.

Societas ius fraternitatis quodammodo in ſe habet.

l.verum.ff.pro socio.

Socius socij mei, socius meus non est.

ff.pro socio.l.nam socius.

Sola attestatio approbata, & alijs adminiculis nō probata nullius est emolumenti.

l.solam.C.de testi.

Solatio miserorum est, habere socios pœnarum.

ff.qui & à quib.ma.li.fi.l.prospexit.

Solemnitas extrinseca non præsumitur nisi probetur.

l.quæcunq;.§.final.ff.de publ.in rem action.

Solemnitas intrinseca præsumitur.

l.sciendum.ff.de verb. oblig. l.iuris gētium. §.quod ferè.ff.de pact.l.i.in princip.C. de rei vxor.act.§.scriptum.institut.de inutil.stip.

Solo consensu matrimonium contrahitur.

l.in copulandis.C.de nupt.l.consensu. C. de rep.§.nuptias, in authen. de nup. collat. iiij. nuptias.de reg.iur.

Solus dolus in deposito venit.

ff.depositi.l.j.

Soluta resoluitur in coniunctam.

l.triplici modo.ff.de verb.signif.l.cum in testamento.§.i.ff.de hæred.institu.

Solutione eius quod debetur, tollitur omnis obligatio.

Instit. quib. mod. toll. oblig. in princip. Sed solutione facta pro parte tantum, adhuc integra manet obligatio.l.si quis.ff.de solut.

Solutio, venditio, traditio, magis facti quàm iuris est.

l.consilio.§.fin.ff.de cu.furi.

Sorte & fortuna dubia dirimuntur.

l.ij.C.cōmu.de lega.& §. optionis. instit. de lega.l.sed cum.

Sortitur

Sortitur quis forum ratione domicilij.

l.si fideicõmissum.§.penult.ff. de iudi. & ratione contractus vel quasi.l.hæres absens.ff. de iudi.& ratione delicti.l.capitolium.§. fin. ff.de pœn.authen.qua in prouincia.C.vbi de crimin.agi opor.cau.ibi causa.iij.q. vj. & ratione rei.l.fin.C.vbi in rem act.exer.deb. & vid.de hoc in cap. fin. extr.de foro comp. & glos.in d.l.hæres.in §.apud Labeonem.

SPeciale ius communi, est contrarium.

l.j.ad mu.

Species furti, est de alieno largiri.

l.filius.ff.de do.l.si pignore.ff.de furt.

Spes venit in considerationem.

l.nec emptio.& l.si iactũ retis.ff. de cõtrahẽ. empt.l.spem.C.de dona.

Spiritualia esse nõ possunt sine temporalibus, nec econtrà: sicut nec anima sine corpore.

in cau.si quis obiecerit.j.q.iij.

Spiritualia sunt digniora temporalibus.

c.illud.& c.solitæ.extr. de maiorit. & obed. c.nouit. extra de iudic. vnde anima præfertur corpori.l.sancimus.C.de sacro.eccle.j.q. j.præcipimus.

Spoliatus ante omnia debet restitui.

l.j.C.si per vim.

Standum est maiori parti.

ff.ad municip.l.quod maior pars.& ff.de reg. iur.l.aliud.§.i.C.de decu .l. nominationum. x.lib.Et standum est parti maiori, in cumulo debiti.l.maiorem.ff.de pact.

Standum est sententiæ arbitri.

l.diem proferre. § ftari.ff. de arbit. fiue æqua fit,fiue iniqua. vt ibidem dicitur.

Stari debet fententiæ arbitri, quam de re dixerit, fiue æqua fiue iniqua fit: et fibi imputet, qui cõpromifit.

l.diem proferre. §.j.de recept.arb. Eft autem hæc ratio valde dura. melior autem quæ fequitur. Nam(vt D. Pÿ refcripto adÿcitur)vel minus probabilem fententiam æquo animo ferre debet,hoc eft,cogitare fecum, quod victoriam infignem fecerit, qui deuictis omnibus litigandi prauis adfectibus, cõfecutus fit controuerfiæ finem,& proximi gratiam, pro quantulocunq; damno. Id enim eft ęquo animo ferre imperitiam vel fraudem arbitri.

Statutum eft lex.

l.omnes populi.ff.de iuft.& iur.

Statutum propriè & ftrictè eft interpretandum.

l.iÿ. §.ait prætor.ff.de negoc.geft. l. ÿ. C. de noxal.act.not.in l.quicquid adftringendæ.ff. de verb.oblig.

Statutum & confuetudo contra ecclefiafticam libertatem irritantur.

in authen.caffa.C.de facrofan.eccle.

Stipulatio fit ex interrogatione & refponfione.

Inftitut.de verb.oblig.in princ.& ff.e.l.j.fi ex interrogatione pręcedente,& refponfione fequente.vt C.de vfu.l.j.

Stipulatio præfens non trahitur ad futurum.

Not.glof.de damno infect.l.dãni. §.fi is.

Strabo dicitur, qui torto lumine videt.

Not.glof.qui clauum.ff.de ædil. edict. fuper verb.ftrabonem.

Strictè

Strictè neq; nimis, largè neq; nimis oportet interpretari priuilegiũ: scilicet ne grauẽ alij iacturã adferat. c. ex tuarum. de vsu pallij. c. ad audientiam. ij. de ecclesia ædific. l. ij. §. si quis à principe. ff. ne qs in loco publ. l. impuberi. ff. de administrat. tutor. l. nec auus. C. de emãcip. liberor. l. quoties. C. de precib. Imper. offeren. Quãdo igitur sine quouis grauamine alteri⁹ nõ possunt cõcedi priuilegia: proximũ est, vt cessent cum nimium lædunt.

Stultus non debet melioris esse conditionis, q̃ prudens. l. Seruius. ff. quod vi, aut clam. & ff. de noxa. l. non solum. cum multis alijs.

SVb dubio fortè respondent sæpè periti. Not. glo. l. si duo rei. ff. de arbi. & C. de appel. l. has qui. §. si quid autem in agendo. & l. mutus. j. respon. ff. de procurat.

Sub fœminino genere, non continetur masculinum. ff. de leg. ij. l. si ita scriptum. Sed sub masculino genere rectè continetur fœmininum. l. j. § j. ff. de constitu. pe. l. patroni. & l. testatio. §. serui. & l. pronunciatio. ff. de verb. sig. l. qui duos mulos. ff. de leg. iij. l. tres fratres. in authen. iusiurãd. q. præstatur ab his. §. j. colla. ij.

Sublato principali tollitur accessorium. l. cum principalis. ff. de reg. iur. & l. ff. ij. si qs cau. & l. eos. in prin. C. de vsu. Cõtrà, de l. intelligere debes. C. de luition. pignor. Sed hoc dicẽdũ, q hic de accessorio, q̃d nõ potest esse sine suo principali, vt in vsuris bonę fidei: ibi de accessorio q̃d esse potest sine suo prĩcipali, vt ibi hypotecharia per se stat sine personali, vel sublata personali actione, vt ibi Bal.

Sub prætextu liciti non debet admitti illicitum.
ff.de offic.leg.l.illicitis.
Sub ſimplicibus miſtum continetur.
l.iij.vbi gloſ.ff.de verb.oblig.
Subſtantia alicuius contractus vel actus non poteſt dicere, præter ſubiecti corruptionem.
l.ſi vnius.C.de teſtam.
Subtilitates à iudicibus admitti non debent.
l.ſicut.§.penult.ff.quib.mod.pig.
Succeßio in beneficialibus non eſt admittenda.
cap.i. & ij. extrà,de teſt. cap.j.extr.de præb. Sanctuariũ enĩ Dei iure hęreditario poſsideri nõ debet.in c.ad decorem.de inſtit.extrà.
Succeſſor tenetur approbare factũ defuncti pro ea parte qua eſt hæres.
l.ij.C.de fil.min.l.cũ à matre.C.de rei vend.
Succeßio in eccleſiá Dei hæreditaria teſtatur.
extrà,de fil.presby.cap.ex tranſmiſſa.
Succurri debet ei,qui alieno morbo laborat.
C.de na.li.l.legem.
Sufficit aliquid fieri de iure,vel de facto.
l.prohibere.ff.quod vi aut clam.
Sufficit ſemel interfuiſſe.
ff.de ſeru.corrupt.l.doli.
Sufficit allegare naturalem rationem,etiam ſine lege.
l.fin.ff.de pœ.
Sufficit allegare non eſſe iure cautum.
C.de loca.l.illum.
Sufficit bene incœpiſſe,licet diuerſus effectus ſit ſecut⁹.
ff.de negoc.geſt.l.ſed an vltro.
Sufficit conditionem eſſe impletam,ſiue in vita,ſiue poſt mortem teſtatorum.

l.ſi quid

l.si quid hæredi.C.de insti.& substi.

Suffragium propriè dicitur illud patrociniū, quod præstat aduocatus.

Not.glos.super rubric.C.de suffrag.

Super facto non est princeps consulendus.

ff.de testi.l.iij.

Surdus,mutus,absens, non possunt stipulari.

l.i.ff.de verb.oblig.

Surripiens statim est in mora.

l.final.C.de cond.ob turp.causam.

Surrogatum debet sapere naturam eius, in cuius locum est surrogatum.

l.si eum.§.qui iniuriarum.ff.si quis caut.in l. parabol.C.de episc.& cler.in §.fuerat. instit. de action.vnde malè faciunt qui legunt per alium non eiusdem qualitatis. glos.in l.j. C. de mancip.& colon.lib.xj.

DISTINCTIO

DECIMA OCTAVA.

Abellio est seruus publicus.

l.ij.ff.rem pub.sal.sol. §. item si impu.instit.de adopt.

Tabellio scire iura tenetur.

l.iubemus. C. de sacro. sanct. eccles.

Tacita voluntas valet.

ff.de his,qui sunt sui vel alien.iur.l. patre furioso.circa fin.ff.sol.mat.l.ij. §. voluntatem.

Talia debēt esse p̄dicata,qualia sunt subiecta ī p̄missis.

l.stipu-

l.stipulatio.ff.de verb.oblig.

Talis quis præsumitur in quali habitu reperitur.

l.item apud Labeonem.in §.si quis. ff. de iniur.l.si ignorans.& ibi glos.ff.locat.

Tam ex contractibus quàm ex delictis filiusfamilias obligatur.

l.tam ex contractibus.ff.de iudic.

Tamdiu societas durat, quã diu integer consensus partium durat.

l.tamdiu.C.pro socio.& institut.eod.§. manet autem.

Tanto grauiora sunt peccata, quanto diuturniora.

in c.non satis. & in cap. cum in eccles. extrà, de simo.

Tantum operatur genus in suo genere, quantum particulare in suo particulari.

l.si chorus.ff.de leg. ij. l. si duo. ff. de admi. tut. Cõtrà, de l.si quis mihi bona.§.sed vtrũ. ff.de acq. hæred.& l. sed & si rei. §. quæsitũ. ff.si quis caut.Dicendum ad hoc.quod ibi requiritur speciale mandatum, quod sub generali verisimiliter non comprehenditur.

Tantum punitur affectus, quantum effectus.

l.is qui,in telo.C.ad l.Cornel.de sicar. & C. de epis.& cler.l.si quis non dicam. Contrà, ff.de pœn.l.cogitationis pœna.

Tantum valet generale in omnibus, quantum speciale in singulis.

l.si diu.ff.de admi.tutor.

Tantum valet res sicut vendi potest.

l.si cui.ff.de le.ij.

TEli appellatione, & ferrum, & fustis, & lapis, & omne quod sit nocendi causa, habetur.

l.si pignore.ff.de furt.

Tempestas, vel infirmitas, vel vis fluminis aliquem excusat.

l.ij.§.si quis in iudicio.ff.si quis cau.

Tempore, & loco, varia iura statuuntur.

ff.de exerci.l.j.

Tempore interdicti, potest missa celebrari in die dominico ianuis clausis, & campanis non pulsantibus: sed in quatuor festis, scilicet, ĩ die Natalis dñi, Paschæ, Pentecostes, & Assumptionis beatæ Mariæ virg. tantũ potest celebrari ianuis apertis, campanis pulsantibus.

extrà, de senten.excommu.cap.alma. lib. vj.

Tempore necessitatis, omnia debent esse communia.

ff.ad l.Rhod.de iact.l.iij.

Tempus, persona, locus, aggrauant delictum.

l.Gracchus.C.ad l.Iul.de adul.l.aut facta.ff. de pœn.

Tempus conceptionis inspiciendum est.

ff.de sena.l.emancipatum.

Tempus contractus est inspiciendum in contractibus.

l.si filiusfamilias.ff.de verb.oblig. l.j. §. non solum.ff.depositi.l. si tamẽ ad senat. Maced.

Tempus ignoranti cedit.

ff.de iur.& fact.ignor. l.j. in princip. & ff. de his, qui not.infam.l.genero inquit.

Tempus nõ est mod⁹ inducẽdæ, vel tollẽdæ obligatiõis.

l.obligationum ferè. §.placet.ff.de act.& oblig. Contrà, l.cum de in rem verso. §.de vsur. vbi solutio vsurarũ pluribus annis facta. obligat ĩ futurũ. respõdẽdũ: ibi propter lapsum decennij, qui est loco iusti tituli, & ideo ibi allega-

allegatio iusti tituli obligat in futurum.

Tenebræ aptiores sunt ad fabricandum falsum.

l.j.§.tria lumina.ff.de vent.inspicien.

Tenor priuilegiorum est seruandus; & eorum metas non licet transgredi.

c.porrò quamuis.de priuileg.

Terminus, in quo, est magis inspiciendus, quam terminus, ad quem.

l.si filius.ff.de verb.oblig.

Testamenti factio, non priuati, sed publici iuris est: & ratione pactorum priuatorũ forma eius non læditur.

l.iij.ff.de testa.

Testamẽtũ est publici iuris, ideo forma eius priuatorũ pactis non læditur.

l.iij.ff.de testa.

Testamentum est voluntatis nostræ iusta sententia de eo, quod quis fieri post mortem suam vult.

l.j.ff.de testa.

Testamentum militis non potest quærelari.

l.si instituta.§.de inofficioso.ff.de inoffic. testa.hoc est verum, in milite militante, secus est in veterano.

Testamẽtũ patris, in quo filius est præteritus, nõ valet

Institut.de exhæred.lib.in princip.& ff.de li. & posthu.l.inter cætera.

Testationibus conuenire arbitrum, ne sententiam diceret: hoc est, apud arbitrum adhibitis testibus protestari: vulgo appellant, Cum notario & testibus requirere.

l.non distinguemus.recept.arb. Cũ quidã arbiter (inquit ibi Paulus) ex aliis causis inimicus manifestè apparuisset: testationibus etiã conuen-

conuentus, ne ſententiam diceret.

Teſtator poteſt aliquem extraneum, & penitus ignotum hæredem inſtituere.

l. extraneum penitus. C. de hæred. inſtit.

Teſtes & inſtrumenta eandem vim obtinent.

l. in exercẽdis litibus. C. de ſid. inſtrum.

Teſtimonium in re propria reprobatur.

l. nullus. ff. de teſti. l. omnibus. C. eod. tit.

Teſtis poteſt corrigere dictum ſuum cum dubitatur de facto eius.

c. præterea. extrà, de teſtib. cogen.

Te tuo non debes iugulare gladio.

l. ij. C. quæ res expor. non deb.

THeſaurus, eſt vetus quædã depoſitio pecuniæ, cuius non extat memoria.

l. nunquam. §. j. de acquir. dom.

Titulus inſtitutionis eſt honorabilior.

l. filium. §. non ſolum. ff. de leg. præſt.

Tot ſunt ſtipulationes, quot ſunt ſummæ.

l. j. §. final. & l. ſcire debemus. ff. de verb. obl.

Tractatus futuri temporis non ſpectat ad iudicem, nec ad nos, quæ enim ſunt de futuro contingenti, nõ poſſumus iudicare.

l. j. ff. de vſur. §. j. c. noſtram. de ſepul.

Traditionibus & vſucapionibus ſeu præſcriptionibus, dominia rerum non nudo pacto transferuntur.

l. traditionibus. C. de pact. §. per traditionẽ. inſtit. de rer. diuiſ. l. iij. authen. de vſucap.

Traditis clauibus, dominium & poſſeßio traditur & transfertur.

l. clauibus. ff. de contrahend. empt. §. item.

Trahitur minimè ad exẽplũ priuilegiũ vel perſonalis

constitutio.
l.j.ff.de constit.Princip.c. priuileg. de regul. iur.lib.vj.

Transfert dominium sententia.
in §.fin.instit.de offic.iud.Contrà,de §.item si in iudicio.instit.de except.vbi sententia lata in actione personali, Reo absoluto remanet debitor.Sed contrà dico illud habere locum in obligatione,quæ est res incorporalis. §.j.instit.de reb.corpor. & incorpor. Hic de dominio rei corporalis.facilius autem perditur dominium rei corporalis quàm incorporalis.in l.iij.vbi not.ff.pro soc.

Tres negationes,faciunt vnam negationem,& duæ negationes,faciunt vnam affirmationem.
l.j.§.& nonnunq̃.& ff.de cadau.punitorum. & ff.de collat.bonor.l.nonnunquam.

Tria vel quatuor,sunt multa.
ff.ad Sylleia.l.j.§.scripto.

Tristibus & desolatis propter mortem sui parentis,est consulendum.
l.j.C.de his,qui ante aper.tabu. hære. trans.

Tota quæstio simul debet terminari.
ff.fa.erc.l.in hoc iudicio.

Tot sunt stipulationes,quot sunt res.
l.j.de verb.oblig.ff.

Tunc tua res agitur,paries cum proximus ardet.
glos.in l.si quis fumo.ff.ad leg.Aquil.

Turpe est doctori,cum culpa redarguit ipsum.
l.j.ff.quod quisque iur.l. si vxor. §. si iudex. vbi not.ff.ad leg.Iul.de adult.not.glos.in authen.vt iud.sui.quoq. suffrag. & ff. de in ius voc.l.

voc.l.sed si hac lege.§.prostituta.& in authẽ. de præsi. prouinc. §. ex diuerso. sup. verb. exemplum.colla.ij.

Turpe est doctori vel aduocato, ius in quo versatur, ignorare.

l.ij.§.Seruius autem.ff.de orig.iur.

Turpe est si professio hominis, & desiderium inter se dissideant & discrepent.

l.professio.C. de nun.par. lib. x. adeò quod doctor non posset petere restitutionem in integrum.secundum glossam.ibi.

Turpia iure nostro reprobantur.

l.turpia.ff.de leg.j.l.generaliter.cum l.seq.ff. de verb.obl.l.si vnus.§.pacta.ff.de pact. c.fin.

Turpia lucra sunt ab hæredibus extorquenda.

l.in hæredem.ff.de calum.& l. videamus. ff. quod met.caus.& C.ex delic.defunct. ĩ quãtum hære.restitu.conue.l.vnica.

Turpis est pars quæ non congruit suo vniuerso.

cau.quæ contra.viij.distinct.

Tutor in re pupilli, tunc domini loco habetur, cum tutelam administrat: non cum pupillum spoliat.

ff.pro emptore.l.qui fundum.§.qui tutor.

Tum altare nõ potes discooperire, vt aliud cooperiatur.

cap.cùm causam.extrà,de præbend.

DISTINCTIO
DECIMA NONA.

Alde inhumanum est à nemine accipere: sed passim, vilissimum.

l.solent.§.non verò. ff. de offic.procon.& leg.

Valet tantum pedem tenere, quantum

tum excoriare. ff.ad l.Aquil. l.item mela.

Vanæ voces populi non sunt audiendæ.

C.de pœ.l.decurionum.

Vani timoris non est, iusta excusatio.

l.vani non est.ff.de re.iu.

Variæ sunt hominum voluntates.

ff.ad Trebel.l.quia poterat.& C.de emanci.l.j.non nudo.in glos.Contrà, C.de adopt.l.cũ enim.& C.de re.eccles.non alienan.l.j.

Vbi duo sunt remedia, ibi actoris est electio, quo vtatur.

l.si mulier.§.vltim.ff.quam met.caus.

Vbi emolumentum, ibi & onus.

Institut.de empt.& vend.§.item precium.& C.de fur.l.final.§.alia dubitatio.& ff. de act. empt.l.Iulianus.§.ex vendito. & C. de cad. tol.l.vnica.§.proximo.& ff.de reg. iur. l.secundum naturam.contrà, ff. depo.l. qui proprio.§.vt in cæteris.

Vbi est eadem ratio, ibi debet esse idem ius.

ff.ad l.Aquil.l.illud.ff. de fonte.l.j. §. interdum.ff.de adult.l.si postulauit.§.ij.ff.de edẽ.l.quidam,numularios.Instit.quod cum eo.§.istas.ff.nau.cau.sta.l.nauta.§.final.ff. ad l.Aquil.l.illud.

Vbi habet locum commune auxilium, non debet peti extraordinarium.

ff.de carb.edict.l.caussa sine.ff. ad municipal. lege pri.in fin.ff. de eden. l. quidam.in principio.

Vbi inceptum est semel iudicium, ibi et finem accipere debet.

l.vbi.ff.de iud.

Vbi lex

Vbi lex non distinguit, nec nos distinguere debemus.
ff.de publi.in rem acti.l.de precio.ff.de offic. præsi.l.præses.ff.de iudi.l.ij.§. conuenire. in fin.de offic.præsid.l.iij.ff.de aliena.l.j. §. qui verò.ff.de postu.l.quos prohibet.cum similibus multis.

Vbi locum habet remedium, ordinarium non recurritur ad extraordinarium.
ff.de minor.l.in caussæ.

Vbi maius periculum, ibi cautius est agendum.
l.j.§.si quis.ff.de carb.edic.& C.de fur.l.manifestissimi.& c.vbi periculũ.lib.VI.de elect.

Vbi malum principium, malus finis sequitur.
l.in vniuer.C.de tu.

Vbi non est matrimonium, ibi dos non esse potest.
Instit.de nupt.§.si aduersus.

Vbi nulla petitio, ibi nulla mora.
ff.de verb.signif.l.pup.

Vbi pecunia deest, in corpore suppletur.
ff.de in ius voc.l.fin.& ff.de iurisdict. omniũ iud.l.si quis.id.§.in seruos.& ff.de pœn. l.final.§.generaliter.

Vbi possessorum & peritorum iura sunt obscura, magis est iudicandum pro possessore.
Institut.de interdict.§.commodum autem.

Vbi ratio deficit, ibi fides supplet.
in cap.firmiter.de sum.trinit.& fid.cath.

Vbi vnum propter alterum vtrobiq; tantum vnum.
ff.pro do.l.final.

VEnditor ante traditionẽ, est dominus rei venditæ.
Instit.de empt.& vẽd.§.idẽ & in cęteris.

Ventis valde conturbatur domus altò elata.

l.si cuius.ff.de vsufr.

Verba ambigua secundum intentionem proferentis accipienda sunt.

ff.de iud.l.si quis.

Verba cum effectu sunt accipienda.

l.si per alium.§.docere.ff.ne quis eum,qui in ius vo.est vi.exi.& ff.ne vis fiat ei.l.j.§. hæc verba.& ff.de verb.signif.l. nomen filiarum. §.fin.& l.debitore.& ff. quod quisqꝫ iur. l.j. in fin.

Verba debent intelligi secundum materiam subiectã.

l.si vno anno.ff.loca.& condu.

Verba debent intelligi vt de aliquo operentur.

ff.de leg.j.l.si quando.& l.si ita.ff.de euict.

Verba deseruiunt intentioni,nos autẽ intentio verbis.

c.intelligentia.de verb.signif.l.scire leges. ff. de legib.

Verba enunciatiua aliquando operantur dispositionẽ.

l.j.C.de fal.cau.

Verba generaliter prolata,sunt generaliter intelligẽda

l.si quidam.ff.de vi & vi arm.

Verba imperatiui modi,non habent primam personã.

Not.glos.ff.de arbi.l.penult.

Verba intelligẽda sunt secundũ cõmunẽ vsum loquẽdi.

l.Labeo.ff.de supel.leg.in l. liberorum, in §. quod tamẽ Cassius,de leg.iij. in l. cum de lanionis.§.asinam.ff.de fund.instruc.quamuis. ext.de verb.significat.

Verba sæpe intelliguntur secundum potentiam,nõ secundum actum.

i c.maiores.versic.cęterũ.extrà de baptismo.

Verba transposita idem significant.

l.præ-

l.præposteri. C.de testa. & l.cum pater. §. fidei tuæ committo.ff.de leg.ij.

Verborum adminicula fides veritatis non desiderat.

C.si vt se ab hære.absti.l.j.

Verbum potest accipi generaliter & specialiter.

in l.ij.ff.de adop.l. inter agnatos. ff. vnde legiti.l.imperium.vbi not.ff.de iurisd,om.iud.

Verba propriè intelligenda sunt.

l.non aliter.ff.de leg.iij.l.final. C.de his qui. ver.ætat.

Veritas rerum, erroribus gestorum non vitiatur.

in l.illicitas.§.veritas.ff.de offic.præsid.l. assumptio.ff.ad municip.

Veritas præualet fictioni.

l.filio.ff.de lib.& posth.l.j.C. plus val. quod agi.quàm quod simula.concip.

VIctus victori in expensis debet condemnari.

l.properandum.§.sin autem.C.de iud.& & C.de euic.l.j.in glos.

Videor gerere, quod per alium gero.

l.ita.§.gessisse.ff. de administratione tutorũ. Cõtrà, C.de thesau.l.j.§.in alienis.li.x.ff. de vi & vi arm.l.cum fundum.§.quæsitum.

Vigilantibus & non dormientibus iura subueniunt.

l.pupillus in fin.ff.de his, quæ in fraud. cred. & instit.in proœmio.l. nec enim. ff. ex quib. caus.maio.

Vim vi repellere licet.

l.j.ff.de vi & vi arma.& l.iij.§.cum igitur. & C.vnde vi.l.j.ff.de iust.et iu.l.vt vim.& ff.ad l.Aquil.l.itaque. in princip.& l.scientiam.§. qui cum aliter.

Vinum inducit mentis exilium, & libidinis prouocat incentiuum.

c.à crapula.extr.de vit.& honest.cleric.

Vinum lætificat cor hominis.

Not.gloss.l.j.ff.de peri.& commo.rei ven.

Vinum vetus præualet nouo vino.

l.cum quid.ff.si cert.pet.

Violans vel trascendens muros castri vel ciuitatis, sine licentia principis, capite puniatur.

l.final.ff.de re.di.

Vir & vxor vna & eadem persona reputantur.

l.stipul.ff.de verb.oblig.

Vir & mulier vnum corpus & vna anima reputantur.

l.si constante.ff.so.mat.

Virginem post ruinam Deus suscitare non potest.

xxxij.q.v.si Paulus.

Viri docti fulgent in orbe velut stellæ, vel splendor firmamenti. Daniel.12.

in authen.habita. C.ne fil.pro pat.in c. super specula, extr.de magist.

Virtutum omnium est, discretio mater.

vt cap.j.extrà, de offic.custod.

Virtutum præmia merentibus tribui conuenit.

C.de sta.& ima.

Vis est maioris rei impetus, qui repelli non potest.

ff.quod met.caus.l.vis autem.

Vis & potestas priuilegiorum, sicut & legum, non solũ verba respici debent.

c.quanto amplius, de priuileg.

Vis maior est, cui resisti non potest, & aduersum quem parum prodest custodia.

l.ij.ff.quod met.cau.

Viso vno

Viso vno contrariorum cognoscitur & reliquum.
l.j.ff.de his,qui sunt sui vel alien.

Vitio naturali facilè parcitur.
ff.de dam.infect.l.fluminum.§. vitium. ff.ad l.Aquil.l.si seruus seruum.§.si fornicarius.l.j.§.si non propter.vbi not.ff.si quis caut.

Vitiorum defuncti est hæres successor.
ff·de pœn.l.sed si ego.

Vitiosa possessio iuuat aliquem contra extraneos.
ff.de acquir.possess.

Viuens moritur:mortuus non moritur, nec vltra mors ei dominabitur.
Not.glos.l.iij.ff.quando dies le.ce.l.duos. §. hæc cōditio.ff.de manumiss.testa. & ibi Bart.

VLtima mora nocet.
l.cum prætor.§.si aliquando. ff. de nou. nunc.& ff.de peri.& commo.rei ven.l. illud. & l.si mora.& l.semel mora.ff.so.mat.

Vltima voluntas est seruanda.
l.j.C.de sacro.sanct.eccle.vbi aliud prohibetur,& eius simile.ff.mandati.l.final.ff. de iudi.l.sed & si.§.ex quibus.

Vna est aliarum virtutum virtus perfectissima, quæ iura vnicuiq; tribuit.
in authent.vt omnes obed.principi. colla. v.

Vnam concubinam habens, non plures, castè viuit.
in authen.de trien.& semi.§. nam si hoc non constet.collat.iij

Vna & eadem res non debet diuerso iure censeri.
l.eum qui ædes.ff. de vsucap. in cap.cognouimus.xij.q.ij.c.tua.ī fin.ext.de decim. quādoque tamen vna res duplici iure censetur.

l.hinc quæritur.§.j.ff. de peculio. & l. si domus.ff.de seru. vrb. præd. vbi peculium duplici iure censetur,& vna domus duas seruitutes habet.& l.in quartā.ff.ad l. Falcid. vbi Trebelliana detrahitur, & de his quæ ex hæreditario iure obueniūt,& legati vel fideicōmissi, & donationis causa mortis, sed casus sunt speciales,secundum dd.

Vni concessum priuilegium,non extenditur ad alium.
c.sanè.de priuileg.

Vnicuiq; factum suum,non aduersario nocere debet.
ff.de reg.iur.l.factum.

Vniçuiq; licet cōtemnere quæ pro ipso introducta sunt.
l.fin.ff.de minor.

Vniuersa bene & competenter geruntur, si rei principium fiat decens,& amicabile Deo.
in authen.quomodo oportet episcop. collat. j.circa princip.

Vniuersalis in parte falsa,in toto falsa est.
ff.de reb.dub.l.si is.§.vtrum.

Vniuscuiusq; contractus initium,spectandum est.
ff.mandat.l.si procuratorem.in princip.

Vniuscuiusq; rei principium potentissima pars est.
ff.de orig.iur.l.j.

Vnius factum alios non debet trahere in peculium.
ff.de offic.præsid.l.illicitas.§.sicut. & ff. ad leg.Aquil.l.si seruus seruum.§.cæterum.

Vno contextu actionis testari oportet.
l.hæredes.§.fin.ff.de testa. Est autē vno contextu nullū actū alienū testamēto immiscere.

Vno inconuenienti dato sequuntur & plura.
in authen.vt iudic.sine quoq.suffrag.fi.§. An certæ.

certę.versi.sed & aliud.coll.ij.C.de resc.vendit.l.ratas.

Vno malo præcedente, sequuntur & alia.
in authent. vt iudices sine quoq. suffrag. §. cõsiderauimus.colla.ij.sup vers.elicitã.ĩ glo.

Vnum et idem verbum in oratione positum potest stare simul propriè & impropriè.
l.ij.ff.de offic.procons.& l.Plautius. vbi glo. ff.de procurat.

Vnus actus inducit consuetudinem.
C.de episc.audiend.l.iij.in fin.

Vnusquisq; annus habet CCC. LXV.dies.
ff.de sta.li.l.cùm hæres.§.stichus.& l.ita vulneratus.ff.ad l.Aquil.

Vnusquisq; in re sua liberam habet administrationem.
l.in re mandata.C.manda. l. Polla. C. de his quib. vt indig. l.non vsque adeo.ff. si paren. quis manu.fuer.l.nemo exterus.C. de Iudæ. Contrà, maritus habet dominium rerum dotalium, & tamen nõ potest alienare.§.j.instit. quib.ex caus.alie.licet vel non. Item mulier est domina rerũ dotaliũ.l.in rebus.C. de iur. dotium.& tamen ei alienatio prohibetur. in l.vnic.§.& cum lex Iulia. C. de rei vxor act. Item pupillus est dominus rerum suarum, & tamen deteriorem conditionem suam facere nõ potest.§.j.instit.de auct.tutor. idẽ in prodigo, cui interdicitur bonis.l.j.ff. de cur. fur. & prodi.dan.Diluendum sic: Hæc regula vera est nisi lege prohibeatur, vt in cõtrarijs. licet cõtrà, de §. fin. instit. de his qui sunt sui vel alie.iur. Ad hoc dicendũ puta; Ibi in odiũ

dominorum, & ob fauorem publicum est casus specialis.

Vnusquisq; liberam habeat testandi facultatem.

l.j. C.de sacrosanct.eccle.

Vnus soluens in pœnalibus, alios non liberat.

ff.ad leg. Aquil.l.item mela.

Vnus testis solummodo inducit præsumptionem.

ff.de iureiurand.l.si duo patroni.

Volenti non infertur iniuria neq; dolus.

C.de transact.l.cum donationis.& ff.de cōd. indeb.l.in summa.§.fin.& C.de rescind.vēd. l.venditor.& ff.de reg.iur.l.nemo videtur.

Voluntas contrahentium vel testatoris ex alieno non debet pendere arbitrio.

l.in ementis. C.de contrahen.emption. l. illa institutio. ff.de hæred.institu.

Voluntas defuncti est ambulatoris, vsq; ad mortem.

ff.de adim. leg. iiij.de don. inter vir. & vxo. cum hic status.§.pœnitentiam.

Voluntas & propositum distinguunt maleficia.

ff.de furt.l.quæ iniuriæ.instit. de oblig. quæ ex delict.nascūtur.§.sed placuit. super verb. si se intelligant.& C.ad l. Cornel.de sicar.l.j.

Voluntas morte finitur.

l.iiij.ff.locat.

Voluntas testatoris in dubio videtur se velle conformare cum dispositione iuris communis,

in l.nemo potest.ff.de leg.j.latè not.in l.hæredes mei.cum ita.ff.ad Trebell. Contrà, falcidia à iure introducitur.& tamen cōtra voluntatem testantis detrahitur.in l.Titia.ff.ad leg.fal.in c.Raynaldus, extrà de testa.dicendum,

dum,hanc regulam quidem esse veram, nisi aliter expressè appareat. vt in authen. sed cũ testator. C. ad l. Falc. vt ibi.

Voluntas testatoris plurimumq; magis inspicienda est, quàm verba.

l. cum virũ. §. sanè. C. de fideicõmiss. ff. ad l. falc. l. pœnale. §. fin. ff. ad Treb. l. vbi. §. & ego

Voluntates defunctorum sunt seruandæ.

in authẽ. de nupt. §. disponat. coll. iiij. hoc est verum, voluntates dispositiuæ, & nõ, voluntates enũciatiuæ. vt C. de probat. l. rationes & C. communia vtriusq;. l. scriptura. & in authen. de iureiur. à mo. pres. §. j. collat. vj.

Voluntates legitimè contrahentium seruandæ sunt.

l. penult. in fin. C. pro socio.

Vuluntatis est suscipere mandatum, necessitatis, consummare susceptum.

ff. commodati. l. incommodato. §. sicut. & institut. eod. manda. §. penult.

Votum captãdæ mortis alterius, de iure est reprobatũ.

l. fin. C. de pac. l. de fideicõmisso. C. de trãsac. nulla. extrà de concess. præb. C detestanda. & c. ne captandæ. eod. tit. in vj.

Vox patris, est vox filij, & è contra.

institut. de inutil. stipul. §. ei verò.

Vox serui, est vox domini.

ff. de dãn. infect. l. si seru⁹. Instit. de inutil. stip. §. ei. cõtrà, ff. de stip. seru. l. ij. & l. antepenult.

Vox vnius, vox nullius.

C. de testi. l. iusiurãd. §. simili modo. cõtrà, de l. Theopõp⁹. ff. de dot. præleg. & l. si quis decurio. C. ad legem Corneliã de fal. vbi voci & asser-

& aſſertioni vnius creditur. Obſtat etiã.l.j.§. fin.ff.queadmod.teſtam.aperiatur. vbi vnus teſtis auditur. Tertio, oppon.de canon..nobiliſsimus.xcvij.diſt.vbi ſoli dicto cardinalium & legatorũ creditur. Solutio: in d.l.Theopõpus, creditur vni propter voluntatẽ & diſpoſitionẽ teſtantis. in d. verò l. ſi quis decurio, eſt ſpeciale in tabellione. Secũdo: ibi ſpeciale eſt in teſtamento, ratio ſpecialitatis eſt, quia in teſtamento maior ſolennitas exigitur, quã alibi. Tertio: ſpeciale ibi in illis perſonis propter eorum authoritatem.

Vſucapio, eſt legalis alienatio.

ff.de verb.ſignif.l.alienationis.

Vſucapio propriè fit, in rebus mobilibus: & præſcriptio in rebus immobilibus.

Not.gloſ.l.j.ff.de vſucap.& inſtit.eo.§.iij.

Vſuræ non propter lucrum potentium, ſed propter moram non ſoluentium infliguntur.

ff.de vſur.l.cum quidam.§.vſuræ.

Vſusfructus eſt.ius alienis rebus vtendi, fruendi, ſalua rerum ſubſtantia.

l.j.ff.de vſufruct.& C.eo.l.j.in gloſ. & inſtitut.eod.in princip.

Vterini dicuntur, quaſi ex eodem vtero nati, & non ex eodem patre.

ita exponit gloſ.l.fratres. C.de inoffic. teſta. & inſtitu.de legit.agnat.ſucceſ.§.j.

Vt, idem eſt quod ſicut.

ita exponit gloſ.l.j.C.de probat.

Vtile per inutile vitiatur.

l.ſed & ſi decem.ff.de conſtit.pecun.& l.j. §. penult.

penult.ff.de verb.oblig.& C.de latin. libert. tollend.l.vnica.§.illo.proculdubio.in glo.& ff.de arbit.l.Pedius.l.i.§.item quæritur.ff.de aqu.quotid.& æstiu.hæc regula tamẽ nõ habet locũ in indiuiduis, & inseparabilibus, vt in contrarijs.glos.in c.vtile,de reg.iur. in vi. Item obest.l.actus legitimi.ff.de reg. iur. vbi superfluitas opposita vitiat actum.Soluendũ sic:vbi inutile & superfluum est cõtra formã & naturã actus,est vitiosum,vt in contrario. Ideò,contrà.ff.de reg.iur.l.actus.& l.i. ff. de verb.oblig.l.sancimus.C.de donat.l. qui testamento.ff.de leg.ij.l. pecuniæ. vbi glos. ff. de vsur.

Vtilis actio directę præfertur.

ff.de procurat.l.procurator.

Vtilitas publica est præferenda priuatæ.

l.iij.C.de primipilo.lib.xij.circa fin.li. ff. pro socio.l.actione.§.labeo.& cap.bonæ.i.extrà de post.C.de cadu.toll.l.vnica.§. final. circa fin.C.de ope.libert.l. si quãdo concessa. l. ij. §.si quis municipalis.ff.si quis cau.

Vtrum pœna abijciatur cõpromisso, an simpliciter sententiæ stari promittatur,nihil refert.

l.diẽ proferre.§.fin.& l.sequen.ff. de recept.

Vxor debet præstare operas marito.

l.sicut.ff.de oper.libert.

Vxores à viris defendi debent,non è contrà.

institut.de iniur.§.patitur.

Vxori per virum fit honor naturaliter, et non è contra.

vt l.i.C.de in ius voc.

DISTIN-

DISTINCTIO VICESIMA.

Enia dicuntur munuſcula quæ dãtur, eſculenta, & poculenta: quæ vulgo dicuntur appenſationes. Cæterarũ verò rerũ quæ vſum edulium exe cedunt, magis propriè dicũtur munera. dicitur enim xenium fieri de pomis, cum quis habet hoſpites, ſecundum archid. xiiij.q.iij.plerique.in fine.

Xenodochium eſt domus, qualis eſt xenon: nimirum in qua ægrotantes recipiuntur, curantur, & alimẽtis ſuſtentantur. vt C.de epiſc. & cler. per totum. licet quidã xenodochium velint eſſe domũ ad peregrinantium hoſpitium, deputatam.

Xp̃iani mali deteriores ſunt, quàm Iudæi: cum minus peccent qui viam domini non agnoſcunt: quia qui poſt agnitam retrocedit. cap.quidã. de apoſtat.c.ſi refugiẽtes. de pœnitent.diſtinct.iiij.

Xp̃ianorum nomẽ, primò ortum eſt apud Antiochiam: vbi Ignatius fuit epiſcopus. viij.q.j.mutationes. Nam prius omnes fideles dicti fuere diſcipuli vel fratres. Sed poſtq̃ Apoſtoli fecerunt concilium Antiochenum, tunc dicti ſunt Chriſtiani: vt eſt gloſ. xxij. diſtinct.ſacroſancta.& ibi textus. Et ſi chriſtianus factus eſt neceſsitate ægritudinis: nõ poteſt eſſe clericus, niſi in duobus caſibus. Primus eſt, ſi deficiant clerici in ciuitate. Secundus eſt, ſi ſanctitas ſuadet contrariũ, puta per lapſum biennij. vt lv. diſtinct. ſi quis in ægri-